

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

ОБЩИНА ГОРНА ОРЯХОВИЦА

ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА ЗА ПЕРИОДА 2024– 2028 г.

Приета с Решение №511 от Протокол №19/19.12.2024 г. на Общински съвет Горна Оряховица

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ.....	8
I. УВОД.....	9
II. НАЦИОНАЛНА ЗАКОНОДАТЕЛНА РАМКА И ПРИНЦИПИ ПРИ ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА	10
III. ЦЕЛ НА ПРОГРАМАТА.....	32
IV. ОТГОВОРНИ ОРГАНИ.....	34
V. ОБЩА СИТУАЦИЯ.....	35
V.1. ГЕОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА	35
V.1.1. ИНЖЕНЕРНО – ГЕОЛОЖКИ УСЛОВИЯ.....	36
V.1.2. ФИЗИКО-ГЕОЛОЖКИ ЯВЛЕНИЯ И ПРОЦЕСИ.....	37
V.1.3. КЛИМАТ.....	38
V.1.4. ВОДИ	43
V.1.4.1. ХИДРОЛОЖКИ УСЛОВИЯ	43
V.1.5. МОНИТОРИНГ НА ВОДНИТЕ ОБЕТИ	45
V.1.6. ПОЧВИ.....	53
V.1.7. ЗЕМЕДЕЛСКИ ТЕРИТОРИИ	54
V.1.8. СЪСТОЯНИЕ НА АТМОСФЕРНИЯ НА ВЪЗДУХ.....	56
V.1.9. БИОЛОГИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ.....	63
V.1.10. ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ	70
V.1.11. ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ.....	86
V.1.12. ТУРИСТИЧЕСКА ДЕЙНОСТ	88
V.1.13. ПРИРОДНИ УСЛОВИЯ И РЕСУРСИ.....	90
V.1.14. ГОРСКО СТОПАНСТВО	92
V.1.15. ШУМОВО НАТОВАРВАНЕ НА СРЕДАТА.....	93
V.1.15.1. ИЗТОЧНИЦИ НА ШУМ В ОБЩИНА ГОРНА ОРЯХОВИЦА	94
V.1.15.2. АНАЛИЗ НА ПРИЧИНИТЕ ЗА НИВОТО НА АКУСТИЧНО НАТОВАРВАНЕ НА СРЕДАТА.....	96
V.1.16. РАДИАЦИОННА ОБСТАНОВКА И ВЛИЯНИЕ ОТ НЕЙОНИЗИРАЩИ ЛЪЧЕНИЯ	97
V2. НАСЕЛЕНИЕ	100
V3. ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНАТА	101
V4. УПРАВЛЕНСКИ ФАКТОРИ.....	102
V5. ИНФОРМИРАНЕ НА ОБЩЕСТВЕННОСТТА.....	103
V6. ИКОНОМИЧЕСКИ ФАКТОРИ	103
VI. УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ	103
VII. ИЗВОДИ.....	115
VIII. ВИЗИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА	118
IX. ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ.....	119
X. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОГРАМАТА	124
ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ.....	124

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ В ДОКУМЕНТА

Таблица № 1 Температура на въздуха	39
Таблица № 2 Скорост и посока на вятъра за 2018 г.	41
Таблица № 3 Рискът от възможни наводнения	43
Таблица № 4 Типология на категория реки на Дунавски район за басейново управление	49
Таблица № 5 Типология на категория езера на Дунавски район за басейново управление	50
Таблица № 6 Собственост на горските територии.....	55
Таблица № 7 Замърсители в атмосферния въздух	57
Таблица № 8 Националната инвентаризация на емисиите	60
Таблица № 9 Националната инвентаризация на емисиите	60
Таблица № 10 Основните икономически показатели на стопанските субекти в общината за последните две отчетни години	91
Таблица № 11 Горскостопанска дейност в На	92
Таблица № 12 Горскостопанска дейност в На	92
Таблица № 13 Гранични стойности на нивата на шум в помещения на жилищни и обществени сгради.....	94
Таблица № 14 Население към 31.12.2023 г.....	100
Таблица № 15 Население на община Горна Оряховица за периода 2014-2019 г.	100
Таблица № 16 Кметства на територията на община Горна Оряховица	102
Таблица № 17 Прогнозни количества отпадъци за периода 2021 – 2028 г.....	113
Таблица № 18 Прогнозен морфологичен анализ на отпадъци в община Горна Оряховица	113
Таблица № 19 Прогноза за количествата биоразградими отпадъци в община Горна Оряховица до 2028 г.	113
Таблица № 20 Прогноза на населението в община Горна Оряховица.....	114
Таблица № 21 Прогноза на нормата на натрупване в община Горна Оряховица.....	114
Таблица № 22 Прогнозни количество отпадъци в община Горна Оряховица.....	114
Таблица № 23 SWOT анализ	116
Таблица № 24 План за действие на програмата	120

СПИСЪК НА ФИГУРИТЕ В ДОКУМЕНТА

Фигура № 1 Карта на община Горна Оряховица.....	35
Фигура № 2 Картата за сеизмична опасност (период на повторяемост 475 години) .	37
Фигура № 3 Климатична карта на България.....	38
Фигура № 4 Средномесечни температури и валежи в община Горна Оряховица.....	39
Фигура № 5 Пространствено разпределение на годишните валежи (mm) в България .	40
Фигура № 6 Количество на валежите.....	41
Фигура № 7 Роза на ветровете	42
Фигура № 8 Скорост на вятъра	42
Фигура № 9 Състояние на реките в България	44
Фигура № 10 Хидроложките и хидрогеоложките станции на НИМХ върху картата на България	45
Фигура № 11 Идентифицираните категории реки и езера повърхностни води	46
Фигура № 12 Типология на категория „река“, Дунавски район.....	47
Фигура № 13 Речна система на река Янтра.....	48
Фигура № 14 Мрежа за Оперативен мониторинг на повърхностни води на територията на България	52
Фигура № 15 Почвени типове в България.....	54
Фигура № 16 Флористично райониране на България	63
Фигура № 17 Зоогеографско райониране на България	65
Фигура № 18 Карта на защитените природни обекти в България	73
Фигура № 19 33 „Беленска гора“	75
Фигура № 20 33 „Река Росица“	78
Фигура № 21 33 „Река Янтра“	79
Фигура № 22 „Търновски височини“	83

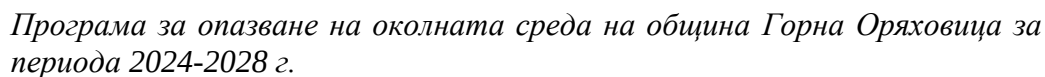

СПИСЪК НА СЪКРАЩЕНИЯТА

АИС	Автоматична измервателна станция
БАН	Българска академия на науките
БПК5	Биологична потребност от кислород
БО	Битови отпадъци
ВиК	Водоснабдяване и канализация
ГМО	Генно модифицирани организми
ГПСОВ	Градска пречиствателна станция за отпадъчни води
ДВ	Държавен вестник
ДО	Допустимо отклонение
ДОП	Долен оценъчен праг
ЕГО	Едрогабаритни отпадъци
ЕЕО	Електрическо и електронно оборудване
ЕК	Европейска комисия
ЕМП	Електромагнитни полета
ЕО	Екологична оценка
ЕС	Европейски съюз
ЕСТЕ	Европейската схема за търговия с емисии
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗЗ	Защитена зона
ЗЗТ	Закон за защитените територии
ЗЗШОС	Закон за защита от шум в околната среда
ЗМДТ	Закон за местните данъци и такси
ЗМСМА	Закон за местното самоуправление и местната администрация
ЗПТ	Защитени природни територии
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗСПЗЗ	Закона за собствеността и ползването на земеделските земи
ЗУО	Закон за управление на отпадъците
ЗУТ	Закон за устройството на територията
ЗЧАВ	Закон за чистотата на атмосферния въздух
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда
ИУГ	Излезли от употреба гуми
ИУЕЕО	Отпадъци от излязло от употреба електрическо и електронно оборудване
ИУМПС	Излезли от употреба моторни превозни средства
КАВ	Качество на атмосферния въздух
КПКЗ	Комплексно предотвратяване и контрол на замърсяванията
ЛПСОВ	Локална пречиствателна станция за отпадъчни води
ЛОС	Летливи органични съединения
МБТ	Механично – биологично третиране
МЕК	Максимално еднократна концентрация
МЗ	Министерство на здравеопазването
МОСВ	Министерство на околната среда и водите

МП	Магнитно поле
МПС	Моторни превозни средства
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МШК	Скала на Медведев, Шпонхоер, Карник
НАСЕМ	Националната автоматизирана система за екологичен мониторинг
НВ	Неразтворени вещества
НГП	Национална годишна програма
НДЕ	Норми за допустими емисии
НДНТ	Най-добри налични техники
НЕМ	Национална екологична мрежа
НПДИК	Националният план за действие по изменение на климата 2013-2020 г.
НПО	Неправителствена организация
НСИ	Национален статистически институт
НСМОС	Национална система за мониторинг на околната среда
НООСМВ	Наредбата за опазване на околната среда в морските води
НСОРБ	Национално сдружение на общините в Република България
НППОО	Национална програма за предотвратяване образуването на отпадъци
НПРД	Национална приоритетна рамка за действие по НАТУРА 2000
НПУДО	Национална програма за управление на дейностите по отпадъците
НПУО	Национален план за управление на отпадъците
НРТКЕПГ	Националният регистър за търговия с квоти за емисии на парникови газове
НСОСПД	Национална стратегия за околна среда и план за действие
НСПУОСР	Национален стратегически план за управление на отпадъците от строителство и разрушаване
НСУРВС	Националната стратегия за управление и развитие на водния сектор
НУБА	Негодни за употреба батерии и акумулатори
ОА	Общинска администрация
ОБС	Общински съвет
ОВОС	Оценка на въздействието върху околната среда
ООН	Организация на обединените нации
ОПОС	Оперативна програма "Околна среда"
ОПУО	Общинска програма за управление на отпадъците
ООп	Организация по оползотворяване
ОСР	Отпадъци от строителство и разрушаване
ОУП	Общ устройствен план
ПДК	Пределно допустима концентрация
ПЗ	Промислена зона

ВЪВЕДЕНИЕ

В последните години, като отражение на общоевропейската тенденция се преотстъпват правомощия от централната в посока към местните власти на дейности, основно свързани с подобряването на качеството на живота на регионално ниво. Фактът, че околната среда е един от съществени елементи на качеството на живота, наред със социалните и икономически аспекти, е осъзнат от страна на местното самоуправление. Нещо повече, местните власти са най-добре запознати със състоянието и проблемите на околната среда на територията на съответната община, затова е решаващ приносът им при разработване и прилагане на националната политика в тази област.

На Първата конференция на министрите на околна среда, проведена в замък Добрич – Чехословакия през 1992 г. е поставено началото и е взето решение за създаване на Обща програма за опазване на околната среда за страните в Европа, която да служи като рамка за по-добра координация на усилията за възстановяване и опазване на околната среда на национално и международно ниво.

В Рио де Жанейро през 1992 г. за първи път е представена тезата за същността на устойчивото развитие, състояща се от три основни елемента, а именно съчетаване на икономическото и социалното развитие при запазване и подобряване качеството на околната среда. Приет е план за действие на ООН, наречен „Дневен ред 21“ (Agenda 21), който очертава концепцията за устойчиво развитие на човечеството през следващите 100 години и съдържа основните принципи, върху които следва да се основават бъдещата политика и решенията за действие на съвременното и утрешното общество, както и отрежда важно място на местните власти в процеса на вземане на решения за околната среда. Класическата дефиниция на понятието „Устойчиво развитие“ е тази, дадена от Международната комисия за околна среда и развитие и тя гласи: Устойчивото развитие е развитие, което отговаря на нуждите на настоящето, без да отнема възможността на бъдещите поколения да посрещат своите нужди.

Конференцията на министрите на околната среда, проведена в Люцерн, Швейцария през следващата година, одобрява общата стратегия в областта на околната среда за Централна и Източна Европа и план за действие, който да послужи като база за по-нататъшни действия от страна на правителствата, Европейската комисия, международните организации, финансовите институции и частните инвеститори. В резултат от приетата "Програмата за опазване на околната среда за страните от Централна и Източна Европа" и националните програми по опазване на околната среда се създават условия за насърчаване на местните власти да разработят в тясно сътрудничество с гражданите "местни програми за опазване на околната среда".

Орхуската конвенция за достъп до информация и участие на обществеността при вземането на управленски решения, приета на четвъртата среща на министрите на околната среда, в региона на ЕИК, през юни 1998 г. в Орхус, Дания, си поставя за цел да допринесе за защита правото на всеки човек от сегашните и бъдещите поколения да живее в околна среда, благоприятна за неговото здраве и благосъстояние, като гарантира правото на достъп до информация, участие на обществеността при взимането на решения и достъп до правосъдие по екологични въпроси.

Българското законодателство е хармонизирано в съответствие с актовете на Общностното право. В разпоредбите на чл.79, ал. 1 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС) е

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

посочено, че кметовете на общините разработват програми за опазване на околната среда за съответната община в съответствие с указания на министъра на околната среда и водите.

Принципно право за приемане на стратегии, прогнози, програми, планове по въпроси от местно значение, включително опазване на околната среда, е дадено на Общинските съвети с чл.21, т.12 от Закона за местното самоуправление и местната администрация (ЗМСМА).

Общинските програми за опазване на околната среда, би могло да се дефинират като целенасочено планиране на дейностите за определен период от време. Те могат да се считат за инструмент за постигане на подобрения в областта на околната среда.

Програмата трябва да формира адекватна екологосъобразна политика на общинско ниво, да отчита влиянието на икономическите и социалните интереси в обществото и да създава условия за устойчиво развитие като цяло.

Основната цел на една общинска програма за опазване на околната среда е да се постигне устойчиво решаване на екологичните проблеми в общината и запазване на доброто състояние на околната среда.

I. УВОД

Настоящата Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица 2024 – 2028 г. е разработена на основание чл. 79, ал.1 от ЗООС.

Заложените в програмата цели и очаквани резултати са в съответствие с Националната стратегия за околна среда, Националния план за действие и приложимото секторното законодателство.

Програмата е разработена в съответствие с Указанията на министъра на околната среда и водите относно структурата и съдържанието на общинските програми за опазване на околната среда и е съобразена с разпоредбата на чл.11, т.8 от Закона за местното самоуправление и местната администрация, където: “Местното самоуправление в общината се изразява в правото на гражданите или на избрани от тях органи, в рамките на предоставената им компетентност, да решават въпросите, свързани с опазването на околната среда и рационалното използване на природните ресурси с общинско значение”.

Програмата за опазване на околна среда на община Горна Оряховица е основен документ при прилагане на политиките по околна среда на общинско ниво.

Основна цел на Програмата за опазване на околната среда на община Горна Оряховица е осигуряване на устойчиво решаване на възникващите проблеми на територията на общината и подобряване състоянието на компонентите на околната среда, като минимизират факторите, оказващи влияние върху тях. В програмата са посочени конкретните мерки, срокове и източници на финансиране с оглед създаване и подпомагане осигуряването на оптимална екологична среда на територията на общината.

Заложените цели и мерки са съобразени с:

- План за интегрирано развитие на община Горна Оряховица (2021 - 2027 г.);
- Областна стратегия за развитие на област Велико Търново (2014 - 2020 г.);
- Национална стратегия за околна среда (2021 - 2030 г.);
- Национален план за управление на отпадъците (2021 - 2028 г.);

- Регионална програма за управление на отпадъците в регион Велико Търново (2021 – 2028 г.);
- Актуализация на програма за управление и подобряване на качеството на атмосферния въздух в община Горна Оряховица (2021 - 2025 г.);
- Приложимото секторно законодателство.

II. НАЦИОНАЛНА ЗАКОНОДАТЕЛНА РАМКА И ПРИНЦИПИ ПРИ ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

От началото на 70-те години на 20 век Европа е поела твърди ангажименти към прилагане на мерки за опазване на околната среда, като: защита качеството на въздуха и водата; опазване на природните ресурсите и защита на биологичното разнообразие; управление на отпадъците и контрол върху дейностите, които имат неблагоприятно екологично въздействие. Изброените приоритетни области са само част от предприетите на ниво ЕС мерки по опазване на околната среда.

Европейската политика се основава на принципите на превантивните действия, отстраняване на замърсяването при източника, „замърсителят плаща“ и др. Многогодишните програми за действие определят рамката на бъдещите дейности във всички сфери на политиката в областта на околната среда. Националното законодателство, както и предприетите политики за опазването на околната среда, са хармонизирани с изискванията и приоритетите на ЕС.

Законодателството по опазване на околната среда в България може условно да се раздели на общо (хоризонтално) и секторно (вертикално).

Вертикалното законодателство обхваща секторите: Води; Въздух; Природа; Почви; Климат; Отпадъци и Превантивна дейност.

ЗАКОНИ

ЗАКОН ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Към хоризонталното законодателство се отнася Законът за опазване на околната среда (обн. ДВ. бр.91 от 25 Септември 2002г.), който с подзаконовите нормативни актове по неговото прилагане, е основен гарант за постигане на екологичните цели за устойчиво развитие.

Законът за опазване на околна среда е рамковият закон на екологичното законодателство, който урежда принципните общи постановки (ОВОС, КПКЗ, право на обществен достъп до екологична информация, икономически регулатори и др.), и специалните секторни изисквания към компонентите на околната среда (въздух, води, почви, отпадъци и др.). С този закон се уреждат обществените отношения, свързани с: опазване на околната среда за сегашните и бъдещи поколения и защитата на здравето на хората; съхраняване на биологичното разнообразие; опазването и ползването на компонентите на околната среда; контрол и управление на факторите, увреждащи околната среда; осъществяването на контрол върху състоянието на околната среда и източниците на замърсяване; предотвратяването и ограничаването на замърсяването; създаването и функционирането на Национална система за мониторинг на околната среда; стратегиите, програмите и плановите за опазване на околната среда; събирането и достъпа до информация за околната среда; икономическата организация на дейностите по опазване на околната

среда; правата и задълженията на държавата, общините, юридическите и физически лица по опазване на околната среда.

ЗАКОН ЗА ЧИСТОТАТА НА АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ

Законът за чистотата на атмосферния въздух е основният нормативен акт, регламентиращ политиката по отношение качеството на атмосферния въздух. Целта на закона е да се защити здравето на хората и на тяхното потомство, животните и растенията, техните съобщества и местообитания, природните и културните ценности от вредни въздействия, както и да предотврати настъпването на опасности и щети за обществото при изменение в качеството на атмосферния въздух в резултат на различни дейности. Със закона се урежда: определянето на показатели и норми за качеството на атмосферния въздух; ограничаването на емисиите; правата и задълженията на държавните и общинските органи, на юридическите и физическите лица по контрола, управлението и поддържането на качеството на атмосферния въздух; изискванията за качеството на течните горива, в това число контролът за спазване на изискванията за качеството на течните горива при пускането им на пазара, и тяхното разпространение, транспортиране и използване; ограниченията в емисиите на серен диоксид при използването на течни горива, ограниченията за допустимо сярно съдържание на петролните деривати и начинът на тяхното изгаряне от плавателни средства, които се намират в пристанищата на Република България в българския участък на р. Дунав, вътрешните морски води, териториалното море и в изключителната икономическа зона; изискванията за качеството на твърдите горива, използвани за битово отопление, в т. ч. контролът за спазване на изискванията за качеството на твърдите горива при тяхното пускане или предоставяне на пазара, и разпространението им

ЗАКОН ЗА ВОДИТЕ

Законът за водите е национален рамков нормативен акт, който урежда собствеността, управлението и опазването на водите на територията на република България като общонационален неделим природен ресурс. Основната му цел е да се осигури интегрирано управление на водите в интерес на обществото и за опазване на здравето на населението, както и създаване на условия за: осигуряване на достатъчно количество и добро качество на повърхностните и подземните води за устойчиво, балансирано и справедливо водоползване; намаляване на замърсяването на водите; опазване на повърхностните и подземните води и водите на Черно море; прекратяване на замърсяването на морската среда с естествени или синтетични вещества; намаляване на заустванията, емисиите и изпусканията на приоритетни вещества; прекратяване на заустванията, емисиите и изпусканията на приоритетно опасни вещества; предотвратяване или намаляване на вредните последици за човешкия живот и здраве, околната среда, културното наследство и стопанската дейност, свързани с вредното въздействие на водите.

ЗАКОН ЗА ПОЧВИТЕ

Със закона за почвите се уреждат обществените отношения, свързани с опазването на почвите и техните функции, както и тяхното устойчиво ползване и трайно възстановяване като компонент на околната среда. Почвите са национално богатство, ограничен, незаменим и практически невъзстановим природен ресурс и опазването им е приоритет и задължение на държавните и общинските органи и на физическите и юридическите лица.

Цели на закона са: предотвратяване увреждането на почвите и нарушаването на техните функции; трайно запазване и възстановяване на функциите на почвите.

Опазването, ползването и възстановяването на почвите се основават на следните принципи: екосистемен и интегриран подход; устойчиво ползване; приоритет на превантивния контрол за предотвратяване или ограничаване увреждането на почвите и на техните функции; прилагане на добри практики при ползването на почвите; замърсителят плаща за причинените вреди; информираност на обществеността за екологичните и икономическите ползи от опазването на почвите от увреждане и мерките за опазването им.

ЗАКОН ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА

Законът за ограничаване изменението на климата урежда обществените отношения, свързани с: провеждането на държавната политика по ограничаване изменението на климата; прилагането на механизмите за изпълнение на задълженията на Република България по Рамковата конвенция на Обединените нации по изменение на климата (ратифицирана със закон – ДВ, бр. 28 от 1995 г.) (ДВ, бр. 68 от 2005 г.) (РКОНИК) и Протокола от Киото към Рамковата конвенция; функционирането на Националната схема за зелени инвестиции (НСЗИ); функционирането на Националната система за инвентаризации на емисии на вредни вещества и парникови газове в атмосферата; прилагането на Европейската схема за търговия с емисии (ЕСТЕ); администрирането на Националния регистър за търговия с квоти за емисии на парникови газове (НРТКЕПГ); мерките за намаляване емисиите на парниковите газове от използваните течни горива и енергия за транспорта;

Изпълнението на задълженията, произтичащи от Решение № 406/2009/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 23 април 2009 г. относно усилията на държавите членки за намаляване на техните емисии на парникови газове, необходими за изпълнение на ангажиментите на Общността за намаляване на емисиите на парникови газове до 2020 г. (ОВ, L 140/136 от 5 юни 2009 г.) и от Регламент (ЕС) 2018/842 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2018 г. за задължителните годишни намаления на емисиите на парникови газове за държавите членки през периода 2021 - 2030 г., допринасящи за действията в областта на климата в изпълнение на задълженията, поети по Парижкото споразумение, и за изменение на Регламент (ЕС) № 525/2013 (ОВ, L 156/26 от 19 юни 2018 г.); отчитане на емисиите и поглъщанията и изпълнението на задълженията в сектора на земеползването, промените в земеползването и горското стопанство, произтичащи от Регламент (ЕС) 2018/841 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2018 г. за включването на емисиите и поглъщанията на парникови газове от земеползването, промените в земеползването и горското стопанство в рамката в областта на климата и енергетиката до 2030 г. и за изменение на Регламент (ЕС) № 525/2013 и Решение № 529/2013/ЕС (ОВ, L 156/1 от 19 юни 2018 г.); функционирането на Схемата за доброволно намаление на емисии (СДНЕ);

Законът има за цел чрез предприемането на национални мерки и въвеждането на европейски и международни механизми да гарантира намаляване на емисиите на парникови газове като основен елемент в политиката по ограничаване изменението на климата и да осигури дългосрочното планиране на мерките за адаптация към климатичните промени.

ЗАКОН ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

Законът за управление на отпадъци регламентира мерките и контрола за защита на околната среда и човешкото здраве чрез предотвратяване или намаляване на вредното въздействие от образуването и управлението на отпадъците, както и чрез намаляване на цялостното въздействие от използването на ресурси и чрез повишаване ефективността на това използване, което ще способства за прехода към кръгова икономика и за гарантиране на дългосрочната конкурентоспособност. Съгласно ЗУО управлението на отпадъците се осъществява в съответствие с изискванията на нормативните актове относно опазване на водата, въздуха, почвата, растенията и животните; шума и миризмите, и опазване на природната среда и местата, които са обект на специална защита. Законът се прилага за битовите, производствените, строителните и опасните отпадъци.

С този закон се определят изискванията към продуктите, които в процеса на тяхното производство или след крайната им употреба образуват опасни или масово разпространени отпадъци, както и изискванията за разширена отговорност на производителите на тези продукти с цел насърчаване на повторната употреба, предотвратяването, рециклирането и друг вид оползотворяване на образуваните отпадъци.

Към настоящия момент принципът „разширена отговорност на производителя“ се прилага за: опаковки; електрическо и електронно оборудване; батерии и акумулатори; моторни превозни средства; масла и гуми. Мерките, които определят носенето на разширена отговорност от производителите включват приемането на върнати продукти и на отпадъците, останали след употребата на тези продукти, последващото управление на отпадъците и финансовата отговорност за тези дейности, както и задължения за предоставяне на информация на обществеността в каква степен продуктът може да бъде употребен повторно и рециклиран. Разширената отговорност на производителя се прилага независимо от отговорността за управление на отпадъците, предвидена в ЗУО, и без да се засягат разпоредбите, определящи изисквания към определени групи отпадъци или продукти. Поставените в законодателството задължения могат да се изпълняват индивидуално, или чрез включване в колективни системи, представлявани от организация по оползотворяване (ООп).

Със ЗУО се определя и изискването за притежаване на разрешение, издадено по реда на глава пета, раздел I от същия или комплексно разрешително, издадено по реда на глава седма, раздел II от ЗООС за извършване на дейности по третиране на отпадъци, включително по рециклиране на кораби по смисъла на Регламент (ЕС) № 1257/2013.

Регламентират се и случаите, при които се изисква регистрация и издаване на регистрационен документ, сроковете, процедурите и условията за кандидатстване.

Със ЗУО се определят редица задължения на органите на местното самоуправление и местната администрация, свързани с управление на отпадъците, образувани на съответната територия.

ЗАКОН ЗА МЕСТНИТЕ ДАНЪЦИ И ТАКСИ

Със Закона за местните данъци и такси се определя “такса битови отпадъци”, която се заплаща за извършваните от общината услуги по:

1. събиране и транспортиране на битови отпадъци до съоръжения и инсталации за тяхното третиране;

2. третиране на битовите отпадъци в съоръжения и инсталации;
3. поддържане на чистотата на териториите за обществено ползване в населените места и селищните образувания в общината.

ЗАКОН ЗА УСТРОЙСТВО НА ТЕРИТОРИЯТА

Съгласно ЗУТ територията на Република България е национално богатство. Нейното устройство гарантира устойчиво развитие и благоприятни условия за живеене, труд и отдих на населението. Законът урежда обществените отношения, свързани с устройството на територията, инвестиционното проектиране и строителството в Република България, и определя ограниченията върху собствеността за устройствени цели.

Със ЗУТ се определят редица изисквания към съоръжения и инсталации за третиране на отпадъци. Местоположението на площадките за изграждане на съоръжения и инсталации за третиране на отпадъци се определя с общите и подробните устройствени планове. Разстоянията от площадките за разполагане на съоръжения и инсталации за третиране на отпадъци до населените места се определят в зависимост от приетата технология и при отчитане на установените санитарно-охранителни зони. Площадките се избират, изграждат и експлоатират въз основа на проекти, одобрени по общия ред и съгласно изисквания, определени с наредби на министъра на регионалното развитие и благоустройството, на министъра на околната среда и водите и на министъра на здравеопазването. Всички изисквания на ЗУТ относно инвестиционното проучване и проектиране, изграждане и експлоатация на инвестиционни проекти, следва да бъдат спазвани при съоръженията и инсталациите за третиране на отпадъците.

Застрояването на даден имот (и в частност на площадките за изграждане на съоръжения и инсталации за третиране на отпадъци) се допуска само ако е предвидено с влязъл в сила подробен устройствен план и след промяна на предназначението на земята. Подробен устройствен план трябва да е съобразен с предвидените развития на устройствените схеми и планове от по-горна степен.

Изграждането на съоръженията и инсталациите за третиране на отпадъци се извършва след издаване на разрешение за строеж. За тези обекти се издава разрешение за поставяне по ред, установен с наредба на Общинския съвет, а за държавни и общински имоти – и въз основа на схема, одобрена от главния архитект на общината.

Съгласно ЗУТ, по предложение на кмета на общината с решение на общинския съвет, прието с мнозинство две трети от общия брой на съветниците, може да се налага временна забрана за ограждане на поземлени имоти в територии, предвидени с общ или подробен устройствен план за изграждане на първостепенната улична мрежа, за метрополитена, за трамвайни или железопътни линии, за обекти на зелената система и за съоръжения за третиране на отпадъци. Забраната се налага еднократно за срок не по-дълъг от три години.

ЗАКОН ЗА ОПАЗВАНЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ЗЕМИ

Със Закона за опазване на земеделските земи се уреждат опазването от увреждане, възстановяването и подобряването на плодородието на земеделските земи и се определят условията и редът за промяна на тяхното предназначение. Законът забранява използването на органични утайки от промишлени и други води и битови отпадъци за

вносяне в земеделските земи без разрешение. Законът регламентира основните изисквания при рекултивация на нарушени терени, включително на депа за отпадъци. Министърът на околната среда и водите или от оправомощено от него длъжностно лице съгласува проектите за рекултивация на сгуроотвали, както и на сметища и други депа за отпадъци по смисъла на Закона за управление на отпадъците.

ПОДЗАКОНОВИ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ

Действащите към момента на разработване на настоящата програма подзаконовни нормативни актове са представени по приоритетни сектори, както следва:

СЕКТОР ВОДИ

Основните подзаконовни нормативни актове в сектора са:

- Наредба № 1 от 10.10.2007 г. за проучване, ползване и опазване на подземните води;
- Наредба № 1 от 11.04.2011 г. за мониторинг на водите;
- Наредба № 1 от 1.07.2016 г. за одобряване на Методика за прилагане на изключенията по чл. 156б – 156е от Закона за водите
- Наредба № 2 от 13.09.2007 г. за опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници;
- Наредба № 2 от 8.06.2011 г. за издаване на разрешителни за заустване на отпадъчни води във водни обекти и определяне на индивидуалните емисионни ограничения на точкови източници на замърсяване;
- Наредба № 3 от 16.10.2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди;
- Наредба № Н-3 от 28.11.2011 г. за предоставяне на информация от ведомства и научни институти с бюджетно финансиране и водоползвателите, чиято дейност оказва значимо въздействие върху състоянието на водите;
- Наредба № 4 от 20.10.2000 г. за качеството на водите за рибовъдство и за развъждане на черупкови организми;
- Наредба № Н-4 от 14.09.2012 г. за характеризиране на повърхностните води;
- Наредба № 5 от 30.05.2008 г. за управление качеството на водите за къпане;
- Наредба № 6 от 9.11.2000 г. за емисионни норми за допустимото съдържание на вредни и опасни вещества в отпадъчните води, зауствани във водни обекти;
- Наредба № 7 от 14.11.2000 г. за условията и реда за заустване на производствени отпадъчни води в канализационните системи на населените места;
- Наредба за отмяна на Наредба № 7 от 8.08.1986 г. за показатели и норми за определяне качеството на течащите повърхностни води;
- Наредба № 8 от 25.01.2001 г. за качеството на крайбрежните морски води;
- Наредба № 9 от 16.03.2001 г. за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели;
- Наредба № 11 от 25.02.2002 г. за качеството на водите за къпане;

- Наредба № 12 от 18.06.2002 г. за качествените изисквания към повърхностни води, предназначени за питейно-битово водоснабдяване;
- Наредба № 18 от 27.05.2009 г. за качеството на водите за напояване на земеделските култури;
- Наредба за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието;
- Наредба за стандарти за качество на околната среда за приоритетни вещества и някои други замърсители;
- Наредба за опазване на околната среда в морските води;
- ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 273 от 23.11.2010 г. за приемане на Наредба за опазване на околната среда в морските води и за създаване на Консултативен и координационен съвет по опазване на околната среда в морските води на Черно море и управление на изпълнението на Морска стратегия и програма от мерки;
- Наредба за ползването на повърхностните води;
- Наредба № 37 от 10.11.2008 г. за ползването на язовирите – държавна собственост, в рибностопанско отношение и правилата за извършване на стопански, любителски риболов и аквакултури в обектите – държавна собственост по чл. 3, ал. 1 от Закона за рибарството и аквакултурите
- Наредба за условията и реда за осъществяване на техническата и безопасната експлоатация на язовирните стени и на съоръженията към тях, както и на контрол за техническото им състояние

СЕКТОР ВЪЗДУХ

Подзаконовата нормативна база в сектор въздух включва следните подраздели:

- Качество на атмосферния въздух;
- Качество на течните и твърди горива;
- Големи и средни горивни инсталации и индустриални процеси;
- Летливи органични съединения;
- Вещества, които нарушават озоновия слой;
- Флуорсъдържащи парникови газове;
- Ежедневен бюлетин за състоянието на въздуха;
Емисии на вредни вещества в атмосферния въздух.

Приети са и действат следните основни актове и документи:

- Наредба № 7 от 3.05.1999 г. за оценка и управление качеството на атмосферния въздух;
- Наредба № 11 от 14 Май 2007 г. за норми за арсен, кадмий, никел и полициклични ароматни въглеводороди в атмосферния въздух;
- Наредба № 12 от 15.07.2010 г. за норми за серен диоксид, азотен диоксид, фини прахови частици, олово, бензен, въглероден оксид и озон в атмосферния въздух;
- Наредба № 14 от 23.09.1997 г. за норми за пределно допустимите концентрации на вредни вещества в атмосферния въздух на населените места;
- Инstrukция за разработване на програми за намаляване на емисиите и достигане на установените норми за вредни вещества, в районите за управление и оценка на

- качеството на атмосферния въздух, в които е налице превишаване на установените норми, утвърдена със Заповед №РД-996/20.12.2001г. на МОСВ;
- Инstrukция за предварителна оценка качеството на атмосферния въздух, утвърдена със Заповед № РД - 76/07.02.2002г. на МОСВ;
 - Инstrukция за информиране на населението при превишаване на установените алармени прагове за нивата на серен диоксид, азотен диоксид и озон, утвърдена със Заповед №РД-353/29.05.2009г. на МОСВ;
 - Ръководство за разработване на програми за качеството на атмосферния въздух, изготвен в резултат от проект „Трансфер на знания относно прилагането на Директива 2008/50/ЕО в България: разработване, изпълнение, оценяване и адаптиране на програмите за качество на въздуха и мерките, заложиени в тях“
 - Наръчник по оценка и управление на качеството на атмосферния въздух на местно ниво за SO₂, PM₁₀, РВ и NO₂ (от октомври 2002г.), разработен в рамките на съвместен проект по Програма ФАР 1999г. за административно изграждане (с Немското министерство на околната среда);
 - Наредба за изискванията за качеството на течните горива, условията, реда и начина за техния контрол;
 - Наредба за изискванията за качество на твърдите горива, използвани за битово отопление, условията, реда и начина за техния контрол, приета с ПМС № 22 от 17.02.2020г., в сила от 22.03.2020г.
 - Наредба № 1 от 27.06.2005 г. за норми за допустими емисии на вредни вещества (замърсители), изпускани в атмосферата от обекти и дейности с неподвижни източници на емисии
 - Наредба № 6 от 26.03.1999 г. за реда и начина за измерване на емисиите на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух от обекти с неподвижни източници;
 - Наредба № 10 от 6.10.2003 г. за норми за допустими емисии (концентрации в отпадъчни газове) на серен диоксид, азотни оксиди и общ прах, изпускани в атмосферния въздух от големи горивни инсталации;
 - Наредба за норми за допустими емисии на серен диоксид, азотни оксиди и прах, изпускани в атмосферата от големи горивни инсталации;
 - Наредба за ограничаване на емисиите на определени замърсители, изпускани в атмосферата от средни горивни инсталации;
 - Инstrukция № 1 от 3.07.2003 г. за изискванията към процедурите за регистриране, обработка, съхранение, представяне и оценка на резултатите от собствените непрекъснати измервания на емисиите на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух от обекти с неподвижни източници;
 - Инstrukция за реда за попълване на протоколите за извършени контролни / собствени измервания и протоколи от изпитване на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух от неподвижни източници;
 - Наредба № 7 от 21 октомври 2003 г. за норми за допустими емисии на летливи органични съединения, изпускани в околната среда, главно в атмосферния въздух в резултат на употребата на разтворители в определени инсталации;
 - Наредба № 16 от 12.08.1999 г. за ограничаване емисиите на летливи органични съединения при съхранение, товарене или разтоварване и превоз на бензини;

- Наредба за ограничаване емисиите на летливи органични съединения при употребата на органични разтворители в определени бои, лакове и авторепаратурни продукти;
- Наредба за установяване на мерки по прилагане на Регламент (ЕО) №1005/2009 относно вещества, които нарушават озоновия слой;
- Инstrukция за взаимодействие между Министерство на околната среда и водите и Агенция „Митници“ за повишаване ефективността на контрола, осъществяван по Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси и Закона за чистотата на атмосферния въздух
- Приложение 3 към чл.8, ал.1 на Инstrukция за взаимодействие между Министерство на околната среда и водите и Агенция „Митници“;
- Наредба №1 от 17 февруари 2017г. за реда и начина за обучение и издаване на документи за правоспособност на лица, извършващи дейности с оборудване, съдържащо флуорсъдържащи парникови газове, както и за документирането и отчитането на емисиите на флуорсъдържащи парникови газове;
- Приложение №3 и приложения от №5 до №12 от Наредба №1 от 17 февруари 2017г. за реда и начина за обучение и издаване на документи за правоспособност на лица, извършващи дейности с оборудване, съдържащо флуорсъдържащи парникови газове, както и за документирането и отчитането на емисиите на флуорсъдържащи парникови газове.

СЕКТОР БИОРАЗНООБРАЗИЕ И ЗАЩИТА НА ПРИРОДАТА

Националната политика в областта на защитата на природата е насочена към управлението, контрола и опазването на биологичното разнообразие и защитените природни територии. Тя се осъществява от МОСВ, подпомагано от Дирекция „Национална служба за защита на природата“, в съответствие с международното и национално законодателство – Закон за опазване на околната среда, Закон за биологичното разнообразие, Закон за защитените територии, Закон за лечебните растения, Закон за генетично модифицираните организми и стратегическите документи – Национална приоритетна рамка за действие за Натура 2000, Стратегически план за биологичното биоразнообразие, Стратегия на ЕС за биологично разнообразие, Глобална стратегия за опазване на растенията, Национален план за опазване на най-значимите влажни зони.

Подзаконовата нормативна база в сектора включва следните подраздели: Биологично разнообразие и ГМО, Защитени територии и НАТУРА 2000. Приети са следните актове и документи:

- Наредба № 1 от 9.05.2006 г. за условията и реда за лицензиране на зоологическите градини, издадена от министъра на околната среда и водите;
- Наредба № 2 от 20.01.2004 г. за правилата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения;
- Наредба № 3 от 31.10.2008 г. за маркирането и етикетирането на екземпляри от видовете съгласно Регламент 338/97 за опазване на видовете от дива фауна и флора чрез регулиране на търговията с тях;

- Наредба № 4 от 8.07.2003 г. за условията и реда за издаване на разрешителни за въвеждане на неместни или повторно въвеждане на местни животински и растителни видове в природата;
- Наредба № 5 от 1.08.2003 г. за условията и реда за разработване на планове за действие за растителни и животински видове;
- Наредба № 5 от 19.07.2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят билкозаготвителните пунктове и складове за билки;
- Наредба № 6 от 23 октомври 2003 г. за минималните изисквания и условия за отглеждане на животни в зоологически градини и центрове за отглеждане и размножаване на защитени видове животни;
- Наредба № 8 от 12.12.2003 г. реда и за условията за издаване на разрешителни за изключенията от забраните, въведени със Закона за биологичното разнообразие за животинските и растителните видове от приложение № 3, за животинските видове от приложение № 4, за всички видове диви птици, извън тези от приложение № 3 и приложение № 4 и за използване на неселективните уреди, средства и методи за улавяне и убиване от приложение № 5;
- Наредба за работа с генетично модифицирани организми в контролирани условия, приета с ПМС № 211 от 4.10.2005 г.;
- Наредба за освобождаване на генетично модифицирани организми в околната среда и пускането им на пазара;
- Правилник за устройството и дейността на Консултативно-експертния съвет за лечебни растения към министъра на околната среда и водите;
- Правилник за дейността на спасителните центрове;
- Правилник за устройството и дейността на Националния съвет по биологично разнообразие;
- Инstrukция за взаимодействие между Министерството на околната среда и водите, Агенция „Митници” и Българска агенция по безопасност на храните за повишаване ефективността на контрола при въвеждане, търговия, транзит и износ на екземпляри от застрашените видове от дивата фауна и флора;
- Инstrukция за организацията и реда за извършване на контрол от структурите на Министерство на околната среда и водите върху работата с генетично модифицирани организми в контролирани условия и освобождаването им в околната среда;
- Правилник за дейността на Консултативната комисия по генетично модифицирани организми;
- Наредба за разработване на планове за управление на защитени територии;
- Правилник за условията и реда за управлението, възлагането на дейностите по поддържане и възстановяване, възлагането на туристически дейности, охраната и контрола в горите, земите и водните площи в защитените територии - изключителна държавна собственост ;
- Правилник за устройството и дейността на дирекциите на националните паркове;
- Наредба за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони;

- Наредба за условията и реда за разработване и утвърждаване на планове за управление на защитени зони.

СЕКТОР ПОЧВИ

Подзаконовата нормативна рамка в сектора се определя от:

- Наредба № 26 от 2.10.1996 г. за рекултивация на нарушени терени, подобряване на слабопродуктивни земи, отнемане и оползотворяване на хумусния пласт;
- Наредба № 3 от 1 август 2008 г. за нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите;
- Наредба № 4 от 12 януари 2009 г. за мониторинг на почвите;
- Наредба за инвентаризацията и проучванията на площи със замърсена почва, необходимите възстановителни мерки, както и поддържането на реализираните възстановителни;
- Наредба за реда и начина за инвентаризация, проучвания, извършване и поддържане на необходимите възстановителни мероприятия на площи с увредени почви;
- Наредба № 36 от 18.08.2004 г. за условията и реда за биологично изпитване, регистрация, използване и контрол на торове, подобрители на почвата, биологично активни вещества и хранителни субстрати.

СЕКТОР ОТПАДЪЦИ

Подзаконовата нормативна рамка в сектора се определя от:

- Наредба за разделно събиране на биоотпадъци и третиране на биоразградимите отпадъци (последно изм. бр. 100 от 16.12.2022 г.);
- Наредба № 1 от 09.02.2015 г. за изискванията към дейностите по събиране и третиране на отпадъците на територията на лечебните и здравните заведения (последно изм. и доп., бр. 102 от 11.12.2018 г.);
- Наредба № 2 от 23.07.2014 г за класификация на отпадъците (последно изм. и доп., бр. 53, в сила от 8.07.2022 г.);
- Наредба № 7 от 19.12.2013 г. за реда и начина за изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изисквани при депониране на отпадъци (последно изм. и доп. бр. 77 от 16.09.2021 г.);
- Наредба за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали (Обн. ДВ. бр.98 от 8 Декември 2017г.);
- Наредба за опаковките и отпадъците от опаковки (последно изм. и доп. бр. 100 от 16.12.2022 г.);
- Наредба № 3 за изискванията към инсталации, произвеждащи титанов диоксид (обн., ДВ, бр. 49 от 4.06.2013 г.);
- Наредба № 4 от 5.04.2013 г. за условията и изискванията за изграждането и експлоатацията на инсталации за изгаряне и инсталации за съвместно изгаряне на отпадъци (последно изм. и доп., бр. 101, в сила от 27.11.2020 г.);
- Наредба № Н-4 от 2.06.2023 г. за условията и изискванията, на които трябва да отговарят площадките за съхраняване или третиране на отпадъци, за разполагане

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

на съоръжения за третиране на отпадъци и за транспортиране на производствени и опасни отпадъци (обн., ДВ, бр. 52 от 16.06.2023 г.);

- Наредба № 6 от 27.08.2013 г. за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци (последно изм. и доп., бр. 36 от 1.05.2021 г.);
- Наредба № 1 от 4.06.2014 г. за реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за водене на публични регистри (последно изм. и доп., бр. 33 от 10.04.2023 г.);
- Наредба за излезлите от употреба моторни превозни средства (последно изм. и доп., бр. 47 от 30.05.2023 г.);
- Наредба за батерии и акумулатори и за негодни за употреба батерии и акумулатори (последно изм. и доп., бр. 100 от 16.12.2022 г.);
- Наредба за отработените масла и отпадъчните нефтопродукти (последно изм. и доп., бр. 100 от 16.12.2022 г.);
- Наредба за излязлото от употреба електрическо и електронно оборудване (последно изм. и доп., бр. 100 от 16.12.2022 г.);
- Наредба за изискванията за третиране на излезли от употреба гуми (последно изм. и доп., бр. 23 от 14.03.2023 г.);
- Наредба за реда и начина за изчисляване на размера на финансовата гаранция или еквивалентна застраховка и за предоставяне на годишни справки-декларации при трансграничен превоз на отпадъци (последно изм., бр. 47 от 5.06.2018 г.);
- ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 209 на МС от 20.08.2009 г. за осигуряване на финансиране за изграждането на регионални системи за управление на битовите отпадъци, на регионалните съоръжения за предварително третиране на битовите отпадъци и за закриването на общински депа за битови отпадъци (обн., ДВ, бр. 68 от 25.08.2009 г.; последно изм. и доп., бр. 34 от 4.05.2012 г.);

СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТИ

Основните стратегически документи, имащи пряко отношение към Програмата за опазване на околната среда са:

- Национален план за управление на отпадъците 2021-2028г.;
- Национален стратегически план за поетапно намаляване на количествата на биоразградимите отпадъци, предназначени за депониране (2010-2020г.);
- Национален стратегически план за управление на отпадъците от строителство и разрушаване на територията на Република България за периода 2011-2020г.;
- Ръководство за управление на едрогабаритни отпадъци
- Национален стратегически план за управление на утайките от градските пречиствателни станции за отпадъчни води на територията на Р България

МЕТОДИЧЕСКИ УКАЗАНИЯ, РЪКОВОДСТВА

- Методически указания за разработване на общински програми за управление на отпадъците за периода 2021-2028 г., приети със заповед № РД-883 / 23.09.2021 г. на министъра на околната среда;

- Методически указания за разработване на регионални програми за управление на отпадъците за периода 2021-2028 г., приети със заповед № РД-883 / 23.09.2021 г. на министъра на околната среда;
- Методика за определяне на морфологичния състав на битовите отпадъци;
- Ръководство за разработване на план за управление на отпадъците;
- Ръководство за разработване на програми за предотвратяване на образуването на отпадъци;
- Критерии за страничен продукт по чл. 4 от Закона за управление на отпадъците (ЗУО) за слънчогледови люспи и дървесни отпадъци и за „край на отпадъка“ по чл. 5 от ЗУО за пелети и брикети, получени от слънчогледови люспи и за пелети и брикети, получени от нетретиран дървесни отпадъци.

РАМКОВИ НАЦИОНАЛНИ ДОКУМЕНТИ, СВЪРЗАНИ С ОПАЗВАНЕТО НА ОКОЛНАТА СРЕДА

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ПО ОКОЛНА СРЕДА

Националната стратегия за околна среда (НСОС) е създадена в отговор на обществената необходимост от осъществяване на планова, открита и предсказуема политика в областта на околната среда.

Стратегията очертава цели и действия, насочени към опазването, възстановяването и възпроизводството на естествената околна среда, поддържането на разнообразието на живата природа, разумното използване на природните богатства и ресурсите на страната в контекста на устойчивото развитие.

Стратегията се основава на концепцията, че предотвратяването на отрицателните изменения на екосистемите и нарушаването на техните функции в следствие на антропогенни въздействия е ключов фактор за постигане на глобалната цел на политиката по устойчиво развитие – подобряване на качеството на живот и благосъстоянието на настоящото и бъдещите поколения, посредством създаването на устойчиви общности, способни да управляват и използват ефективно ресурсите и да развиват екологичния и социалния потенциал на икономиката, както и да осигуряват просперитет, опазване на околната среда и социално сближаване. В този смисъл стратегията цели не само по-устойчива околна среда, но и по-добро качество на живот. Неразделна част от стратегията представлява и плана за действие. Планът за действие съдържа мерки за изпълнение на основните стратегически цели. Като част от мерките са идентифицирани: създаване на морски и крайбрежни защитени територии и механизми за тяхното управление; опазване, възстановяване и изграждане на необходимата инфраструктура за осигуряване на достатъчно по количество и качество вода за питейно-битови цели на населението; идентифициране на производители, вносители и потребители по веригата на химични вещества в самостоятелен вид и в препарати и предоставяне на информация на обществеността за рисковете от определени опасни химикали; разработване на стратегическите карти за шум и на планове за действие за управление на шума в околната среда и др.

НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА УПРАВЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ НА ВОДНИЯ СЕКТОР

Националната стратегия за управление и развитие на водния сектор (НСУРВС) в Република България е разработена във връзка с изискванията на чл. 151 от Закона за водите. Основните етапи на разработването включват: изготвяне на детайлни анализи на ситуацията в сектора – водни ресурси и инфраструктура във водния сектор; разработване на Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор в Република България и организиране на обществено обсъждане; план за действие към Националната стратегия за управление и развитие на водния сектор в Република България, в краткосрочна (2013-2015 г.), средносрочна (2016-2021 г.) и дългосрочна (2022-2037 г.) перспектива; приемане на Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор в Република България от Народното събрание.

ПРОГРАМА ЗА НЕОБХОДИМИТЕ МЕРКИ В УСЛОВИЯТА НА ТЕНДЕНЦИЯ ЗА ЗАСУШАВАНЕ

Програмата дефинира мерки за борба с тенденцията за засушаване, като определя необходимостта от предприемането на основни нормативни, организационни и инвестиционни мерки, като: запазване на водните ресурси; преодоляване на кризите във водоснабдяването; осигуряване на вода за напояване; формиране на знания и съзнание за икономия на водните ресурси.

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА ОБЩИТЕ ГОДИШНИ ЕМИСИИ НА СЕРЕН ДИОКСИД, АЗОТНИ ОКСИДИ, ЛЕТЛИВИ ОРГАНИЧНИ СЪЕДИНЕНИЯ И АМОНЯК В АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ

Националната програма за намаляване на общите годишни емисии на серен диоксид (SO₂), азотни оксиди (NO_x), летливи органични съединения (ЛОС) и амониак (NH₃) в атмосферния въздух, е приета на основание чл. 10а от Закона за чистотата на атмосферния въздух (ЗЧАВ). С нея се осигурява прилагането на Директива 2001/81/ЕС на националните тавани за атмосферните емисии на SO₂, NO_x, ЛОС и NH₃, в съответствие с поетите от страната преговорни ангажименти към ЕС, съгласно Преговорната позиция на България по глава 22 “Околна среда” от законодателството на Общността (Допълнителна информация CONF-BG 02/03 към Преговорна позиция CONF-BG 13/01, допълнена съгласно CONF-BG 64/01).

НАЦИОНАЛНА ПРИОРИТЕТНА РАМКА ЗА ДЕЙСТВИЕ ЗА НАТУРА 2000

Изграждането на европейската екологична мрежа НАТУРА 2000 в страните от ЕС е пряко следствие от екологичната политика на ЕС за справяне със загубите на биологично разнообразие. Основната цел на НАТУРА 2000 е да осигури условия за защита и оцеляване на най-ценните и застрашени видове и местообитания за Европа. В резултат от тази необходимост и съгласно чл. 8 на Директива 92/43/ЕИО на Съвета от 21 май 1992 г. за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна (т.нар. Директива за местообитанията) ЕС въвежда единен стандарт за стратегическо планиране на дейностите по НАТУРА 2000, като задължава държавите-членки да разработят Национална приоритетна рамка за действие по НАТУРА 2000 (НПРД).

Целта на НПРД е да се определят по-добре нуждите от финансиране и приоритетите за защитените зони от НАТУРА 2000 на национално и регионално ниво и с това да се улесни интеграцията им в бъдещите програми за финансиране от различните европейските финансови инструменти. Заложеното в програмите финансиране за защитените зони от НАТУРА 2000 трябва да бъде в съответствие с мерките от НПРД и източниците на финансиране за тези мерки.

СТРАТЕГИЧЕСКИ ПЛАН ЗА БИОРАЗНООБРАЗИЕТО 2011 - 2020 Г.

Целта на Стратегическия план за биологичното разнообразие 2011 - 2020, е да подпомогне ефективното прилагане на Конвенцията чрез стратегически подход, съдържащ комбинация от мисия и стратегически цели и резултати („Целите от Аичи за биоразнообразието“), които да предизвикат широко мащабни действия във всички страни и в заинтересованите лица. Стратегическият план, също така, следва да осигури гъвкава рамка за определянето на националните и регионални цели при осигуряване на последователност в прилагането на разпоредбите на Конвенцията за биологично разнообразие и решенията на Конференцията на страните-членки, включително работните програми и Глобалната стратегия за опазване на растенията, както и Протокола от Нагоя за Достъп до генетичните ресурси и честното и справедливо разпределяне на ползите от тяхното използване. Планът следва да послужи като основа за развитието на инструменти за комуникация, привличащи вниманието на ангажираните заинтересовани лица, улеснявайки по този начин интегрирането на биоразнообразието в по-широки национални и глобални програми.

ГЛОБАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ НА РАСТЕНИЯТА

Глобалната стратегия за опазване на растенията е предпоставка за съвместна работа на всички нива – местно, национално, регионално и глобално – за познаване, опазване и устойчиво използване на огромното богатство на световното растително разнообразие, като в същото време се насърчава осведомеността и се изгражда необходимият капацитет за нейното изпълнение. С нея се разглеждат предизвикателствата, поставени от заплахите за растителното разнообразие. Крайната цел на Стратегията е постигането на трите цели на Конвенцията, по-специално за растителното разнообразие, като се има предвид член 8(j) на Конвенцията и Протокола от Картахена за биологична безопасност. Стратегията се отнася за растенията, обитаващи сухоземна, сладководна и морска среда, като се прилага за трите основни нива на биологично разнообразие, признати от Конвенцията, а именно растително генетично разнообразие, растителни видове, съобщества и свързаните с тях местообитания и екосистеми. Стратегията се състои от следните пет стратегически цели: познаване, документиране и оценка на растителното разнообразие; спешно и ефективно опазване на растителното разнообразие; устойчиво и справедливо ползване на растителното разнообразие; образование и осведоменост, относно растителното разнообразие, популяризиране на неговата роля за осигуряване на устойчив поминък и на значението му за целия живот на Земята; създаване на капацитет и обществена ангажираност, необходими за изпълнението на Стратегията.

НАЦИОНАЛЕН ПЛАН ЗА ОПАЗВАНЕ НА НАЙ-ЗНАЧИМИТЕ ВЛАЖНИ ЗОНИ В БЪЛГАРИЯ 2013 – 2022 Г.

Националният план за опазване на най-значимите влажни зони в България е изготвен в съответствие с националните приоритети по отношение на опазването на биологичното разнообразие. Плана включва приоритетно 11-те влажни зони, които към момента са в списъка по Рамсарската конвенция. Описателната част на плана разглежда подробно още 25 влажни зони, които не са в Рамсарския списък, но има информация, че покриват един или повече от критериите за обявяване или имат голям потенциал за опазване и възстановяване.

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА ДЕЙСТВИЕ ЗА УСТОЙЧИВО УПРАВЛЕНИЕ НА ЗЕМИТЕ И БОРБА С ОПУСТИНЯВАНЕТО

Националната програма за действие е разработен на основание чл. 5, буква „b” и част III, раздел I, чл.9 и 10 от Конвенцията на ООН за борба с опустиняването, в рамките на съвместен проект на Министерството на околната среда и водите, Министерството на земеделието и храните и Програмата на ООН за развитие, финансиран от Глобалния екологичен фонд и от правителството на България. Програмата е изцяло в контекста на философията и принципите, залегнали в „Оперативна програма 15” на Глобалния екологичен фонд за „Устойчиво управление на земите”. Основава се на анализ на състоянието на земните ресурси, причините за тяхната деградация и на социално-икономическите особености в развитието на страната през последните 15 години.

Програмата е разработена в подкрепа изпълнението на Конвенцията на ООН за борба с опустиняването (КБОООН), ратифицирана от България през 2001 г.

НАЦИОНАЛЕН ПЛАН ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

При разработване на Програмата са взети предвид основните постановки на националните програмни документи, които трасират националната политика в сектор отпадъци, в т.ч.:

- Национален план за управление на отпадъците 2021–2028 г. и Национална програма за предотвратяване на отпадъците, като част от него;
- България 2030: Национална програма за развитие (НПР 2030);
- Трети национален план за действие по изменение на климата за периода 2013 - 2020 г., одобрен с Решение № 439 от 1 юни 2012 г. на Министерски съвет;
- Национален план за действие за управление на устойчивите органични замърсители в България 2020-2030 г.

ЕВРОПЕЙСКО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

Съгласно чл. 249 от Договора за ЕС и поправките: „задължителна за всяка държава членка, към която е насочена във връзка с целите, които трябва да се достигнат, оставя формата и начина за изпълнението и прокарването на личната преценка на националните институции на страните членки.“

С други думи, всяка страна членка е задължена да интегрира европейските директиви в националното си законодателство. Директивите в по-голямата си част уреждат много специфични данни; количеството и носителите на веществата, замърсяващи околната среда, за да се предотврати по-нататъшното екологично замърсяване, да се запазят

водните системи, да се осигури качеството на питейната вода, да се предпази разрушаването на озоновия слой.

Директива 2008/99/ЕО относно защита на околната среда чрез наказателно право

Държавите членки следва да прилагат ефективни, пропорционални и възпиращи наказателно-правни санкции за най-тежките престъпления във връзка с околната среда. Такива са например, незаконната емисия или изпускане на вещества във въздуха, водата или почвата, незаконната търговия с екземпляри от дивата природа, незаконната търговия с озоно-разрушаващи вещества или незаконния превоз или изхвърляне на отпадъци.

Рамкова Директива 2008/98/ЕО за отпадъците

Рамковата Директива за отпадъците въвежда разпоредби с цел стимулиране на предотвратяването на образуване на отпадъци и рециклирането като част от йерархията на отпадъците, изясняването на ключови понятия, като дефинициите за отпадък, оползотворяване и обезвреждане, както и установяване на подходящи процедури, приложими за странични продукти и край на отпадъка.

Директива 2000/60/ЕС, установяваща рамката за действията на Общността в областта на политиката за водите

Рамковата директива за водите (РДВ) влиза в сила през 2000 г. Нейната цел е установяването на рамка за защита на водите, като за първи път в стратегически документ са засегнати всички видове води (повърхностни, подземни, крайбрежни). Чрез РДВ страните от ЕС се задължават да опазят от бъдещо влошаване и да подобряват качеството на водните екосистеми. Основната цел е постигането на “добро екологично състояние” до 2015 г. За критерий се използват водни екосистеми в естествения им вид. Качество, количество на водите и водните местообитания са еднакво важни и взаимно зависещи фактори за достигането на “добро екологично състояние”.

Ето защо е необходимо поддържане на водните екосистеми в състояние, възможно най-близо до естественото, чрез внимателно контролиране на начинът на използване на водните ресурси.

Директива 2009/28/ЕО за енергията от възобновяеми източници

Директивата за енергията от възобновяеми източници, приета по процедурата за съвместно вземане на решения на 23 април 2009 г. (Директива 2009/28/ЕО за отмяна на Директиви 2001/77/ЕО и 2003/30/ЕО), определя задължителна цел за 20% дял на възобновяемите източници на енергия в потреблението на енергия в ЕС, разбита в задължителни на национално равнище под-цели, като се вземат предвид различните начални точки на държавите членки. В допълнение всички държави членки трябва да постигнат 10% дял на използваните в транспортния сектор горива от възобновяеми източници до 2020 г. Директивата също така определя различни механизми, които държавите членки могат да прилагат за постигане на своите цели (схеми за подпомагане, гаранции за произход, съвместни проекти, сътрудничество между държавите членки и трети държави), както и критерии за устойчивост на биогоривата.

Държавите членки приеха национални планове за действие относно енергията от възобновяеми източници през 2010 г. Комисията извърши оценка на напредъка на държавите членки към постигането на целите им за 2020 г. в областта на възобновяемите енергийни източници през 2011 г.

Директива 96/62/ЕО относно оценката и управлението на качеството на околния въздух

Целта на директива е да формулира основните принципи на една обща стратегия, която: да определи и установи цели за качеството на околния въздух в Общността със съответните срокове за тяхното постигане, разработени с цел избягване, предотвратяване или ограничаване на възможните вредни въздействия върху човешкото здраве и околната среда като цяло, да направи оценка на качеството на околния въздух в държавите-членки на базата на общи методи и критерии, да събере съответната информация за качеството на околния въздух и да осигури достъпността на тази информация за обществеността, *inter alia*, посредством система от алармени прагове, да поддържа качеството на околния въздух в местата, където то е добро, и да го подобрява в останалите случаи.

Директива 92/43/ЕИО за запазването на природните местообитания и на дивата флора и фауна - Наричана е за кратко директива на местообитанията. Главната цел на Директивата е да съдейства за запазването на биологичното разнообразие, зачитайки икономическите, социалните, културните и регионалните изисквания, тази Директива допринася за общата цел на устойчивото развитие; Като се има предвид, че запазването на биологичното разнообразие може в определени случаи да изисква продължаването или също да способства за развитието на определени човешки дейности.

Директива 2009/147/ЕО за опазване на дивите птици

Наричана е за кратко Директива за птиците. Директивата урежда обща рамка за опазването на естествено срещащите се видове диви птици и местообитанията им в Европейския съюз. Директивата дължи произхода си на факта, че дивите птици, които са главно мигриращи, представляват общо наследство на държавите – членки и защитата им е типичен трансграничен проблем, установяващ общи отговорности.

ПРИНЦИПИ

Национална стратегия по околна среда определя дългосрочната политика за опазване на компонентите на околната среда в Република България и ефективното използване на ресурсите, както и рамката за вземане на решения съгласно законодателството и политиките на Европейския съюз. Опазването на околната среда се осъществява на база на следните основни принципи:

ПРИНЦИПЪТ НА ПРЕДПАЗНИТЕ МЕРКИ

Този принцип представлява инструмент за управление на риска, който може да се прилага, когато съществува научна несигурност във връзка с предполагаем риск за човешкото здраве или околната среда, произтичащ от определено действие или политика. Например, за да се избегне увреждане на човешкото здраве или околната среда в случай на съмнения във връзка с потенциално опасното въздействие на даден продукт, могат да бъдат дадени инструкции за прекратяване на разпространението на въпросния продукт или за изтеглянето му от пазара, ако продължава да съществува несигурност след изготвянето на обективна научна оценка. Този вид мерки трябва да бъдат недискриминационни и пропорционални и трябва да се преразглеждат при получаване на допълнителна научна информация.

ПРИНЦИПЪТ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ

Основата за разработване на Принципа за устойчиво развитие е Шестата Програма за Действие на Общността за околна среда. Устойчиво развитие означава, че нуждите на настоящето поколение трябва да се задоволяват, без компромиси, с възможност на бъдещите поколения да задоволят своите собствени потребности. Това е основна, всеобхващаща цел на Европейската Общност, която е част и от Договора за създаване на ЕС, покриваща всички политики и дейности на Общността.

Устойчивото управление на отпадъците означава свеждане на употребата на естествени ресурси до минимум, увеличаване на дейностите по предотвратяване образуването, обезвреждането и рециклирането на отпадъците и осъществяване на третирането и депонирането на отпадъците с минимално въздействие върху околната среда, което да запазва доколкото е възможно повече ресурсите и да съхранява околната среда за бъдещите поколения.

ПРИНЦИПЪТ НА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕТО

Принципът на предотвратяването е въведен на конференцията на Обединените Нации по околна среда и Развитие през 1992 г. в Рио де Жанейро. Декларацията от Рио за Околна среда и Развитие определя принципа, както следва: “Където съществува заплаха от сериозни необратими щети, липсата на пълно научно обяснение не трябва да се използва като причина за отлагане на ценово-ефективните мерки за защита на околната среда от деградацията ѝ”. Тези превантивни мерки ще бъдат взети под внимание за защита на околната среда от въздействието на отпадъците, което означава, че трябва да бъдат използвани такива мерки, които в най-малка степен увреждат околната среда. Това също включва и намаляване на генерирането на парникови газове.

ПРИНЦИПЪТ ЗА ПРЕДИМСТВО НА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕТО НА ЗАМЪРСЯВАНЕ ПРЕД ПОСЛЕДВАЩО ОТСТРАНЯВАНЕ НА ВРЕДИТЕ, ПРИЧИНЕНИ ОТ НЕГО

Така нареченият принцип на превантивността, съгласно който задължените лица следва да насочат усилията си и да предприемат действия, насочени към предотвратяване на възможните замърсявания пред последващото отстраняване на вече причинените вреди. При установяване на причинени вреди се прилага принципа Замърсителя плаща. Всички необходими разходи по превенцията и отстраняване на причинените вреди трябва да бъдат поети от отговорните лица.

ЙЕРАРХИЯ НА УПРАВЛЕНИЕТО НА ОТПАДЪЦИТЕ

Йерархията на управлението на отпадъците е определена в рамковата директива за отпадъци, транспонирана в националното законодателство със ЗООС, ЗУО и подзаконовата нормативна рамка. Управлението на отпадъците следва да се извършва чрез предприемане на мерки за насърчаване на вариантите, които да обезпечават най-благоприятните решения и мерки за управление на отпадъците, като се следва следната последователност: предотвратяване образуването на отпадъци; подготовка за повторна употреба; рециклиране; друго оползотворяване (например за получаване на енергия); обезвреждане.

ПРИНЦИПЪТ ЗА УЧАСТИЕ НА ОБЩЕСТВЕННОСТТА

Принципът представлява въвличане на обществеността при вземането на управленски решения и изпълнението на решенията. Участието на обществеността се определя като даване възможност на хората да въздействат върху резултатите от плановете и целия процес по опазване на околната среда, което се явява инструмент за подобряване вземането на решения, за създаване информираност за екологични въпроси и за повишаване възприемането и сътрудничеството за конкретния план/дейност/мярка. Участието на обществеността се препоръчва при всеки етап от процеса на управление и опазване на околната среда.

ПРИНЦИПЪТ ЗА ИНФОРМИРАНОСТ ЗА СЪСТОЯНИЕТО НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Както в световен мащаб, така и в Република България вниманието към екологичните проблеми нараства с всяка изминала година. Наблюдава се тенденция правителствата да преразглеждат политиките си относно мерките за опазване на околната среда и ограничаване вредните влияния върху нея. Принципът се основава на необходимостта от информираност на населението за проблемите на околната среда, с цел природо-съобразен и еколого-ориентиран начин на живот.

Компетентните органи следва да предоставят на обществеността информация за околната среда, като всеки има право на достъп до наличната информация за околна среда, без да е необходимо да доказва конкретен интерес.

ПРИНЦИПЪТ ЗАМЪРСИТЕЛЯТ ПЛАЩА

Принципът Замърсителят плаща означава, че лицето, което замърсява трябва да плати разходите за отстраняване на замърсяването. В сектора на управление на отпадъците това означава, че генераторът на отпадъци трябва да поеме пълната стойност за третирането и окончателното обезвреждане на образуваните от него отпадъци.

ПРИНЦИПЪТ ЗА СЪХРАНЯВАНЕ, РАЗВИТИЕ И ОПАЗВАНЕ НА ЕКОСИСТЕМИТЕ И ПРИСЪЩОТО ИМ БИОЛОГИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ

Човекът е особено отговорен за опазването и разумното управление на живата природа и нейната среда, които се намират под сериозна заплаха във връзка с редица неблагоприятни фактори. Генетичната основа на живота на Земята не трябва да се подлага на опасности, популацията на всяка форма живот, дали дива или опитомена трябва да бъде запазена на ниво, което е достатъчно за нейното оцеляване. Принципите за опазване на природата трябва да бъдат прилагани към всички части на земната повърхност, сушата и морето, уникалните райони, със своите типични представители от всички видове екосистеми и средата на обитаване на редки и изчезващи видове трябва да бъдат осигурени с особен вид защита. Екосистемата и организмите, така също ресурсите на сушата, морето и атмосферата трябва да бъдат управлявани по начина, по който се осигурява и се запазва постоянната им производителност.

ПРИНЦИПЪТ ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И ПОДОБРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО НА ОКОЛНАТА СРЕДА В ЗАМЪРСЕНИТЕ И УВРЕДЕНИТЕ РАЙОНИ

Съгласно този принцип отговорните лица следва да предприемат действия, насочени към подобряване на увредени и замърсени райони, чрез отстраняване на констатираните замърсявания и възстановяване на първоначалната среда.

ПРИНЦИПЪТ ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА ПОЛИТИКАТА ПО ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА В СЕКТОРНИТЕ И РЕГИОНАЛНИТЕ ПОЛИТИКИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ИКОНОМИКАТА И ОБЩЕСТВЕНИТЕ ОТНОШЕНИЯ

Създаването на благоприятни условия и окуражаването на граждани и предприятия да интегрират екологичните и социални съображения във всичките им дейности, то политиките за устойчиво развитие ще създадат печеливши обстоятелства, благоприятни за икономиката, заетостта и околната среда.

ПРИНЦИПЪТ ЗА ДОСТЪП ДО ПРАВОСЪДИЕ ПО ВЪПРОСИ, ОТНАСЯЩИ СЕ ДО ОКОЛНАТА СРЕДА

На обществеността следва да бъде осигурена възможност да участва в процеса на вземането на решения за околната среда, както и да й бъде осигурен ефективен достъп до правосъдие по въпроси на околната среда.

НАЦИОНАЛЕН ПРИНЦИП НА САМОСТОЯТЕЛНОСТТА

Страните членки на ЕС трябва да предприемат подходящи мерки в сътрудничество с другите страни членки на ЕС, където е необходимо или препоръчително, за да се установи интегрирана и подходяща мрежа за инсталациите за депониране, вземайки под внимание най-добрата налична технология, без излишни разходи. Мрежата трябва да позволява на Общността като цяло, да бъде отговорна за депонирането на отпадъците, индивидуално да подпомага страните членки, вземайки под внимание географските условия или нуждите от конкретни инсталации за определени видове отпадъци, т.е всяка страна членка на ЕС трябва да въведе необходимите капацитети за третиране на отпадъците, за да осигури третиране на собствените си отпадъци.

ПРИНЦИПЪТ НА БЛИЗОСТ

Инсталациите за третиране трябва да са разположени възможно най- близо до източника на отпадъците, отчитайки аспектите свързани с околната среда, здравето на населението и технологиите, което също включва и финансови разчети. Общите представи са, че генерирането на отпадъци също трябва да се вземе под внимание за депонирането им, както и тяхната близост.

НАЙ-ДОБРИ НАЛИЧНИ ТЕХНИКИ

Принципът се позовава на изискванията на Директивата на Европейския Съвет 96/61/ЕС и Закона за опазване на околната среда. Съгласно изискванията на тези документи, когато се проектира нова инсталация, трябва да се прилагат най-добрите налични техники (НДНТ) за защита на околната среда. НДНТ трябва да “вземат под внимание техническите характеристики на избраната инсталация, географското разположение и местните условия на околната среда и трябва да бъде осигурено малко разстояние или

намаляване на трансграничното замърсяване и осигуряване на високо ниво на защита на околната среда, като цяло”. НДНТ са резултат от систематичен и консултативен процес за вземане на решения във фазата на планиране и кандидатстване за разрешение, като се акцентира върху защитата на околната среда. НДНТ установява пакет от цели, при които избора или комбинацията от няколко, осигуряват най-малка вреда върху околната среда като цяло и имат приемливи стойности за краткосрочни, средносрочни и дългосрочни цели.

РАЗШИРЕНА ОТГОВОРНОСТ НА ПРОИЗВОДИТЕЛЯ

Разглеждайки жизнения цикъл на един продукт от неговото производство до края на полезния му живот се вижда, че производителят на продукта, чрез възприетите решения за дизайна и състав на съответното изделие има доминираща роля, която до голяма степен определя потенциала за образуване на отпадъците и характеристиките на последващото им третиране. В тази връзка е необходимо, производителите на продукти да поемат отговорност за: предотвратяване и намаляване на отпадъци, образувани при производството на техните продукти; проектиране и разработване на продукти, които подлежат на рециклиране и не съдържат материали, представляващи риск за околната среда; развиване на пазари за повторната употреба и рециклирането на отпадъците, образувани след крайната употреба на пусканите на пазара стоки. Всичко това следва да се извърши при съблюдаване условията за сигурност на произведените продукти и икономическите възможности и ефективност.

Принципът разширена отговорност на производителя е обвързан със задължения на производителите или лицата, пускащи на пазара продукти, след употребата на които се образуват масово разпространени отпадъци, да постигат определени количествени цели за разделно събиране, рециклиране и оползотворяване.

ИНТЕГРИРАНО УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

Интегрираното управление на отпадъците изисква вземане на решения и прилагане на ясно определени количествени цели в рамките на една система, състояща се от закони, технически, организационни и икономически мерки, идентифицирани източници на ресурси и определени отговорности за всички участници, изпълняващи тези цели. Интегрираното управление съчетава всички останали принципи на политиката по управление на отпадъци, като гарантира взаимодействие и оптимално съчетаване на различните методи и подходи, целящи достигане на икономическо и еколого-ефективно управление на отпадъците.

ОПАЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ

Основен принцип, на основата на който са разработени няколко от наложените по-горе принципи. Принципът придобива голяма значимост с нарастване на важността на проблема с климатичните промени, а също и увеличаването на стойността на ресурсите. Шестте тематични приоритетни цели на 8-ата Програма за действие за околната среда са свързани с намаляването на емисиите на парникови газове, адаптирането към изменението на климата, модела на растеж с възстановяване, амбицията за нулево замърсяване, опазването и възстановяването на биологичното разнообразие и

намаляването на основните последици за околната среда и климата, свързани с производството и потреблението.

НАЙ-ДОБЪР ЦЯЛОСТЕН РЕЗУЛТАТ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА И ОЦЕНКА НА ЖИЗНЕНИЯ ЦИКЪЛ НА ОТПАДЪЦИТЕ

Основната цел за бъдещото управление на отпадъците е постигане на най-добър цялостен резултат за околната среда. Постигането на тази цел изисква продължителни проучвания и събиране на данни, които не съществуват понастоящем. Принципът за йерархия при управлението за отпадъците се използва като водещ при управлението на отпадъците. Известно е, че силно замърсените отпадъци не биха могли да се рециклират или биха могли да се рециклират, но само след отделяне на голямо количество ресурси, които не биха могли да оправдаят ползите за околната среда.

III. ЦЕЛ НА ПРОГРАМАТА

Стратегическата цел на Програмата за опазване на околната среда на община Горна Оряховица е да допринесе за постигане на стабилни темпове на икономически растеж, подобряване на качеството на живот и намаляване на риска за здравето на населението чрез осигуряване на благоприятна околна среда, запазване на биоразнообразието и устойчиво управление на околната среда. Формулираните по-долу цели са базирани върху приоритетите на община Горна Оряховица в областта на околната среда за следващите години, както и на формулираната визия за развитие и:

СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ И ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

Генерална стратегическа цел е подобряване и поддържане на качеството на живот на населението в общината чрез осигуряване на благоприятна околна среда и запазване природните дадености на региона на основата на устойчиво управление на околната среда. За постигане на генералната цел са формулирани следните специфични стратегически цели:

- Подобряване качеството на атмосферния въздух:
 - Редуциране замърсяването на атмосферния въздух чрез намаляване на емисиите на вредни вещества от промишлеността, автомобилния транспорт и битовия сектор;
 - Усъвършенстване на системата за мониторинг качеството на атмосферния въздух;
- Подобряване на енергийната ефективност и използване на алтернативни източници на енергия.
- Информирание на населението с цел повишаване на екологичната култура.
- Подобряване на системата за управление на отпадъците:
 - Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъците;
 - Увеличаване на количествата разделно събрани, рециклирани и оползотворени отпадъци;
 - Предотвратяване и намаляване на риска от стари замърсявания с отпадъци;
 - Правно регулиране на управлението на отпадъците и ефективно прилагане на законодателството и политиката в сектора;
 - Осигуряване на достатъчни и надеждни данни за отпадъците.
- Укрепване на административния капацитет.

- Съвременен стандарт на живот чрез подобряване на ВиК инфраструктурата:
 - Формиране на съзнание и интерес за икономии на водни ресурси;
 - Запазване и подобряване качеството на подземните и повърхностните води.
- Политика за управление на околната среда, интегрирана в дейностите на стопанските отрасли на местно ниво:
 - Прилагане на превантивните инструменти за недопускане на замърсяване (ОВОС, ЕО, разрешителни режими и др.);
 - Развитие на екологично чисти земеделие и животновъдство.
- Намаляване шумовото замърсяване:
 - Намаляване шумовото замърсяване в населените места от стопански обекти;
 - Намаляване шумовото замърсяване, предизвикано от транспорта.
- Опазване и поддържане на богатото биологично разнообразие:
 - Съхраняване и опазване на защитените територии и влажните зони;
 - Осигуряване на условия за устойчиво ползване на биологичните ресурси.
- Участие на обществеността при решаване на проблемите на околната среда:
 - Повишаване на обществената култура и съзнание, свързани с опазване на околната среда;
 - Привличане на обществеността в процеса на вземане на решения и провеждане на екологична политика.
- Повишаване на екологичното образование на населението:
 - Създаване на условия за включване на населението в образователни инициативи по опазване на околната среда;
 - Интегрирано екологично образование в учебните заведения на територията на община Горна Оряховица;
 - Запознаване на населението с най-актуалните насоки в сферата на опазването на околната среда.
- Съобразно принципите и политиките на община Горна Оряховица, планът за действие може да бъде допълнен или променен от органа, който го приема при смяна на възгледите и приоритетните цели за изграждане на политиката за опазване на околната среда в общината.

ПРИОРИТЕТИ

За решаването на съществуващите проблеми са избрани подходи, които максимално да позволяват възползването от постигнатите успехи (силни страни) и стоящите пред общината възможности. Формулираните цели показват стратегическия избор и основните приоритети, които ще има общината през следващите години. В същото време те не отменят провеждането на рутинните действия, свързани с провеждането на политиката по околна среда. Приоритети на община Горна Оряховица ще бъдат:

- Прилагане на системата за разделно събиране на битовите отпадъци от територията на общината и оползотворяване на част от тях;
- Разработване на цялостна концепция за третирането на опасните и неопасните отпадъци от територията на общината;
- Непрекъснато повишаване на екологичната култура на населението на община Горна Оряховица и неговото запознаване с нормативната уредба;

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

- Прозрачно провеждане на екологичните мероприятия и издаване на специализирани издания за това;
- Разработване на цялостна концепция за устойчиво земеделие;
- Разработване на проект за намаляване на пустеещите земи.

IV. ОТГОВОРНИ ОРГАНИ

Орган, отговорен за разработването на настоящата Програма за опазване на околната среда е:

община Горна Оряховица

Кмет на Община Горна Оряховица – Николай Ангелов Рашков

гр. Горна Оряховица, 5100

пл. „Георги Измирлиев“ № 5

Тел.: +359 618 60501

Факс: +359 618 60203

E-mail: obshtina@g-oryahovica.bg

Web site: <https://www.g-oryahovica.bg/>

Наблюдението и оценката на Програмата за опазване на околната среда на община Горна Оряховица ще се извършва с оглед постигането на ефективност и ефикасност при изпълнението ѝ.

Предметът на наблюдение включва изпълнението на целите, мерките и проектите на програмата, организацията и методите на изпълнение, прилагани от съответните административни структури, организациите и юридическите лица, участващи в изпълнението им.

Наблюдението и изпълнението на ПООС е отговорност на кмета на общината, Отдел “Строителство и екология” от специализираната администрация.

В процеса на наблюдение, общинската администрация осигурява участието на организации, физически и юридически лица при спазване принципа за партньорство, публичност и прозрачност.

Наблюдението е важен елемент, който позволява да се засили или намали активността в конкретна насока, да се предприемат коригиращи действия ако напредъкът е неудовлетворителен, или ако условията се изменят.

Контролът върху изпълнението на ПООС се извършва от общинския съвет на община Горна Оряховица.

Актуализация и допълнение на ПООС се прави от кмета на община Горна Оряховица при следните обстоятелства: промени в макроикономическите и международните условия и договорености; съществени промени в националното законодателство; други съображения, които ще подобрят изпълнението на плана за действие.

Измененията, допълненията и актуализацията на ПООС се разглеждат и приемат от общинския съвет.

При разработването, допълването и актуализирането на програмата се привличат и представители на неправителствени организации, на бизнеса и на браншови организации.

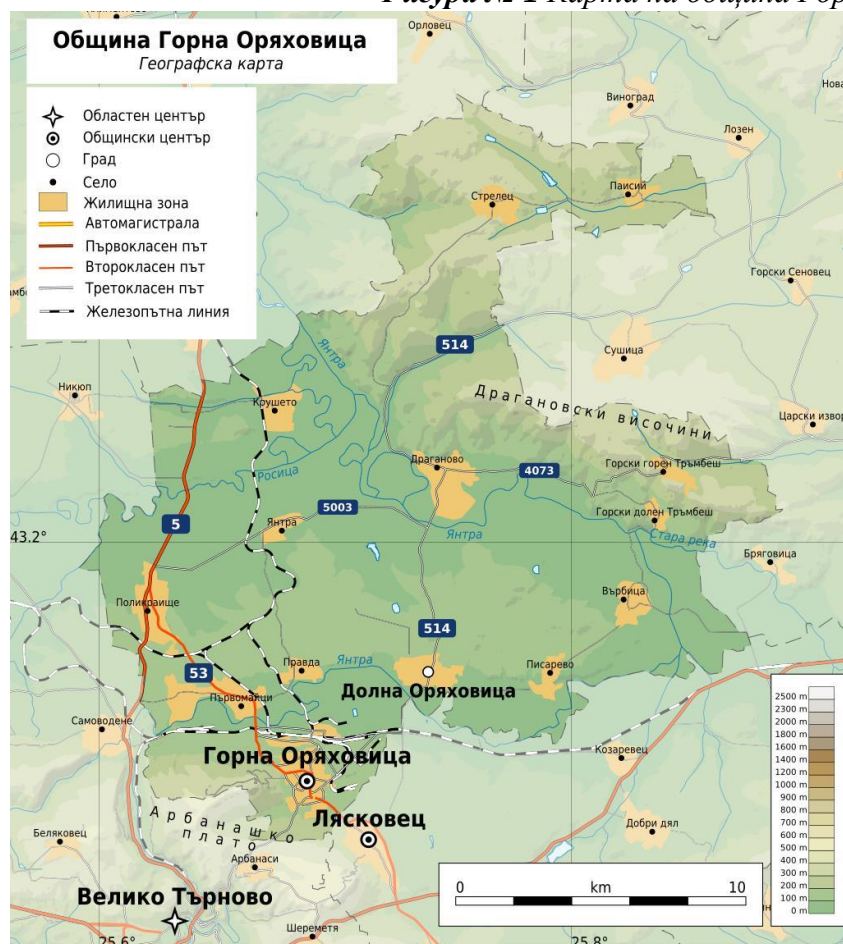
Кметът на общината ежегодно внася в общинския съвет отчет за изпълнението на програмата, а при необходимост и предложения за нейното допълване и актуализиране. Изготвените отчети се предоставят за информация в РИОСВ – Велико Търново.

V. ОБЩА СИТУАЦИЯ

V.1. ГЕОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА

Община Горна Оряховица е разположена в централната част на област Велико Търново. С площта си от 317,807 km² заема 7-о място сред 10-те общините на областта, което съставлява 6,82 % от територията на областта. Границите ѝ са следните: на северозапад – община Полски Тръмбеш; на изток – община Стражица; на юг – община Лясковец; на запад – община Велико Търново. В територията на Общината попадат части от Централната част на Дунавската равнина и част на Средния Предбалкан. Община Горна Оряховица е разположена в подножието на Арбанашката планина, по поречието на река Янтра. Общината се състои от 14 населени места, от които два града и 12 села – гр. Горна Оряховица, гр. Долна Оряховица, с. Върбица, с. Горски Горен Тръмбеш, с. Горски Долен Тръмбеш, с. Драганово, с. Крушето, с. Паисий, с. Писарево, с. Поликрайще, с. Правда, с. Първомайци, с. Стрелец, с. Янтра,

Фигура № 1 Карта на община Горна Оряховица

Източник: Wikimedia Commons

Община Горна Оряховица граничи с общините:

- на северозапад – община Полски Тръмбеш;
- на изток – община Стражица;
- на юг – община Лясковец;
- на запад – община Велико Търново.

Общината е с важно геостратегическо положение, тъй като на нейната територия се пресичат важни международни и местни транспортни артерии.

РЕЛЕФ

С изключение на най-южната част на общината, където се издига северната част на Арбанашкото плато (440 m н.в.), останалата територия е заета от обширната долина на река Янтра и нейният ляв приток река Росица, които очертават южната, условна граница на Средната Дунавска равнина. Тук в коритото на Янтра е и най-ниската точка на общината – 44 m н.в. Североизточно от долината на Янтра, в пределите на общината попадат и части от Драгановските височини (те се отнасят условно към Източната Дунавска равнина) с максимална височина от 371 m, разположена северозападно от село Горски Горен Тръмбеш.

V.1.1. ИНЖЕНЕРНО – ГЕОЛОЖКИ УСЛОВИЯ

В регионален геоложки аспект районът е изграден от следните формации:

КРЕДА

В проучвания район кредната система е представена от Горнооряховката свита (gK1h-ar) (Николов, 1987).

Горнооряховската свита има широки площни разкрития. Свитата е изградена от мергелните скали, които на цвят са синкавосиви до гълъбовосиви и най-често се отнасят към слабо алевроитовите глинести мергели. Те съдържат отделни редки и тънки прослойки от здрави варовити дребнозърнести пясъчници до алевролити и от по-меки несортирани глинести пясъчници. Количеството им в северна посока намалява. Дебелината на Горнооряховската свита се изменя от 532 до 1530 m.

КВАТЕРНЕР

Кватернерните наслаги принадлежат към различни литогенетични типове, които се намират във възрастовия диапазон от еоплейстоцена до холоцена. Полигенетичните образувания (Q_{еор}) включват покривните чакъли и асоцииращите с тях пясъчливо-глинести наслаги, който са разкрити изпод глинестия льос в два локалитета.

Еоплейстоценските образувания се разполагат върху младоплиоценската заравнена повърхност. Наслагите са представени от ръждиво-кафяви чакъли – неспоени, разнокъсови, заоблени до полузаоблени. Срещат се и гравийни пясъци, а в най-високите нива – и червено-кафяви пясъчливи глини.

Алувиални образувания на I и II надзаливна тераса (aQp3) се установяват в долините на реките Янтра, Росица, Златаришка река и Стара река. Представени са от чакъли, пясъци и глини.

Холоценските наслаги, разкрити в пределите на картния лист, принадлежат към различни литогенетични типове – алевиални, пролумиалви, делучиални, елувиалви, почвени. Алувиалните образувания (aQh) образуват съвременните руслови фациеси,

както и тези на заливните тераси на реките. Представени са от чакъли, гравийни пясъци, пясъци и глини, в различна степен песъчливо-алевритови.

Разглежданата област обхваща части от Мизийската платформа, Северната ивица на Предбалкана (Преходна зона) и Същинския Предбалкан.

Действителните взаимоотношения между тях не са отчетливо изявиени на повърхността, поради което съществуват различни мнения за принадлежността на Северната ивица на Предбалкана.

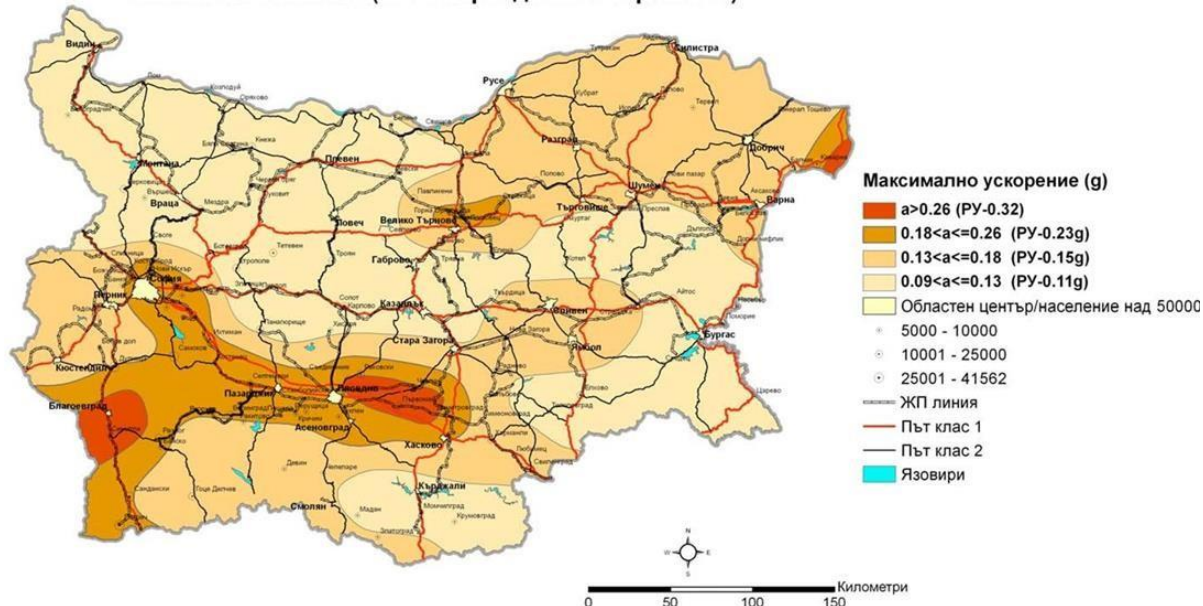
В структурно отношение районът представлява долнокредна мантия на Севлиевската и Търновската антиклинали, разнообразен с редица вторични гънки и един голям разлом.

V.1.2. ФИЗИКО-ГЕОЛОЖКИ ЯВЛЕНИЯ И ПРОЦЕСИ

В района на Община Горна Оряховица няма проявени неблагоприятни физико-геоложки явления и процеси.

През периода 2007-2009 г. е проведено сеизмично райониране на България, което е в съответствие с ЕВРОКОД 8. Генерирани са карти на сеизмичния hazard (сеизмичната опасност) в максимално ускорение (g), за почвени условия тип А (според класификацията на ЕС8), за два периода на повторемост 95 и 475 години. Установено е, че сеизмичната опасност на България (за двата периода на повторемост) се определя главно от сеизмичните източници, идентифицирани на територията на страната и източник Вранча (Румъния). Предложени са нормативни карти за строителство на територията на България. Картата за период на повторемост 475 години, предложена за нормативна, е представена на следващата фигура

Фигура № 2 Картата за сеизмична опасност (период на повторемост 475 години)

Източник: МРРБ

Съгласно „Окончателен отчет по договор: Сеизмично райониране на Република България, съобразено с изискванията на Еврокод 8 и изработване на карти за сеизмичното райониране с отчитане на сеизмичния hazard върху територията на страната.“ (БАН, 2009 г.) районът на община Горна Оряховица попада в област със

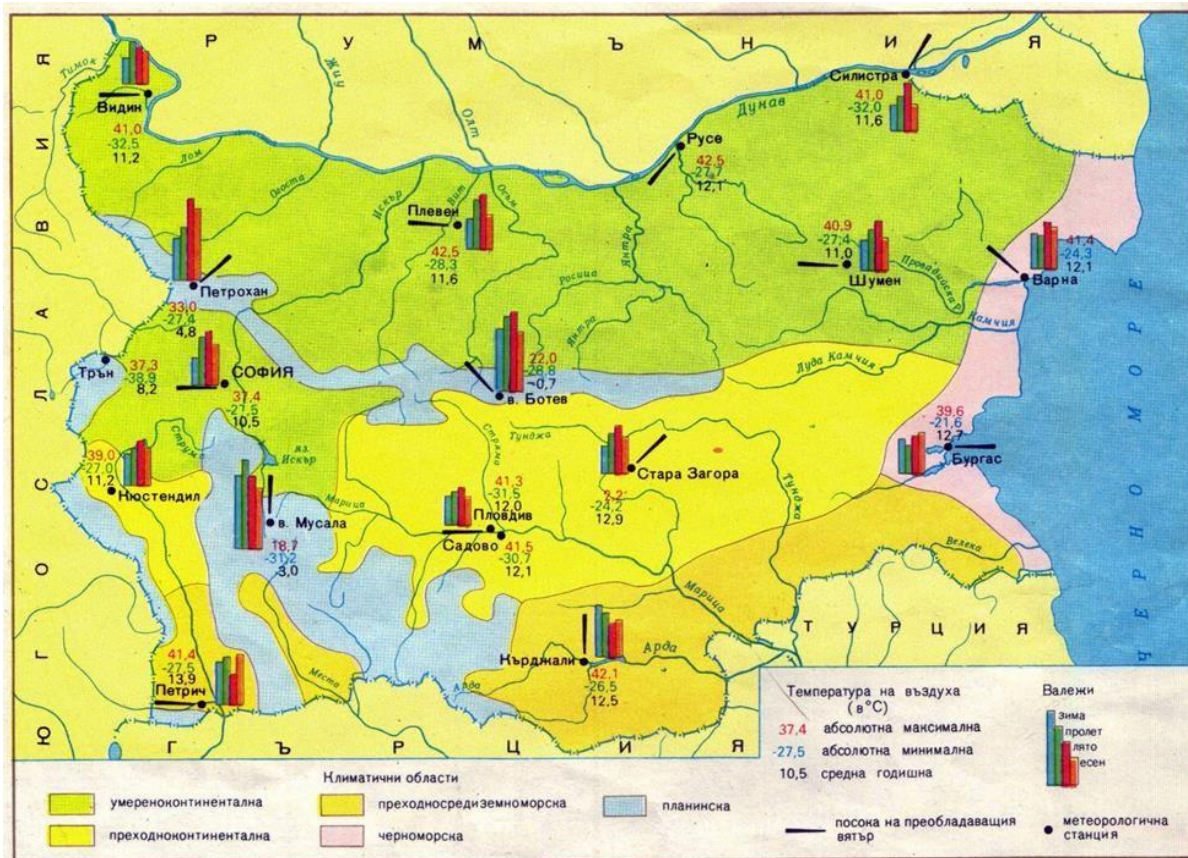

сеизмична опасност (475 г. период на повтораемост) - максимално ускорение (g):
 $0.18 < a \leq 0.26$

V.1.3. КЛИМАТ

В климатично отношение района на Общината попада в умерено- континенталната климатична подобласт на Европейско-континенталната климатична област и се характеризира с горещо лято и студена зима.

Фигура № 3 Климатична карта на България

Източник: <https://kartibg.wordpress.com/>

Температурата на въздуха в Горна Оряховица има средна годишна стойност $11,5^{\circ}\text{C}$. Характеризира се с добре изразен годишен ход, с максимум през юли ($22,9^{\circ}\text{C}$) и минимум през януари ($-2,3^{\circ}\text{C}$). Максималната температура следва същия годишен ход, но стойностите ѝ са по-високи спрямо средните с около $6-7^{\circ}\text{C}$ през топлото полугодие и с около $4-6^{\circ}\text{C}$ през хладното полугодие. Абсолютният максимум на температурата в Горна Оряховица е $41,8^{\circ}\text{C}$. Годишната амплитуда на абсолютната максимална температура е $22,4^{\circ}\text{C}$. Минималните температури също следват годишния ход на средните, но са по-ниски от тях с около $4-5^{\circ}\text{C}$ през зимата, с около $5-7^{\circ}\text{C}$ през пролетта и есента, и с около $7-8^{\circ}\text{C}$ през лятото. Абсолютният минимум за Горна Оряховица е минус $33,7^{\circ}\text{C}$. Годишната амплитуда на абсолютните минимални температури е изключително висока ($42,7^{\circ}\text{C}$), което подчертава континенталността на климата.

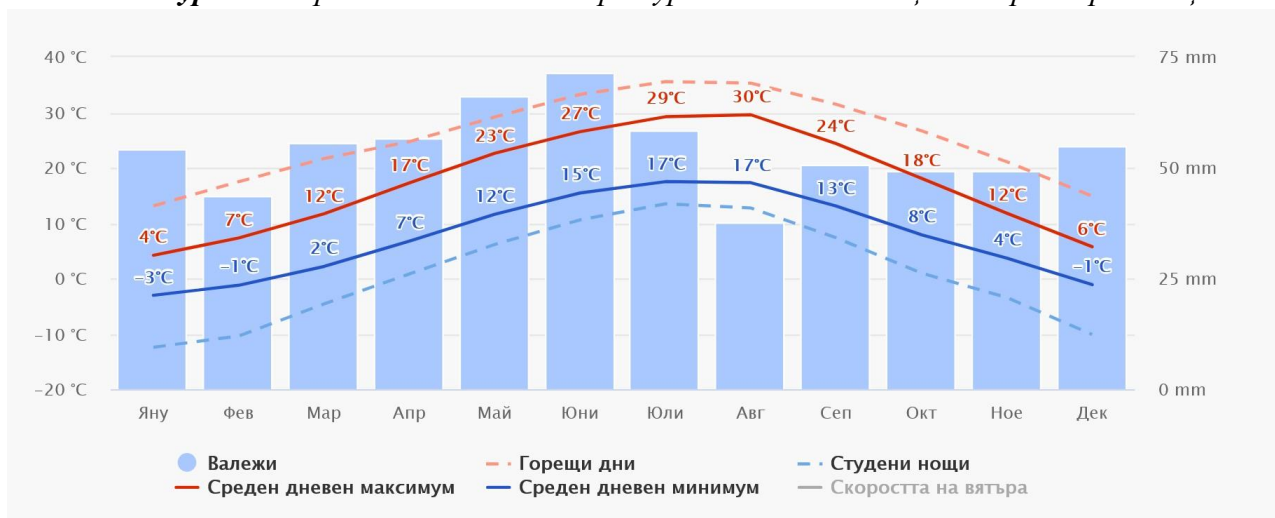
Таблица № 1 Температура на въздуха

Средномесечна и годишна температура на въздуха												
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
- 2,3	0,7	5,5	12,1	17,2	20,7	22,9	22,4	18,1	12,4	6,9	0,9	11,5
Абсолютна максимална температура на въздуха °C												
2,1	5,7	11,4	18,6	23,4	27,0	29,6	29,8	26,0	19,4	12,4	5,1	19,3
Абсолютна минимална температура на въздуха °C												
- 6,8	- 4,3	- 0,2	5,3	10,0	13,5	15,2	14,5	10,7	6,1	2,4	- 3,1	6,4

Източник: Климатичен справочник на България от 1979 г.

Средните месечни и годишни температури, и особено абсолютните (максимални и минимални) температури за последните години (след излизането на справочника 1979 г.) са променили параметрите си.

Фигура № 4 Средномесечни температури и валежи в община Горна Оряховица

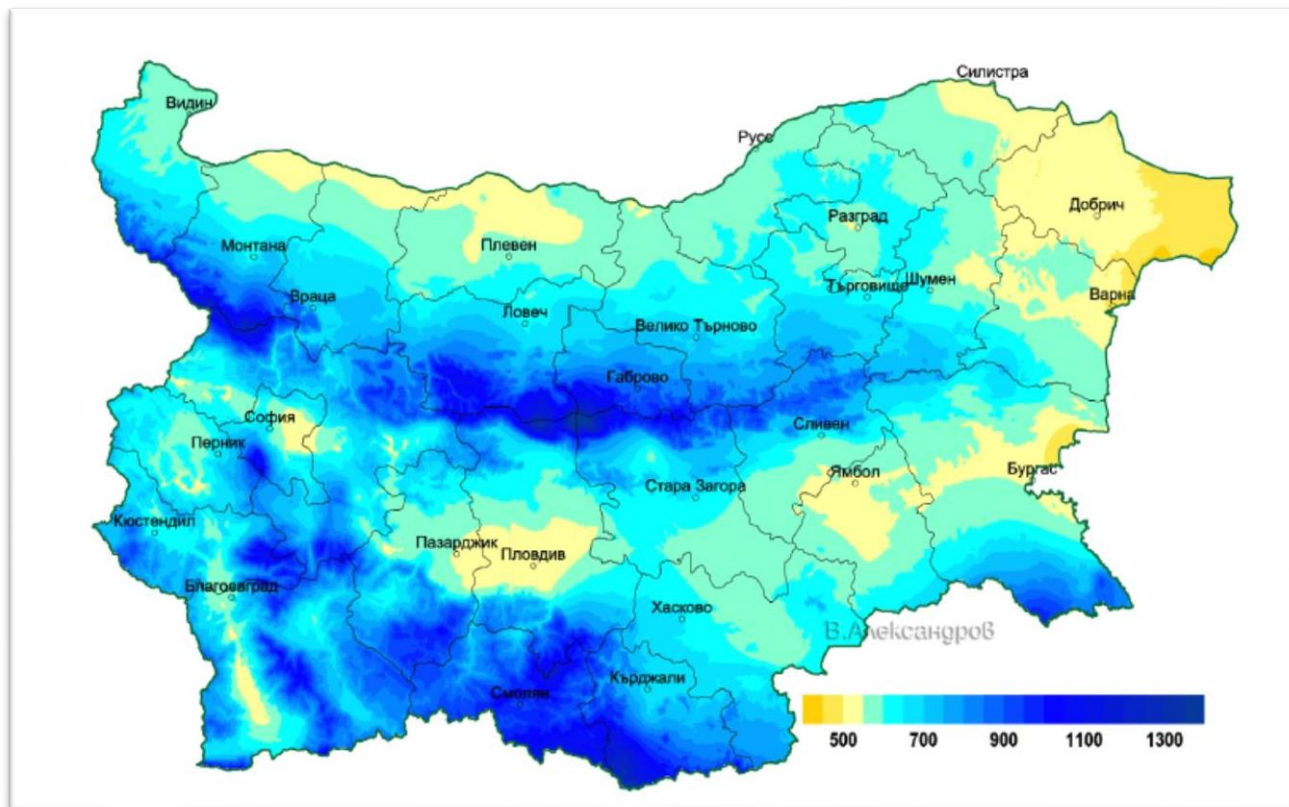
Източник: Meteoblue

"Среднодневният максимум" (плътна червена линия) показва средната максимална дневна температура за всеки месец за Горна Оряховица. По същия начин "Среднодневният минимум" (плътна синя линия) показва средната минимална дневна температура. Горещите дни и студените нощи (пресечени червени и сини линии) изразяват средната дневна температура в най-топлия ден и средната-нощна температура в най-студената нощ от месеца за последните 30 години.

Годишната валежна сума в района е 680 mm. Вътрешногодишното ѝ разпределение се характеризира с един главен максимум и един слабо изразен вторичен максимум. Минимумите също са два – един главен и един добре изразен вторичен. В сезонно отношение най-висока е валежната сума за лятото (юни, юли и август) – общо 207 mm, следвана от пролетта (март, април и май) – общо 193 mm, есента (септември, октомври и ноември) – общо 137 mm, и зимата – общо 142 mm. Разгледани по месеци, максималните валежни суми се регистрират през юни и май – съответно по 88 mm и 86 mm, и през ноември и декември – с по 51 и 50 mm. Минималните валежни количества са двойно по-малки – 41 mm през септември и 44 mm през февруари. През месеца с максимално валежно количество – май, най-голяма повтораемост (24%) има валеж от групата 61÷80

mm. На второ място - с 22%, са валежите от групата над 120 mm. Последното говори за наличие на значителни извалявания по време на пролетния максимум на валежите. Средният максимален денонощен валеж е 26 mm (през юни), а абсолютният максимален денонощен валеж е достигнал 118,1 mm (през м. май, 1984 г.), надвишавайки значително средната месечна валежна сума (88 mm) за този месец.

Фигура № 5 Пространствено разпределение на годишните валежи (mm) в България

Източник: Доклад върху пространственото разпределение на почвеното засушаване в България, 2006 г.

Снежните валежи, както и дъждовните също подпомагат самоочистващият ефект на атмосферния въздух.

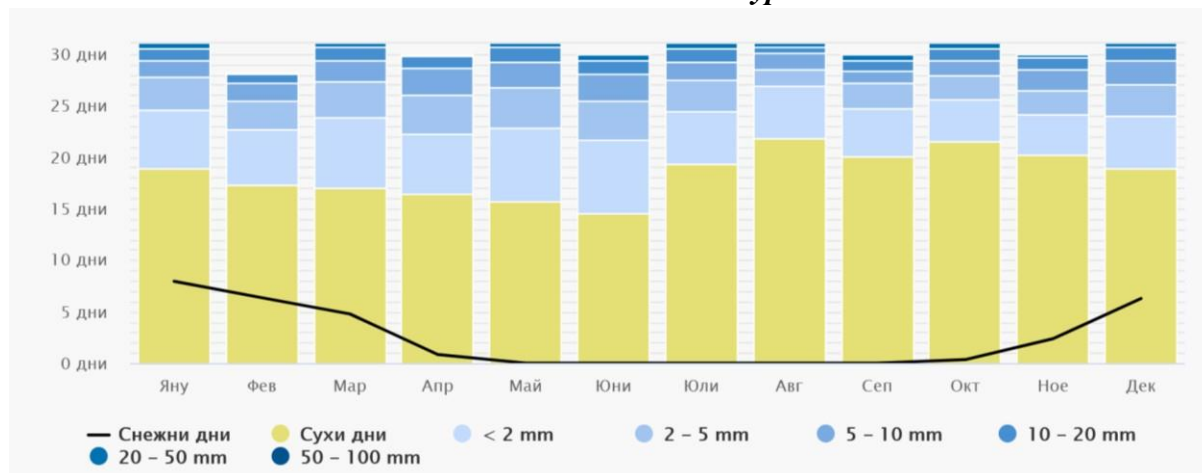
Положителен ефект за разсейването на вредните вещества в атмосферата имат: силният вятър, валежите, равнинният терен и ниската относителна влажност. Отрицателен ефект на самоочистване на въздуха имат: слабите ветрове, така нареченото „тихото време“, температурните инверсии, мъглата и ниската облачност.

Средната годишна скорост на вятъра в метеорологична станция Г. Оряховица е 2,2 m/s. Годишната ѝ амплитуда е слабо изразена - около 1,3 m/s. Средната месечна скорост е най-висока през март – 3,0 m/s, и най-ниска – през декември (1,7 m/s), септември и октомври (по 1,8 m/s). Най-висок относителен дял през годината имат слабите ветрове със скорост от 0,1 до 1,9 m/s, както и тези, със скорост между 2,0 и 5,9 m/s. Те представляват съответно по около 53,4% и 33% от всички случаи с вятър. На трето място (с 10,3%) се нареждат ветровете със скорост от 6 до 9,9 m/s. Всички останали ветрове, със скорост > 9,9 m/s, представляват само около 3,4% от всички случаи с вятър (фигура

№ П.3.1.4). Много силните ветрове, над 20 m/s, представляват пренебрежимо нисък процент от случаите с вятър – < 0,5%. Тихото време има доста висок относителен дял – около 43%, при 57% случаи с вятър.

Фигура № 6 Количество на валежите

Източник: Meteoblue

Измерените посока и скорост на вятъра са представени на следващата таблица.

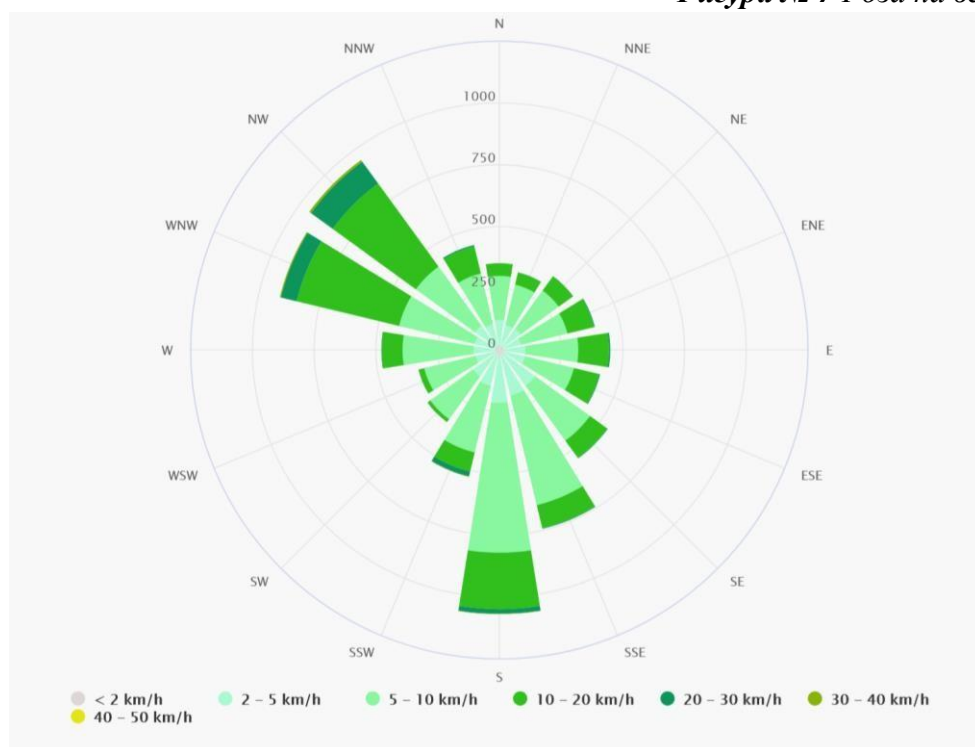
Таблица № 2 Скорост и посока на вятъра за 2018 г.

посока/скорост	скоростни интервали, m/s						
	<=1,54	<=3,09	<=5,14	<=8,23	<=10,8	>10,80	сума:
N/0,0	1,20	1,23	0,48	0,00	0,00	0,00	2,91
NNE/22,5	0,86	1,37	1,10	0,07	0,00	0,00	3,39
NE/45,0	0,82	2,40	1,20	0,07	0,00	0,00	4,49
ENE/67,5	0,76	1,88		0,10	0,00	0,00	4,22
E/90,0	0,99	1,95	1,34	0,21	0,00	0,00	4,49
ESE/112,5	1,07	1,30	0,86	0,03	0,00	0,00	3,26
SE/135,0	1,06	0,89	0,55	0,03	0,00	0,00	2,53
SSE/157,5	1,16	1,03	0,55	0,10	0,00	0,00	2,84
S/180,0	2,64	1,92	1,10	0,35	0,10	0,07	6,20
SSW/202,5	5,02	4,49	2,29	0,10	0,07	0,00	11,97
SW/225,0	5,90	6,51	3,32	0,00	0,00	0,00	15,73
WSW/247,5	2,51	2,50	1,71	0,10	0,03	0,00	6,86
W/270,0	1,82	3,56	2,33	0,68	0,10	0,00	8,49
WNW/292,5	1,86	3,01	2,74	1,10	0,07	0,10	8,88
NW/315,0	1,51	2,60	1,54	0,10	0,03	0,00	5,79
NNW/337,5	1,16	1,92	1,10	0,00	0,00	0,00	4,18
Сума	30,35	38,56	23,66	3,08	0,41	0,17	96,24
% тихо време							3,76
Липсващи							0,00
Сума							100

Източник: Актуализация на Програма за управление и подобряване качеството на атмосферния въздух в община Горна Оряховица.

Фигура № 7 Роза на ветровете

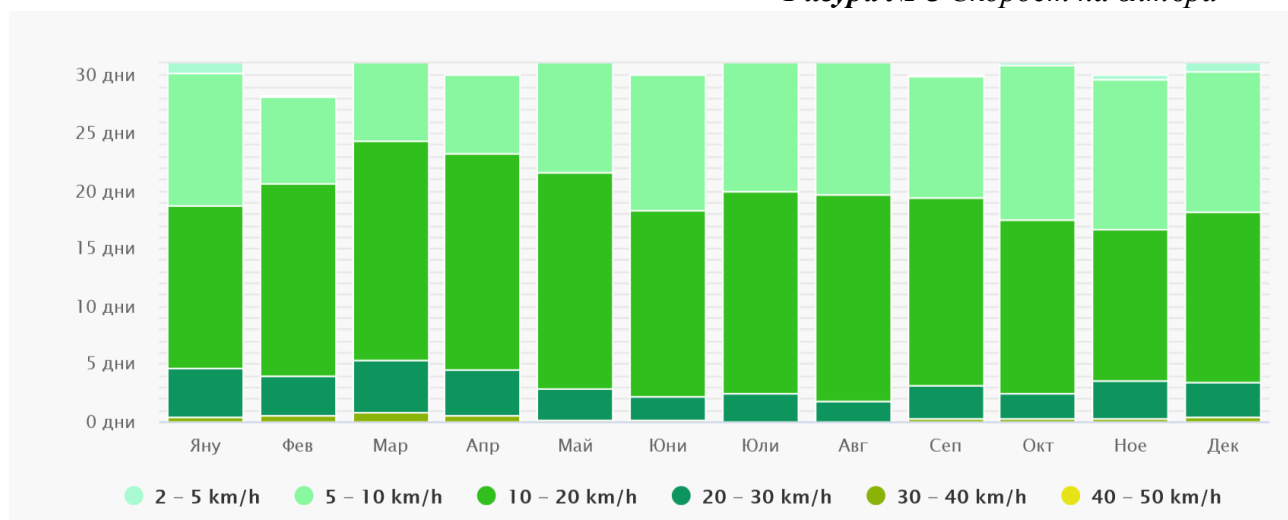

Източник: Meteoblue

Розата на вятъра за Горна Оряховица показва колко дни в годината вятърът духа от определена посока.

Съотношението между скоростта на вятъра и дните в годината, която същата се постига е предоставено на следващата фигура.

Фигура № 8 Скорост на вятъра

Източник: Meteoblue

V.1.4. ВОДИ

Основната водна артерия в общината е река Янтра, която протича през нея със средното си течение на протежение от около 50 km. Реката навлиза в общината западно от село Първомайци и продължава на изток, като минава северно от Горна Оряховица и южно от Долна Оряховица. В района на село Върбица прави голям завой на север, а при село Горски Долен Тръмбеш на запад. Тук тя приема отдясно притока си Стара река. Западно от село Драганово прави нов завой, този път на север, приема най-големия си приток (ляв) река Росица и северно от село Крушето напуска общината.

V.1.4.1. ХИДРОЛОЖКИ УСЛОВИЯ

Хидроложката мрежа на територията на община Горна Оряховица се образува основно от Река Янтра, която е третият по дължина приток на Дунав в България след Искър и Осъм. По размер на водосборна площ поречието на р. Янтра е второто по големина в Дунавския район след този на р. Искър. Поради малкия наклон (4,6‰) на течението в Дунавската равнина Янтра прави големи меандри (коефициент на извитост 3,1 – най-голям за територията на България), особено в района на град Долна Оряховица и селата Върбица и Драганово.

Река Янтра има 11 бр. леви и 10 бр. десни притоци. Притоците, които минават през землището на общината са р. Росица и р. Стара река (р. Лефеджа). Съгласно изследванията на Басейнова Дирекция към МОСВ, поречието на Река Янтра продължава да представляват висок риск от дъждовно-поройни наводнения при повишаване на дебита на реката в резултат на климатични промени.

На територията на Общината са разположени 15 язовира, които са с местно значение, намиращи се в близост до селищата Долна Оряховица, Стрелец, Драганово, Крушето, Върбица, Паисий и Горски Горен Тръмбеш. Единадесет от микроязовирите са общинска собственост, което налага тяхното поддържане.

Водите в зависимост от ползването им се разделят на три категории: първа - води, които се ползват за питейни нужди в хранителната и други промишлености, изискващи вода от същото качество; втора - води, които се ползват за водопой на животни, културни нужди, рибовъдство, воден спорт и др. и трета - води, които се ползват за напояване, за промишлеността и др. Река Янтра е 2-ра категория до Долна Оряховица и 3-та след града.

Таблица № 3 Рискът от възможни наводнения

Регион	Отн. дял от територията под заплаха от наводнение
Северозападен	3,45 %
Северен централен	2,63 %
Североизточен	1,37 %
Югоизточен	1,32 %
Югозападен	0,33 %
Южен централен	0,81 %
България	1,59 %

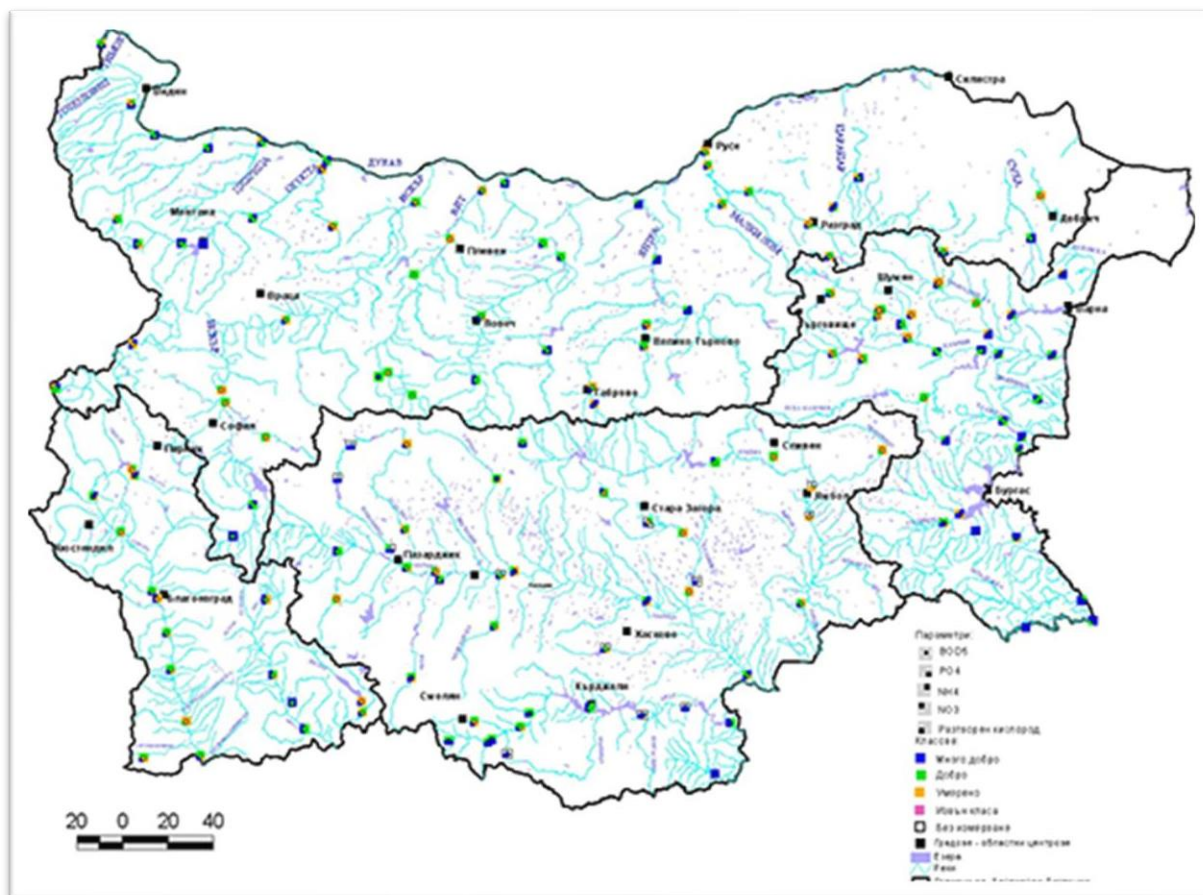
Източник: План за интегрирано развитие на община Горна Оряховица 2021 - 2027 г.

В пределите на СЦР са определени райони със значителен потенциален риск от наводнения (РЗПРН) според ПУРН на Дунавския район. Тези рискови райони са съсредоточени предимно по Дунавския бряг, където са и най-значителни по площ. С по-ограничени площи са РЗПРН по долините на дунавските притоци. Като е използвал данни от МОСВ, ИАОС и БДДР, НЦТР е обработил и групирал общините в СЦР по дял на територията под заплаха. В региона се включват 3 общини с висок дял на територията под заплаха 10–20 % и 3 общини с дял 5–10 %:

В общо 11 общини се счита, че няма заплаха от наводнения.

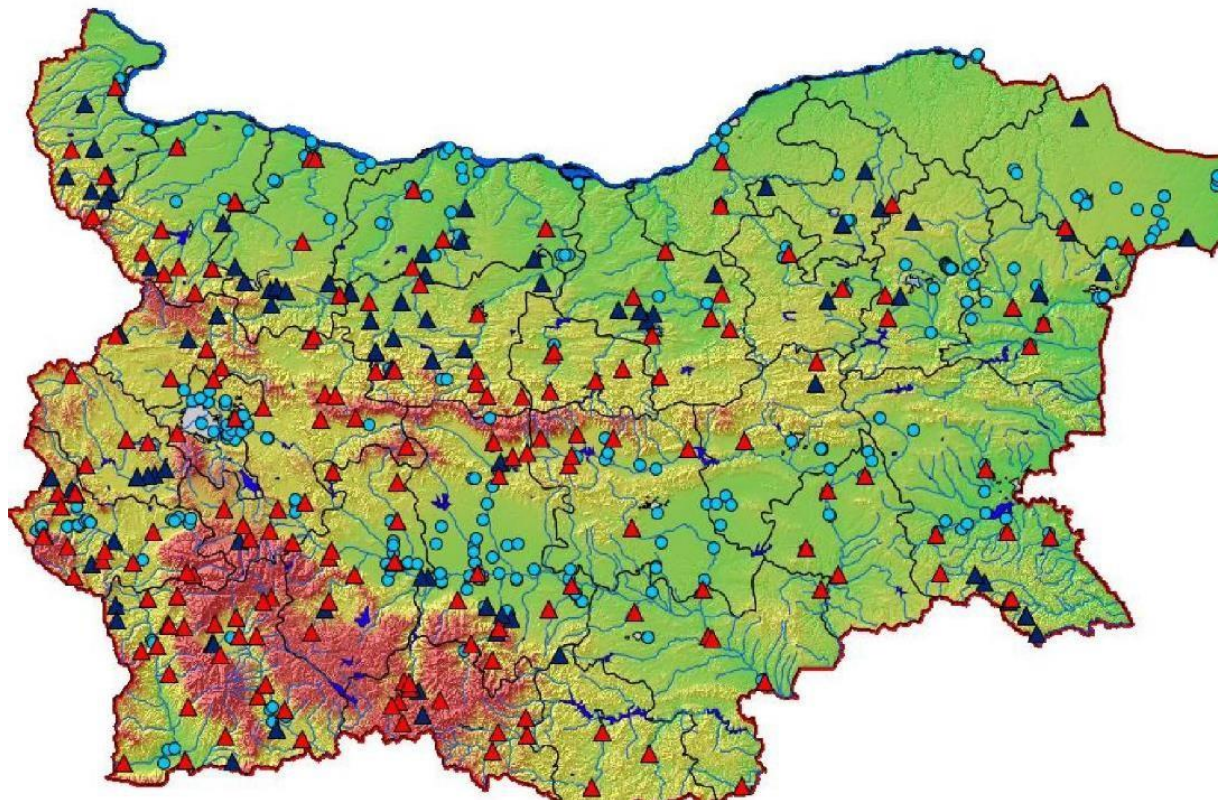
Фигура № 9 Състояние на реките в България

Източник: ИАОС

През територията на общината протича река Янтра, която извира от Стара планина и се влива в Дунав. Подземните води на територията на общината са карстови и порови.

Фигура № 10 Хидроложките и хидрогеоложките станции на НИМХ върху картата на България

Източник: Национален институт по хидрология и метеорология.

Където:

- - извори
- - хидроложки станции
- - кладенци

V.1.5. МОНИТОРИНГ НА ВОДНИТЕ ОБЕТИ

Управлението на водите се осъществява на национално и басейново ниво. Районите на речните басейни се определят от естественото разположение на вододелите между водосборните области на една или няколко основни реки. Територията на община Горна Оряховица, контролирана от РИОСВ-Велико Търново.

Съгласно изискванията на Закона за водите, министърът на околната среда и водите, чрез регионалните инспекции по околната среда и водите:

- провежда мониторинг на отпадъчните води;
- контролира обектите, формиращи отпадъчни води, параметрите и изпълнението на условията и изискванията в издадените разрешителни за заустване на отпадъчни води и комплексните разрешителни, издадени по реда на ЗООС;
- контролира аварийните изпускания на отпадъчни води;

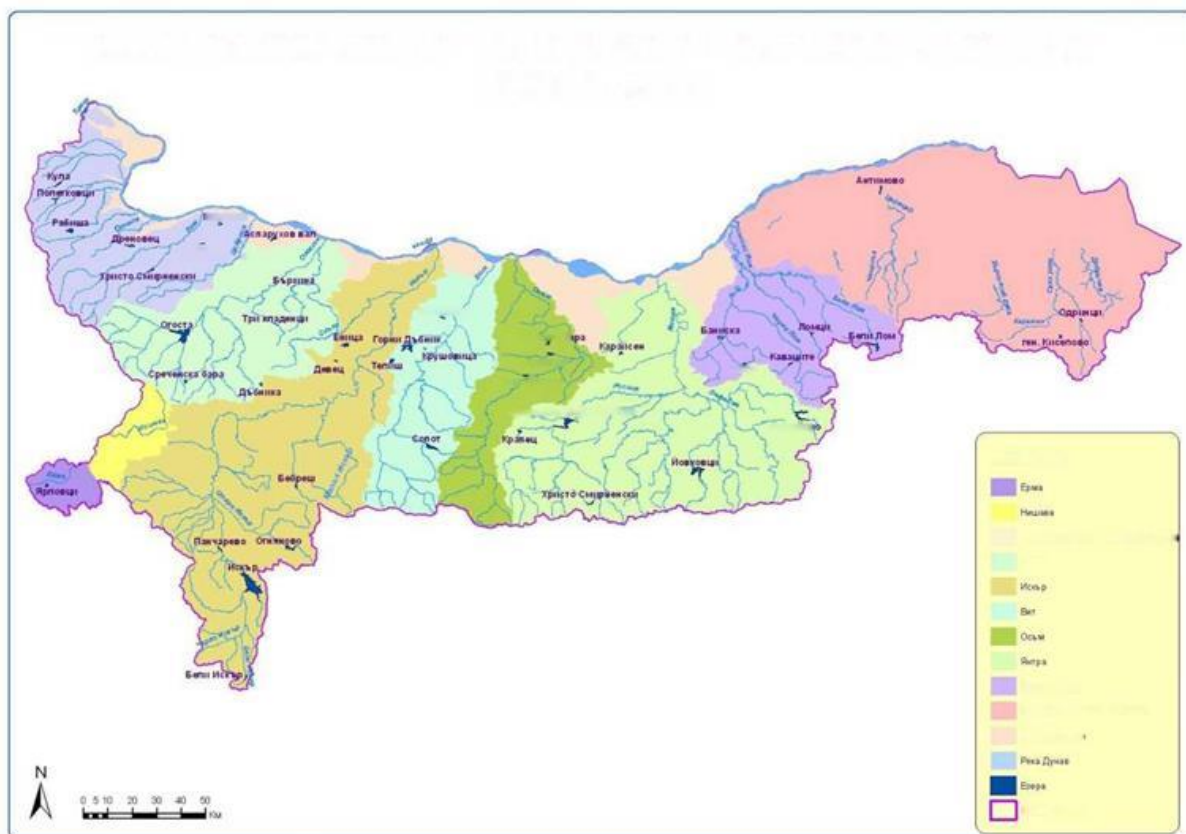

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

- поддържа база данни за извършения мониторинг и за контрол на отпадъчните води;
- поддържа в актуално състояние списъците на обектите, които формират емисии на приоритетни и приоритетно-опасни вещества, общи и специфични замърсители;
- контрол при аварийни ситуации и залпови изпускания, както и превантивен контрол за предотвратяването им;
- оперативен контрол върху поддръжката и експлоатацията на насипища, хвостохранилища и шламохранилища.

В Дунавски район за басейново управление са идентифицирани следните категории повърхностни води „Река” и „Езеро”. Река означава вътрешнотериториален воден обект, протичащ в по-голямата си част по повърхността на земята, но който може да протича и под земята за част от течението си. Езеро означава вътрешнотериториален повърхностен воден обект със стоящи води. Част от водните тела, които представляват язовири са определени като силномодифицирани водни тела категория реки.

Фигура № 11 Идентифицираните категории реки и езера повърхностни води

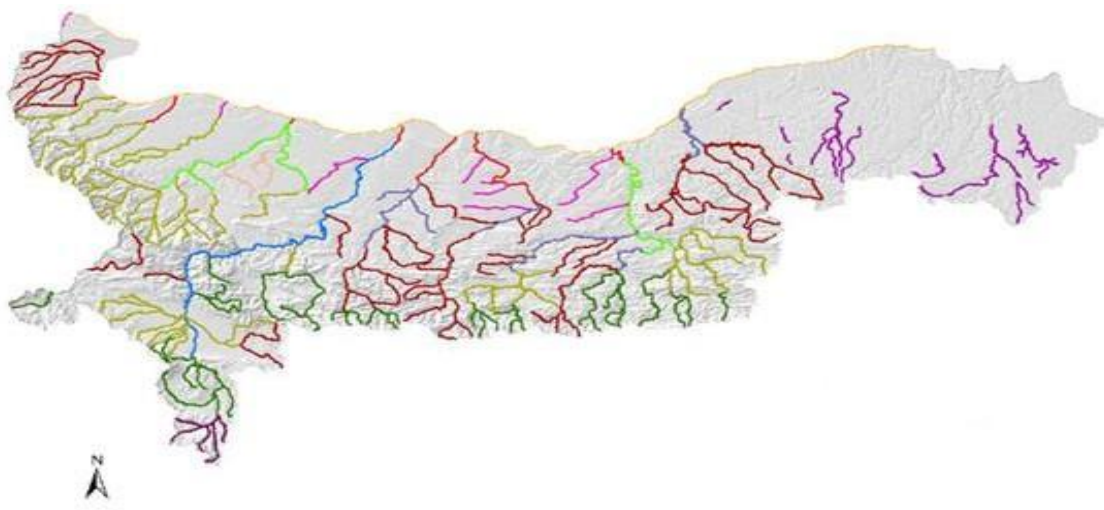

Източник: План за управление на речните басейни

За Дунавски район за басейново управление са разграничени 12 типа повърхностни води за категория реки и за категория езера също 12 типа.

Фигура № 12 Типология на категория „река”, Дунавски район

Източник: План за управление на речните басейни

Протичащата през община Горна Оряховица река Янтра води началото си от така наречената Голяма поляна под връх Атово падале. Водите си черпи от шест неголеми извора, които се събират в една глава (образуват общ извор) с дебит около 30 л/с. Дължината на р. Янтра е 285,5 км; водосборната ѝ площ е 7 861,9 км², което представлява 1,0% от водосборния басейн на река Дунав. Поради малкия наклон (4.6‰) на течението в Дунавската равнина, Янтра прави големи меандри (коэффициент на извитост 3.1 — най-голям за територията на България). Гъстотата на речната мрежа за главната река е 0,7 км/км², а за нейните притоци варира между 0,3 км/км² (р. Елийска) и 1,5 км/км² (р. Острешка). По-значителни притоци са: р. Росица – с дължина 164,3 км и водосборна площ 2261.9 км²; р. Лефеджа – дължина 91.8 км, площ 2458,2 км², р. Джулюница – дължина 85.3 км, площ 864,3 км², и пр.

Фигура № 13 Речна система на река Янтра

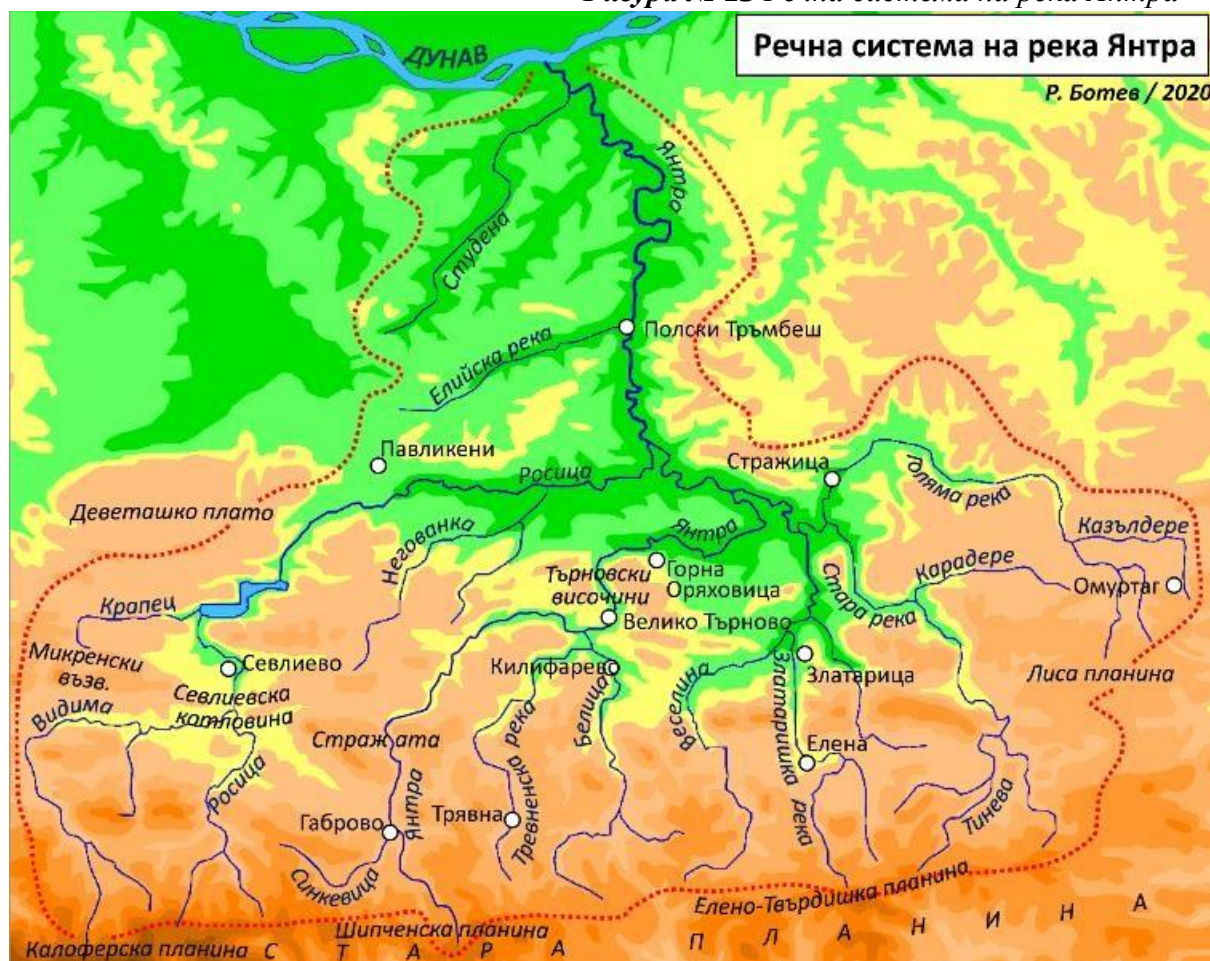

Таблица № 4 Типология на категория реки на Дунавски район за басейново управление

№	Тип	Код на тип	Име на тип	Поречие											Общ брой
				Искър	Ерма	Нишава	Огоста	западно от Огоста	Вит	Осьм	Янтра	Русенски Лом	Дунавски Добруджански реки	Дунав	
1	TP 101100	B GTR2	Големи карстови реки	-	-	-	-	-	1	1	3	1	-	-	6
2	TP 102110	B GTR4	Големи чакълесто	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	2
3	TP 102111	B GTR5	Малки и средни пясъчни реки	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	5
4	TP 102112	BGTR6	Много големи пясъчни реки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
5	TP 103110	BGTR7	Големи льосови реки	1	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	6
6	TP 103111	B GTR8	Малки и средни льосови реки	1	-	-	-	3	-	5	2	-	-	-	11
7	TP 110111	B GTR9	Предпланински каменен тип	10	1	-	-	-	2	1	8	-	-	-	22
8	TP 111001	BGTR10	Пресъхващи реки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	-	10
9	TP 111101	BGTR11	Малки и средни карстови реки	4	-	1	-	5	4	5	8	8	-	-	35
10	TP 111110	BGTR12	Чакълесто пясъчни реки	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
11	TP 111111	BGTR13	Малки и средни чакълесто	5	-	-	7	5	-	-	5	-	-	-	22
12	TP 120111	BGTR15	Планински тип	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Общо водни тела по поречия				24	1	1	14	14	8	13	28	9	10	1	123

Източник: План за управление на речните басейни

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

За Дунавски район за басейново управление са разграничени 12 типа повърхностни води за категория езера.

Таблица № 5 Типология на категория езера на Дунавски район за басейново управление

№	Тип	Код на тип	Име на тип	Поречие								Общо брой водни тела
				Искър	Огоста	западно от Огоста	Вит	Осъм	Янтра	Русенски Лом	Дунавски Добруджански реки	
1	TE 100010	BGTL1	Средни равнинни сладководни езера с дълбочина под 6 m	-	-	1	-	1	-	-	-	2
2	TE 100020	BGTL3	Малки равнинни сладководни езера с дълбочина под 6 m	-	1	1	1	-	-	-	-	3
3	TE 101000	BGTL4	Големи равнинни сладководни езера с дълбочина над 6 m	-	-	-	1	-	-	-	-	1
4	TE 101010	BGTL6	Средни равнинни сладководни езера с дълбочина над 6 m	1	-	1	2	1	1	-	2	8
5	TE 110010	BGTL1 0	Средни средновисоки сладководни езера с дълбочина под 6 m	-	1	-	-	-	-	-	-	1
6	TE 110020	BGTL11 1	Малки средновисоки сладководни езера с дълбочина под 6 m	-	-	-	-	-	-	2	-	2
7	TE 111000	BGTL12	Големи средновисоки сладководни езера с дълбочина над 6 m	-	1	-	-	-	1	-	-	2
8	TE 111010	BGTL1 3	Средни средновисоки сладководни езера с дълбочина над 6 m	1	1	4	1	1	4	2	-	14
9	TE 111020	BGTL14	Малки средновисоки сладководни езера с дълбочина над 6 m	2	1	1	-	-	-	1	1	6
10	TE 120010	BGTL1 5	Средни високи сладководни езера с дълбочина под 6 m	-	-	1	-	-	-	-	-	1
11	TE 121000	BGTL16	Големи високи сладководни езера с дълбочина над 6 m	1	-	-	-	-	-	-	-	1
12	TE 121020	BGTL1 7	Малки високи сладководни езера с дълбочина над 6 m	2	-	-	-	-	-	-	-	2
Общо водни тела по поречия				7	5	9	5	3	6	5	3	43

Източник: План за управление на речните басейни

В Плана за управление на речните басейни на Дунавски район за 2016-2021г., приет с Решение №1100/29.12.2016 г. на Министерски съвет, са подготвени конкретни програми от мерки, чрез реализацията на които трябва да се постигне добро състояние на водите:

МОНИТОРИНГ НА ПОВЪРХНОСТНИ ВОДИ

КОНТРОЛЕН МОНИТОРИНГ

При проектиране на мрежата за контролен мониторинг на повърхностни води на територията на Дунавски район са избрани представителни мониторингови пунктове за съответните речни басейни и типове водни тела. На територията на Басейнова дирекция Дунавски район - гр. Плевен се осъществява контрол и оперативен мониторинг на подземни води. В по-голямата част от пунктовете показанията са с добри показатели по Стандартите за качество. Показателите, които се наблюдават по Заповед са разделени в три основни групи – основни физикохимични, приоритетни вещества и специфични замърсители, като честотата им на мониторинг е от 4 до 12 пъти в годината.

Измерваните показатели са разделени в три групи :

- Основни физикохимични показатели - температура, рН, неразтворени вещества, електропроводимост, биогенни елементи (NH₄-N, NO₃-N, PO₄), разтворен кислород, наситеност с кислород, перманганатна окисляемост, БПК, ХПК, желязо, манган, сулфати, хлориди и др;
- Приоритетни вещества-силно токсични, устойчиви и лесно биоакмулиращи се вещества. Броят им е 45;
- Специфични замърсители-органични вещества, тежки метали и металоиди, цианиди, феноли и други специфични вещества.

При подбора на показатели за оперативен мониторинг се използват биологичните елементи, индикативни за степента на антропогенно въздействие върху качеството на водите - макрозообентос в реки и фитопланктон в стоящи води. С оглед оперативното установяване на промените във фитопланктонните съобщества се използва показателят Хлорофил А в съчетание с други индикативни физико-химични показатели – прозрачност (SD), разтворен кислород, температура и електропроводимост. Извършва се мониторинг на всички физико-химични показатели, превишаващи стандартите за качество на околната среда (за приоритетни вещества) или приетите норми за добро екологично състояние на физико-химичните елементи, както и мониторинг на други физико-химични показатели, които са свързани с тези, по които се наблюдават отклонения. Честотата на оперативния мониторинг е съобразена с минималната честота, която се препоръчва в Приложение V на Рамковата директива за водите за отделните показатели:

БИОЛОГИЧНИ ЕЛЕМЕНТИ

макрозообентос в реки – 1 път годишно

фитопланктон в язовири (заедно с прозрачност) – 1 път на 3 години

Физико-химични елементи

основни показатели – 4 пъти годишно

специфични замърсители – 4 пъти годишно

приоритетни вещества – 12 пъти годишно

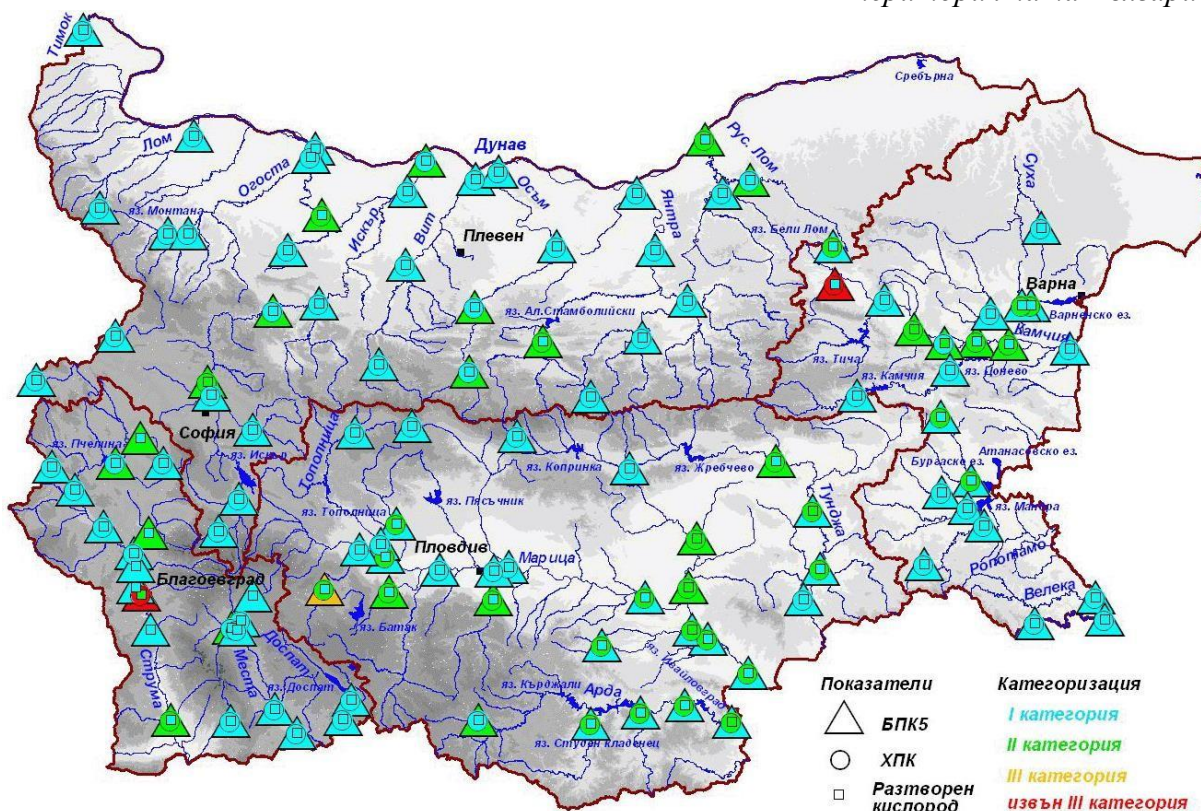
В Басейнова дирекция за управление на водите Дунавски район има 32 пункта за

контролен мониторинг и 89 пункта за оперативен мониторинг.

Фигура № 14 Мрежа за Оперативен мониторинг на повърхностни води на територията на България

Източник: ИАОС

ПОКАЗАТЕЛИ ЗА МОНИТОРИНГ НА ПОВЪРХНОСТНИТЕ ВОДИ

Биологични елементи за качество

Хидробиологичният мониторинг се извършва за макробезгръбначни в реки по Ирландски Биотичен Индекс. Периодично в определени пунктове (през 3 г.) се извършва наблюдение и на останалите биологични елементи – фитопланктон (язовири), фитобентос, макрофити и риби. Мониторингът и оценката на състоянието на биологичните елементи в реки се извършва по Наредба № Н-4/14.09.2012г. за характеризирание на повърхностните води.

От провеждания мониторинг за 2019 г. на биологичните елементи за качество са налични данни за безгръбначни, макрофити и фитобентос.

Физико-химични елементи за качество

Мониторингът се извършва по основни физико-химични показатели, специфични замърсители и приоритетни вещества, свързани със замърсяване на повърхностните води с органични вещества, метали и металоиди. За всеки отделен мониторингов пункт има определена схема за пробонабиране и анализиране по следните групи показатели:

Основни физико-химични показатели:

I група – активна реакция /рН/, температура, неразтворени вещества, електропроводимост, разтворен кислород, наситеност с кислород, БПК₅, ХПК, азот амониев, азот нитратен, азот нитритен, ортофосфати.

II група – азот общ, фосфор общ, калциево-карбонатна твърдост.

Специфични вещества

I група – Органични вещества

II група - Метали и металоиди – желязо, манган, цинк, мед, хром-тривалентен, хром-шествалентен, арсен, алуминий.

III група – Други вещества – СПАВ анионактивни, цианиди, феноли.

Приоритетни вещества- метали, полициклични ароматни въглеводороди, оргонофосфорни съединения, оргонохлорни пестициди, азот и фосфор съдържащи пестициди.

Екологично и химично състояние на повърхностните води

Химично състояние

При определяне на химичното състояние на повърхностните водни тела се прилагат изискванията на Наредба за стандарти за качество на околната среда за приоритетни вещества и някои други замърсители. Химичното състояние на повърхностните водни тела се оценява в два класа – добро и лошо, които се изобразяват съответно със син и червен цвят. За извършване на достоверна оценка е необходимо минималната честотата на анализ да бъде 12 пъти в годната (1 път месечно). Тези водни тела, които отговарят на средногодишните стойности на стандартите за качество на околната среда (СГС-СКОС) са в добро състояние, а за водните тела, в които се констатира превишаване на СГС-СКОС е определено лошо състояние. Във водните тела, в които не се извършва мониторинг на приоритетни вещества поради липсата на идентифициран натиск, химичното състояние е определено като „неизвестно“.

Екологично състояние

Оценката на екологичното състояние/потенциал на повърхностните водни тела се извършва по класификационна система за биологични и физико-химични елементи за качество, и стандарти за качество на околната среда за химични елементи и специфични замърсители, включени в Наредба № Н-4 от 14.09.2012 г. за характеризиране на повърхностните води. Екологичното състояние на повърхностните водни тела се оценява в пет класа: отлично, добро, умерено, лошо и много лошо, които се изобразяват със следните цветове:

Екологично състояние				
отлично	добро	умерено	лошо	много лошо

V.1.6. ПОЧВИ

Почвите са горният пласт от земната кора, на който е присъщо свойството плодородие и по което той се отличава от основната скала. В резултат на своето плодородие, почвите осигуряват всички необходими условия (усвоими хранителни вещества, вода, въздух, топлина) за растежа, развитието и продуктивността на растенията.

Най-важният природен ресурс на общината са почвите. Преобладават карбонатните, типично черноземните, ерозиралите и излужените черноземи. Наличието на тези типове почви позволява отглеждането на зърнено-фуражни култури, захарно цвекло, слънчоглед, коноп, трайни насаждения - лозя, овощни и зеленчукови градини. По-голяма част от територията на общината е покрита с лъсови отложения, които са характерни за централната зона. Наличието на големи наклони и леки лъсови почви

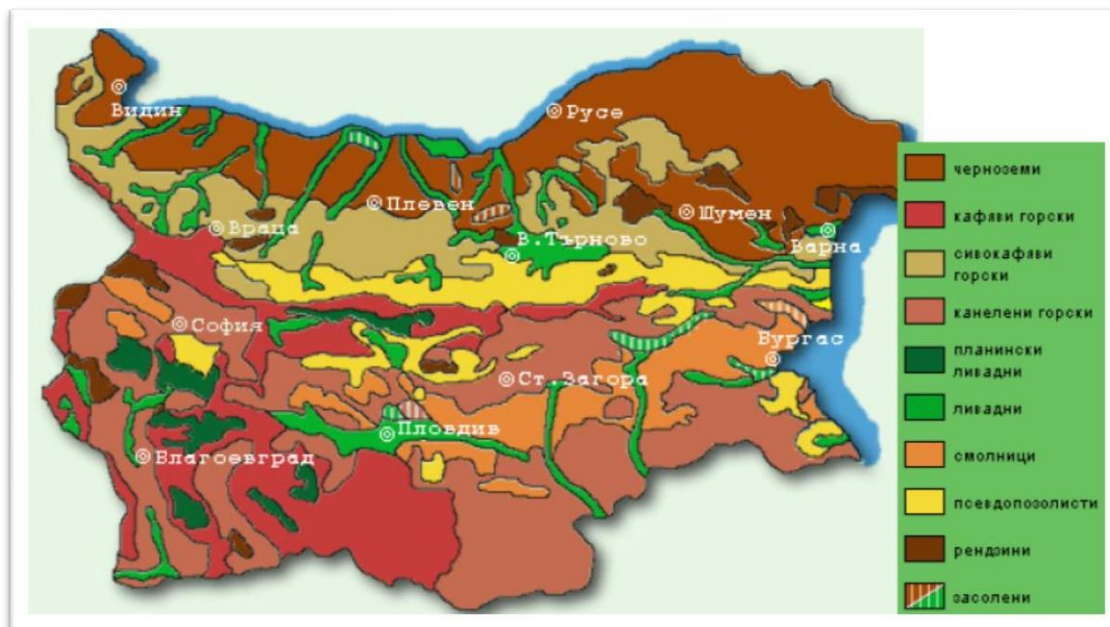

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

създават условия за увеличаване на ерозионните процеси.

По отношение на екологичното състояние на почвите, замърсяването на почвената покривка е в следствие от падналите вещества в замърсения атмосферен въздух от румънския химически комбинат (до неговата активна дейност) и от прекомерната употреба на пестициди в близкото минало.

Фигура № 15 Почвени типове в България

Източник: Доклад върху пространственото разпределение на почвеното засушаване в България, 2006 г.

Програмата за опазване, устойчиво ползване и възстановяване функциите на почвите на територията на община гр. Горна Оряховица е представена в Приложение №2 от настоящата програма.

V.1.7. ЗЕМЕДЕЛСКИ ТЕРИТОРИИ

В община Горна Оряховица е много добро качеството на земите, като условията са благоприятни за отглеждането на трайни насаждения.

От общата част на общината, като обособени типове територии са:

- Земеделски територии – 182 871 дка;
- Горски територии – 17 607 хектара;

Община Горна Оряховица може да се характеризира със своите дадености, наличната земеделска и плодородна земя като „оазис“ най-вече в развитието на селското стопанство. Алтернативното земеделие (био-, органично и екологично производство) има добра основа и предпоставка за организация и развитие.

По данни на Северноцентрално държавно предприятие ДП – гр. Габрово ТП Държавно горско стопанство Горна Оряховица се намира на територията на Великотърновска област и управлява държавните горски територии в землищата на общините Горна Оряховица, Лясковец и Стражица. Територията му е разположена предимно в Дунавската хълмиста област. Малка част от горите (южно от селата

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

Джулюница и Кесарево) заемат най-ниските части от северните склонове на Стара планина (Предбалкана).

Релефът е платовиден, хълмист и нископланински, разчленен от речни течения. Дели се на:

- равнинен – зает е от горски площи по поречието на р. Янтра;
- равнинно-хълмист и хълмисто предпланински – зает от комплексите гори, разположени по склоновете на Предбалкана, Търновските и Антоновските височини.

Реките на територията на стопанството са Янтра, Росица, Джулюнишка, Голяма и Стара река.

Преобладават издънковите дъбово-церови гори за превръщане в семенни, следвани от естествени дъбово-липови гори. В подпояса на заливните и крайречни гори се срещат ясен, цер, бряст, бяла тополя, върба, клен, евроамерикански тополи и акация. В подпояса на равнинно-хълмистите дъбови гори най-разпространени са цер, сребролистна липа, благуна, зимен дъб, акация, габър, брекина, череша, ясен, мъждрян, келяв габър.

Общата площ на стопанството - горски и земеделски територии е 21 942,1 ха, от която 21 540,1 ха дървопроизводителна и 402 ха недървопроизводителна. Горските територии са 19 232 ха. Залесената площ е 21 530,8 ха. Разпределението на залесената площ по дървесни видове е: цер – 37,9%, сребролистна липа – 14,7%, благуна – 11,8%, келяв габър – 9,0%, други широколистни – 23,3%, иглолистни – 4,2%. Преобладават естествените насаждения – 89,7%, а делът на горските култури е 8,5%.

Таблица № 6 Собственост на горските територии

Вид собственост	Площ в ха	%
Държавна	14 157,3	64,6
Общинска	3 362,3	15,3
Частни физ.лица	4 239,2	19,3
Частни юрид.лица	183,3	0,8

Средногодишното ползване на дървесина от държавни горски територии е 27 445 m³ /лежаща маса/.

ДГС Горна Оряховица стопанисва горски разсадник „Джулюница“, който е включен в списъка на горските разсадници с национално значение. На площ от 19 ха се произвеждат семенни и контейнерни фиданки за лесовъдски и декоративни цели, както и школувани фиданки за декоративни цели. Основните дървесни видове, отглеждани в семенницата, са бяла акация, червен дъб, цер, липа. В контейнери се отглеждат черен бор, смърч и обикновена ела. В школите за декоративни цели преобладават иглолистните видове - обикновен смърч, обикновена ела, дугласка ела, източна туя, атласки и хималайски кедър и др.

Предвиденото средногодишно залесяване е 8,4 дка, което е ново залесяване.

На територията на ДГС Горна Оряховица е обособен Държавен ловностопански участък с площ 5 521 ха. Той се състои от 4 самостоятелни ловностопански комплекса /ЛСК/: ЛСК „Кортиня“, ЛСК „Елеза“, ЛСК „Припека“ и ЛСК „Бяла крава“.

Ловува се на благороден елен, сърна и дива свиня. В района се среща също дребен дивеч - фазан, гривяк, гургулица и пъдпъдък. От хищниците са разпространени вълк, чакал, лисица, дива котка и бялка.

Има много добри условия за екотуризъм, фотолов и организиран ловен туризъм.

V.1.8. СЪСТОЯНИЕ НА АТМОСФЕРНИЯ НА ВЪЗДУХ

Замърсяването на въздуха е една от основните екологични причини за редица заболявания в Европа. Ефектите от лошото качество на въздуха се усещат най-силно в градските райони, където хората изпитват значителни здравословни проблеми и при екосистемите, където се уврежда растителността. Икономическите дейности, свързани с пътния трафик, производството на електрическа и топлинна енергия, промишлеността и селското стопанство са основен източник на замърсяване на въздуха. Фините прахови частици (ФПЧ10), озонът (O₃), бензо(α)пирена (индикатор за полициклични ароматни въглеводороди) и азотен диоксид (NO₂) са основните и най-проблемни замърсители по отношение качеството на атмосферния въздух и човешкото здраве. За опазване качеството на атмосферния въздух в Европейския съюз (ЕС) са въведени и приети редица нормативни документи с които се регламентират допустимите концентрации на замърсители, мерки които държавите членки следва да предприемат за подобряване чистотата на атмосферния въздух, изисквания за приемане на национални и местни нормативни актове, стратегии, програми и др. Рамковите директиви за управление качеството на въздуха се явяват ключов елемент от стратегията на Европейския съюз за подобряване качеството на въздуха като цяло. Изискванията от европейското законодателство са транспонирани на национално ниво със Закона за чистотата на атмосферния въздух (ЗЧАВ) (Обн. ДВ, бр. 45 от 28.05.1996г. и подзаконовата нормативна уредба като: Наредба №7 от 03.05.1999г. за оценка и управление качеството на атмосферния въздух, Наредба №11 от 14 май 2007г. за норми на арсен, кадмий, никел и полициклични ароматни въглеводороди в атмосферния въздух, Наредба №12 от 15.07.2010г. за нормите за серен диоксид, азотен диоксид, фини прахови частици, олово, бензен, въглероден оксид и озон в атмосферния въздух и Наредба №14 от 23.09.1997г. за норми за пределно допустими концентрации на вредни вещества в атмосферния въздух на населените места. С така установената законодателна рамка се установяват норми за нивата на основните показатели, характеризиращи качеството на атмосферния въздух в приземния слой и се определят условията, реда и начините за подобряване на качеството на атмосферния въздух в районите, в които е установено превишаване на допустимите норми.

Съгласно определенията по чл. 30 към Наредба №7/1999 г., райони за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух (РОУКАВ), община Горна Оряховица попада в район, в който нивата на няколко замърсители превишават установените норми и/или нормите плюс определенията допустими отклонения от тях.

Състоянието на атмосферния въздух е основен фактор, свързан със здравето на хората и на тяхното потомство, животните и растенията, техните съобщества и местообитания, природните и културните ценности. Под качество на атмосферния въздух се разбира състоянието на въздуха на открито в тропосферата, с изключение на въздуха на работните места, определено от състава и съотношението на естествените й съставки и добавените вещества от естествен или антропогенен произход. Основните показатели, характеризиращи качеството на атмосферния въздух в приземния слой, са нивата на:

- суспендирани частици;
- фини прахови частици;

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

- серен диоксид;
- азотен диоксид и други азотни оксиди;
- въглероден оксид;
- озон;
- олово (аерозол);
- бензен;
- полициклически ароматни въглеводороди;
- тежки метали - кадмий, никел и живак;
- арсен.

Нормите за вредни вещества (замърсители) в атмосферния въздух и измерените концентрации за отделните показатели се определят като маса, съдържаща се в един кубически метър въздух при нормални условия за определено време. Под вредно вещество (замърсител) се разбира всяко вещество, въведено пряко или косвено от човека в атмосферния въздух, което е в състояние да окаже вредно въздействие върху здравето на населението и околната среда.

В националното законодателство по опазване чистотата на атмосферния въздух са въведени норми за нивата (концентрациите) на замърсителите, представени на следващата таблица.

Таблица № 7 Замърсители в атмосферния въздух

Пределни стойности (ПС) на	Концентрация
Фини прахови частици ФПЧ 10	
СДН	50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$
СГН	40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$
Серен диоксид (SO_2)	
СЧН	350 $\mu\text{g}/\text{m}^3$
СДН	125 $\mu\text{g}/\text{m}^3$
Азотен диоксид (NO_2)	
СЧН	200 $\mu\text{g}/\text{m}^3$
СГН	40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$

Легенда:

ПС на СЧН - пределна стойност на средно часовата норма, определена за съответния замърсител;

ПС на СДН - пределна стойност на средноденонощната норма, определена за съответния замърсител;

СГН - определената средногодишна норма за съответния замърсител.

ФПЧ10 - фини прахови частици под 10 μ (микрона)

Фини прахови частици

Фините прахови частици са основният замърсител на атмосферния въздух. Съставени са от твърди частици, малки водни капчици и допълнително адсорбирани на повърхността им химични вещества (органични съединения, метали и др.). Те се емитират директно при редица естествено протичащи природни процеси, от разнообразни антропогенни

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

дейности (енергетика, транспорт, бит) или се формират вторично като продукт на химически трансформации в атмосферния въздух.

Основни източници на прах са промишлеността, транспорта, енергетиката и битовото отопление. През отоплителния сезон на локално ниво основен източник на замърсяване с прахови частици е изгарянето на твърди и течни горива в бита. Причина за това са специфичните метеорологични условия през зимния сезон, при които се намалява възможността за разсейване на атмосферните замърсители. Фините прахови частици се емитират в атмосферата директно (първични емисии) или се образуват от емитираните в атмосферата газове - прекурсори на фини прахови частици (вторични емисии).

Влияние върху човешкото здраве: Вредният им здравен ефект зависи главно от размера и химичния състав на суспендираните прахови частици, от адсорбираните на повърхността им други химични съединения, в това число мутагени, ДНК - модулатори и др., както и от участието на респираторната система, в която те се отлагат.

Прахът постъпва в организма предимно чрез дихателната система, при което по-едрият частици се задържат в горните дихателни пътища, а по-фините частици (под $10\ \mu\text{m}$ - ФПЧ_{10}) достигат до по-ниските отдели на дихателната система, като водят до увреждане на тъканите в белия дроб. Деца, възрастни и хора с хронични белодробни заболявания, остри респираторни заболявания, астма, са особено чувствителни към високи стойности на ФПЧ_{10} .

Вредният ефект на замърсяването с прах е по-силно изразен при едновременно присъствие на серен диоксид в атмосферния въздух. Установено е тяхното синергично действие по отношение на дихателните органи и откритите лигавици. То се проявява с дразнещо действие и зависи от продължителността на експозицията.

Преносимите по въздуха суспендирани фини прахови частици са или с първичен, или с вторичен произход. Първичните частици се емитират директно или чрез естествени, или чрез антропогенни процеси. Вторичните частици са главно с антропогенен произход и се образуват от SO_2 , NO_x и летливи органични съединения (ЛОС). Преобладават главно антропогенните източници. Най-важните от тях са транспортът, горивните източници (промишлени и битови), използващи основно дърва и въглища, праха от неорганизираните емисии в промишлеността, товаренето/разтоварването на насипни материали, предизвикваните от човека горски пожари и негоривните източници като строителство. Емисиите на прахови частици от сухопътния транспорт се причиняват от директните емисии от отработените газове на автомобилите, износването от гуми и спирачки и повторното суспендиране на праха на пътя.

Битовото изгаряне на въглища, богати на сяра и сурова дървесина е типичен голям източник на замърсяване през зимните месеци. Друг източник са горските и селскостопански пожари (изгаряне на стърнища). Откритите полета пък са причина за емисии на разнасяна от вятъра прах от почвата. Най-важните източници от селскостопанските дейности са резултат от реакцията на амоняка със сярна и азотна киселини (продукти от изгарянето на изкопаеми горива). Получаващите се амониев сулфат и нитратни аерозоли могат да образуват един от важните компоненти в атмосферното замърсяване с ФПЧ_{10} .

Основните природни източници на преносимите по въздуха частици в Европа са морските капки и повторната суспензия на почвата чрез вятъра. Важни природни източници освен това могат да бъдат също и прах от Сахара и емисии от вулкани.

Фоново ниво и концентрации: Средногодишните концентрации на ФПЧ_{10} варират от $10\ \mu\text{g}/\text{m}^3$ (отдалечени райони) до $>100\ \mu\text{g}/\text{m}^3$ (градски промишлени райони).

ФПЧ не е единична субстанция, а е вид смес на замърсители с различни химични свойства и вариращи физични свойства като големина и повърхност, което оказва голямо влияние върху разпределението и отлагането в респираторния тракт. По оценки на различни проучвания има значителна зависимост между високите концентрации на ФПЧ и смъртността, постъпванията в болница с респираторни заболявания и човеко-дните с употреба на bronchodilator.

Серен диоксид - SO₂

Основни източници на серен диоксид са горивните процеси в промишлеността, бита и транспорта. Серният диоксид постъпва в организма чрез респираторната система. При високи концентрации абсорбцията му достига до 90% в горните дихателни пътища и по-малко, в по-ниските отдели на дихателната система. При кратковременна експозиция на серен диоксид се засяга преди всичко дихателната система. Отбелязва се голямо разнообразие на индивидуална чувствителност на населението към серен диоксид, но особено чувствителни са лица, болни от бронхиална астма.

През есенно-зимния период стойностите на този показател са по-високи в сравнение с тези, регистрирани през пролетно-летния период. Нормативно определената средночасова норма за опазване на човешкото здраве е 350 µg/m³.

Азотен диоксид - NO₂

Източници на азотен диоксид в атмосферата се явяват основно горивните процеси в промишлеността, бита и автотранспорта – първични източници и като резултат от химични процеси, протичащи в атмосферата – вторични източници. Азотният диоксид навлиза в човешкия организъм чрез дишането. По-голяма част от азотния диоксид се абсорбира в организма, а значителна част от него може да се задържи дълго време в белия дроб. Продължително въздействие на концентрации над ПДК може да причини структурни промени в белия дроб. Вредното въздействие на този замърсител се отразява предимно върху дихателните функции.

На територията на община Горна Оряховица има един пункт за мониторинг качеството на атмосферния въздух (АИС –Горна Оряховица) разположен в гр. Горна Оряховица, на ул. „19^{ти} февруари“ с географски координати: 43°7'35.31"N, 25°41'28.41"E. Регистрираните стойности на азотен диоксид са под нормативно определената средногодишна норма за опазване на човешкото здраве.

Серният диоксид и азотните оксиди са основни компоненти на „киселинните дъждове“. АИС „Горна Оряховица“ е градски фонов пункт с обхват от 100 m до 2 km /съгласно класификацията за градски фонов пункт/, разположен в застроената част на града, без преобладаващо влияние на емисии от производствени и други дейности. АИС работи в непрекъснат режим на работа (24 часа в денонощието), като получените резултати се осредняват на всеки един час съгласно изискванията на нормативната база. В системата се контролират и стандартен набор от метеорологични параметри (СНМП) – скорост и посока на вятъра, температура и влажност на въздуха, атмосферно налягане и слънчева радиация/греене. Регистрираните концентрации на показателите от АИС, чрез системата за пренос на данни в реално време постъпват в регионален диспечерски пункт в РИОСВ – Велико Търново и в централния диспечерски пункт в ИАОС – гр. София, където се намира Националната база данни за КАВ.

Пунктът следи мониторинга в района по следните показатели:

Таблица № 8 Националната инвентаризация на емисиите

Контролирани показатели	Означения	Пункт за мониторинг
		АИС – гр. Горна Оряховица
Фини прахови частици до 10 µm	ФПЧ ₁₀	✓
Серен диоксид	SO ₂	✓
Азотен диоксид	NO ₂	✓
Азотен оксид	NO	✓
Озон	O ₃	✓

Източник: Проект „Актуализация на Програмата за управление и подобряване на качеството на атмосферния въздух в община Горна Оряховица“

Оценка на качеството на атмосферния въздух:

Праховите частици във въздуха в дадена община са резултат от дисперсията на емисиите на частици от местни източници, от нахлуването на въздух, който пренася прахови частици от регионални и трансгранични източници и от вторичното образуване на частици, получен от фотохимични реакции, включващи вещества като NO_x, SO₂ и амоняк. Контролът на ФПЧ₁₀ от регионални и трансгранични източници е извън възможностите на общините, въпреки че предприетите от тях мерки за намаляване на емисиите ще постигнат благоприятен ефект другаде.

Националната инвентаризация на емисиите (НИЕ) 2018 съдържа данни за националните годишни емисии на ФПЧ₁₀ до 2016 г., които са представени на следващата таблица.

Таблица № 9 Националната инвентаризация на емисиите

Сектор	2011 г.	2012 г.	2013 г.	2014 г.	2015 г.	2016 г.
Стационарно изгаряне в домакинства: битово отопление (kt ФПЧ ₁₀)	27,8	28,1	27,1	25,6	25,1	26,7
Асфалтиране на пътища (kt ФПЧ ₁₀)	7,0	8,9	8,4	9,2	15,2	6,7
Селскостопански дейности – съхранение, обработка и транспорт на селскостопански продукти (kt ФПЧ ₁₀)	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6
Транспорт – емисии на отработени газове от всички типове превозни средства, износване на гуми и спирачки, и абразивно процеси от пътищата (kt ФПЧ ₁₀)	3,1	3,3	2,8	3,1	3,4	3,3
Стационарно изгаряне: обществено електричество и отопление (kt ФПЧ ₁₀)	8,2	5,7	4,2	3,7	1,4	1,2
Дифузни емисии: добив и обработка на въглища (kt ФПЧ ₁₀)	1,4	1,3	1,1	1,2	1,4	1,2
Стационарно изгаряне: сектори желязо и стомана, сектори неметални минерали (kt ФПЧ ₁₀)	1,0	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9
Всички други количествени определени източници в НИЕ (kt ФПЧ ₁₀)	3,1	2,4	2,4	2,5	2,5	2,3
Общо емисии на ФПЧ ₁₀ определени количествено в НИЕ (kt ФПЧ ₁₀)	57,2	56,0	52,4	51,7	55,2	47,8

Източник: Национална програма за подобряване КАВ 2018-2024 г.

Националните инвентаризации на емисиите подлежат на непрекъснато преразглеждане и подобрене с разширяване на знанията и усъвършенстване на инструментите.

В потвърждение на това заключение, прегледът на емисиите в НИЕ за компонента ФПЧ2.5 на ФПЧ10 показва, че приносът на битовото отопление към общото количество емисии на ФПЧ2.5 на национално равнище варира между 77% и 82% за периода 2011 – 2016 г. За същия период е видно, че емисиите на ФПЧ10 от производството на електрическа и топлинна енергия в общественния сектор са намалели в резултат на мерките за намаляване на замърсяването, прилагани в този сектор, докато съществените емисии от пътната настилка с асфалт и селскостопански дейности, които включват обработка на материали (не животинска тор), са променливи, но статични. Другите сектори, посочени в горната таблица, може да са допринесли за лошото качество на въздуха. Въпреки значителното намаляване на емисиите от производството на електрическа енергия и промишлеността, проучванията, извършени от СИЦ и ПАСА за целите на Национална програма за подобряване качеството на атмосферния въздух 2018 – 2024 г., показват, че те може да оказват влияние върху качеството на въздуха в региона до някаква степен.

За община Горна Оряховица основен екологичен проблем, свързан с качеството на атмосферния въздух се явява превишенията в отоплителния период, следвани от емисиите от транспорта. Като община, попадаща в район, в който качеството на атмосферния въздух подлежи на мониторинг, т.к. през годините, нормите за КАВ са нарушавани по основен показател ФПЧ10. Община Горна Оряховица е разработила и изпълнява общинска програма по чл. 27 от ЗЧАВ за периода 2021-2025 г., с план за действие, включващ мерки за намаляване емисиите на замърсителите в атмосферния въздух.

Източници на замърсяване:

Битово отопление с твърди горива

Очевиден е превесът на употребата на дърва за региона. При изгарянето на дърва във въздуха се отделят нетоксичен прах, сажди и летливи вещества. Съдържанието на пепел в дървата варира от 0.5 до 0.3 %. Когато са сухи, дървата съдържат около 85 % летливи вещества. Ако не се осигури пълно изгаряне в горивната камера, възможно е с димните газове да се емитират сажди. Средните емисии на твърди частици от битовите горивни инсталации при използване на твърдо гориво са 100 г. на кг изгорено гориво.

Автотранспорт

Автотранспортът представлява непрекъснато действащ източник на ФПЧ. Неговата интензивност е пропорционална на автомобилния трафик и следва неговите изменения – сезонни и денонощни. По тази причина в големите населени места с интензивен градски трафик максималната концентрация на ФПЧ10 в атмосферния въздух обикновено съвпада с часовете на пиков трафик. През нощните часове неговото влияние върху КАВ силно намалява до пренебрежимо ниски нива. Независимо от това, в градските зони с интензивен трафик автотранспортът обикновено поддържа високи средноденонощни концентрации на ФПЧ10.

Основните механизми, по които автотранспортът генерира частици в атмосферния въздух могат да се разделят условно на три групи:

- Горивен процес в двигателя - поради непълното изгаряне на тежките компоненти в горивото се образуват сажди, които през изпускателната система на автомобила се изхвърлят в атмосферата. Доколкото бензина и газовите горива не съдържат тежки

въглеродороди, изгарянето им в двигателите с вътрешно горене обикновено не е съпроводено с отделяне на сажди. По тази причина се приема, че работата на бензиновите двигатели не води до образуване на сажди. Изключение правят силно износени бензинови двигатели, при които в горивната камера прониква смазочно масло. Изгарянето на дизелово гориво обаче в много случаи води до генериране на сажди. Този процес е особено силен, когато към горивните камери се подава силно обогатена на гориво смес (процес на ускоряване). Независимо, че през последните десетилетия дизеловите двигатели се усъвършенстваха много, процесът на непълно горене в процеса на ускоряване не е овладян. Като техническо решение, към изпускателна система на новите дизелови автомобили се монтира филтър за твърди частици. У нас няма задължително изискване за наличие на филтър за твърди частици към дизеловите автомобили. Не много високото качество на предлаганите горива в страната благоприятстват бързото износване и съответно запущване на фабрично монтираните филтри за твърди частици, което води до необходимост от честата им подмяна. В повечето случаи собствениците на автомобили предпочитат да премахнат изцяло филтъра, вместо да го подменят редовно;

- Процеси на механично триене – това са процесите на триене на автомобилните гуми в пътното платно и триене между спирачните накладки. Независимо от относително честата повторемост на протичане на процеса, относителният им дял при формиране на емисиите от ФПЧ10 може да се приеме за пренебрежимо малък;

- Суспендиране на прах от пътните платна – това е основния механизъм, по който автотранспортът предизвиква вторично замърсяване с ФПЧ10. Предизвиква се едновременно от два фактора: предаване на кинетична енергия на частиците върху пътното платно от въртящите се автомобилни гуми и завихряне на вече придобилите енергия частици в аеродинамичната джак на движещия се автомобил. Картината става още по-сложна при едновременното движение на няколко автомобила, каквато обикновено е картината в градски условия. За пътните условия в България може да се приеме, че относителният дял на суспендирания прах от пътните платна представлява повече от 95% от общите емисии на ФПЧ10, генерирани от автотранспорта.

За да се води успешна борба с това явление е необходимо да се познават добре не само механизмите за суспендиране, но и основните фактори които определят неговата интензивност. Независимо, че в автотранспортът тези фактори са много, над тях изпъкват основно два: пътен нанос и тегло на автомобилите. При работа на автомобилните двигатели се отделят: въглеродни и азотни окиси, въглеродороди, оловни аерозоли, алдехиди и сажди.

Промислени производства

Замърсяванията предизвикани от промишлени източници са незначителни и локализирани в рамките на предприятията.

Не са наблюдавани превишавания на нормите по изследваните показатели.

Други източници на атмосферни замърсители

Предизвиканите от човека горски пожари, изгарянето на стърнищата и неконтролираното изгаряне на битовите отпадъци са причина за емисии на разнасяна от вятъра прах от почвата, CO, SO₂, NO и др. Разпространението на замърсителите е в зависимост и от съответната метеорологична обстановка.

Извод:

По отношение на действащите Програми за подобряване качеството на атмосферния въздух, анализите и наблюденията от последните години сочат за основни фактори, оказващи влияние върху нивата на ФПЧ10 битовото отопление, транспорта и неподдържаната пътна и прилежаща инфраструктура, което води до т.н. вторично разпрашаване. Масовото използване на твърди горива в битовия сектор води до завишаване нивата на ФПЧ10, основно през зимните месеци. От особено значение за нивата на прахови частици е регулирането на транспортния поток и оптимизирането на автомобилния трафик, поддържането на пътната и прилежаща инфраструктура в добро състояние. Рехабилитацията на компрометирани пътни участъци, подмяната на тротоарни настилки, измиването и качественото почистване на пътните платна са част от полезните мерки за справяне с проблема. През отоплителния сезон, основен източник на замърсяване с прахови частици на локално ниво е изгарянето на твърди и течни горива в бита. Най-неблагоприятни за атмосферния въздух са зимните и пролетни месеци, свързани със сравнително ниска интензивност на слънчевата радиация (средно 90 часа месечно). Попаднала върху земната повърхност през този сезон, тя обуславя отрицателен турбулентен топлинен поток и води до образуване на температурни инверсии. Максимумът на мъглите и облачността през зимата намаляват възможността за разсейване на атмосферните замърсители.

V.1.9. БИОЛОГИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ

Биологичното разнообразие е неразделна част от националното богатство и опазването му е приоритет и задължение на държавните и общинските органи и гражданите. Със Закона за биологичното разнообразие (ЗБР) са обявени защитените за територията на Република България растителни и животински видове.

Фигура № 16 Флористично райониране на България

1 – Черноморско крайбрежие; 2- североизточна България; 3. Дунавска равнина; 4. Предбалкан; 5. Стара планина; 6. Софийски район; 7. Знеполски район; 8. Витошки район; 9. Западни гранични планини; 10. Струмска долина; 11. Беласица; 12. Славянка; 13. Долината на р. Места; 14. Пирин; 15. Рила; 16. Средна гора; 17. Родопи, 18. Тракийска низина, Тунджанска хълмиста област.

РАСТИТЕЛЕН СВЯТ

Растителността в се характеризира с голямо разнообразие. Само на 5 km югозападно от града се намира защитената местност Божур поляна – рядко находище на божур, превърнал се в един от символите на града.

Различните растителни съобщества имат климатична, вододайна, водоохранна и почвозащитна средообразуваща, санитарно-хигиенна и др. роли. Преобладават широколистните дървесни видове. Разпространени са зимен и летен дъб, бряст, габър, липа, върба, тополя, акация. Най-разпространен от иглолистните видове е бора, а от широколистните - цер. Растителността има уникален характер.

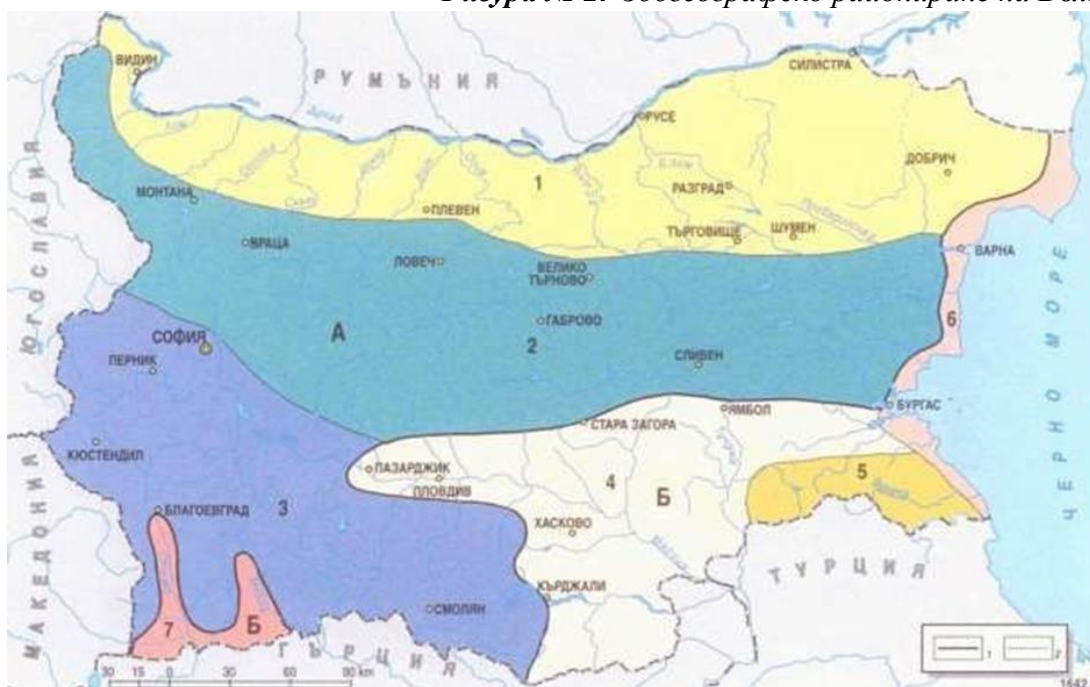
Горската растителност представлява естествен филтър за пречистване на замърсения въздух. Растителността е основен фактор при формирането на природната среда и поддържането на екологическото равновесие в нея.

ЖИВОТИНСКИ СВЯТ

Животинският свят на територията на общината е разнообразен, въпреки че намаляването на горите е причинило изчезване или силно намаляване на редица горски обитатели. Градската фауна основно се състои от млекопитаещи, птици, рептилии и амфибии. Гризачите са постоянни обитатели на градската територия, като особено много броят им се увеличава в късна есен и през зимата, когато се пренасят да зимуват в жилищните сгради от околните полски територии. В района е извършена инвентаризация и преброяване на едрия дивеч, която е установила наличие на елени, сърни, диви свине; дребен дивеч: зайци, а в равнинните селскостопански земи - и на пернат дивеч: фазани, яребици, пъдпъдъци и др. Срещат и хищници като вълци и чакали.

Фигура № 17 Зоогеографско райониране на България

Източник: Груев и Кузманов 1994

1 – граница между евросибирската (А) и (Б) територия; 2- граница между зоогеографските райони 1. Дунавски район; 2. Старопланински район; 3. Рило-Пирински район; 4. Тракийски район; 5. Странджански район; 6. Черноморски район; 7. Струмско-Местенски район.

ПТИЦИ

На територията на общината е най-богата орнитофауната, която е съставена от гнездящи, прелетни и зимуващи птици. Птиците лесно се приспособяват към градският ландшафт, а начинът им на придвижване им позволява да намират храна и в крайградските територии. Атрактивни видове за градската територия на гр. Г.Оряховица са гълъбите, гугутките, бързолета, чучулигата, славея, коса, синигера и др. В района на Божур поляна гнездят защитените от закона скални орли – картали.

БОЗАЙНИЦИ

От бозайниците: благороден елен, елен лопатар, сърна, таралеж, малък подковонос, див заек, лалугер

Често срещани бозайници на територията на община Горна Оряховица са средноевропейски видове, характерни за широколистния пояс – сърна (*Capreolus capreolus*), благороден елен (*Cervus elaphus*) и евразийска дива свиня (*Sus scrofa*). От хищниците на територията на община Горна Оряховица най-разпространен вид е чакала (*Canis aureus*), но също се срещат лисица (*Vulpes vulpes*), невестулка (*Mustela nivalis*), язовец (*Meles meles*), черен пор (*Mustela putorius*) и др. Водните басейни и бреговете им се обитават от видрата (*Lutra lutra*), голямата водна земеровка (*Neomys fodiens*) и малката водна земеровка (*Neomys anomalus*).

От дребните бозайници, които са най-многочисленият компонент на местната фауна се срещат следните видове (без прилепи (*Chiroptera*)):

Насекомоядни (Insectivora) европейска къртица (*Talpa europaea*) източноевропейски (белогръд) таралеж (*Erinaceus concolor*) белокоремна белозъбка (*Crocidura leucodon*) малка белозъбка (*Crocidura suaveolens*) обикновена кафявозъбка (*Sorex araneus*) малка кафявозъбка (*Sorex minutus*)

Зайцевидни (Lagomorpha) див заек (*Lepus europaeus*)

Гризачи (Rodentia) жълтогърла горска мишка (*Apodemus flavicollis*) обикновена горска мишка (*Apodemus sylvaticus*) обикновена катерица (*Sciurus vulgaris*) горски сънливец (*Dryomys nitedula*) обикновена полевка (*Microtus arvalis*) европейски лалутер (*Spermophilus citellus*) полска мишка (*Apodemus agrarius*) домашна мишка (*Mus musculus*) сив плъх (*Rattus norvegicus*) черен плъх (*Rattus rattus*)

Хищници (Carnivora) язовец (*Meles meles*) черен пор (*Mustela putorius*) невестулка (*Mustela nivalis*) дива европейска котка (*Felis silvestris*) белка (*Martes foina*)

КЛАС БОЗАЙНИЦИ

РАЗРЕД ЧИФТОКОПИТНИ

Сърна (*Capreolus capreolus*) – разпространена повсеместно.

Сърната е широко разпространена и обичаен ловен обект. Само мъжките екземпляри (наречени сръндаци) притежават рога - къси и изправени. През зимата мъжките губят рогата си, но напролет за новия размножителен сезон израстват отново. Когато започват да израстват, новите рога са покрити със слой от тънка като кадифе кожа, който постепенно изчезва, при загуба на кожното кръвообращение. Сръндаците могат да ускорят процеса, търкайки рогата си в дървета, за да са твърди за дуелите през размножителния период. Сръндаците са единствените от сем. Еленови, чиито рога растат и през зимата. Тялото е червеникаво, а лицевите части са сиви. Окраската на тялото варира през различните сезони — златисто-червеникаво през лятото, но през зимния период потъмнява до кафяво и дори черно с по-светли коремни части и бяла задница. Сърната е активна предимно по здрач. Когато местообитанията и са тихи, необезпокоявани от хора, се храни и през деня. Много бързо и грациозно животно. Живее по високи места или планини, но понякога се осмелява да навлезе в пасища и редки гори. В горските комплекси основна храна през зимата е буковият жълъд, когото срънните изравят от опадалите листа и под снега, характерно ровейки с предните си крака.

Дива свиня (*Sus scrofa* L.) или Евразийската дива свиня е разпространена повсеместно. Родоначалник е на домашната свиня.

Понятието дива свиня освен като видово наименование се употребява и за женските индивиди, докато мъжките се наричат глигани. Дивата свиня е едър бозайник. Теглото им варира в много широки граници. Окраската е сиво-черна през зимата и сиво-кафява или сивочерна през лятото. През зимата тялото се покрива с дълга и груба четина. Под нея има вълнеста козина, която осигурява изолация на тялото. Дивата свиня е силно адаптивен вид, задържа се в зрелите дъбови и букови гори, особено в годините на изобилие на жълъд. Всеядно животно, яде почти всичко от растителен и животински произход, до което може да се добере – надземни и подземни части на растения, семена и плодове, жълъди, гризачи, птици и др. Дивата свиня е стадно животно, нейни неприятели са вълците, чакалите и скитащите кучета. Тя е основен ловен вид в целия си ареал. България притежава световния рекорд на трофей от дива свиня – 158,20 точки.

Дивата свиня е популярен ловен обект. Освен месото се използват мазнината и кожата.

РАЗРЕД ХИШНИЦИ

Чакал (*Canis*) – разпространен с незначителна гъстота.

Чакалът е значително по-дребен от вълка. Теглото обикновено е около 12-15 кг. Мъжките са малко по-едри от женските. Окраската му прилича на тази на вълка, като тялото и краката в долната му част са по-ръждиви, както и гърдите и шията.

Чакалът не обича обширните и склопени гори. Придържа се към гъстите участъци в горските местообитания с неголяма площ - млади иглолистни култури, сечищни участъци в близост до населени места и др. Среца се още в гъстата растителност по бреговете на реки и някои други водоеми, заселва се и в обработваеми земи, в дерета. Чакалът е агресивен хищник. Ловува организирано на групи като вълка и улавя с лекота приплодите на чифтокопитния дивеч. Не се притеснява от близост с човека. Нощем се доближава до населените места.

Разрешен е целогодишно за отстрел с цел регулиране на запасите му. Следите, които оставя са характерни със срастването на двата предни пръста и в дирята са подредени в права линия като при вълка.

Лисица (*Vulpes vulpes*) – разпространена повсеместно с малка гъстота.

Лисицата наричана още и „червена лисица” е най-често срещаният вид лисици. Тя има най-широк ареал от всички сухоземни хищници. Възрастната лисица има тегло 4,1-5,4 кг. Дължината на тялото е 80-110 см. През есента и зимата козината ѝ пораста още повече, за да я предпазва от студ. Тази козина пада през пролетта и до края на лятото лисичата козина е къса. Обитават различни биотопи — от прерии и полупустини до гори, степ и лесостепи. Лисиците са всеядни. Хранят се с гризачи, насекоми, плодове, червеи, мърша, яйца, мишки и други малки животни.

Язовец (*Meles meles*) наричан още борсук – разпространен повсеместно с незначителна гъстота. Язовецът е нощно животно. Има набито яйцевидно тяло. Муцуната му е удължена и остра. Краката са къси, с пет пръста, всеки от които с дълги остри нокти. Дължината на тялото му достига до 80-90 см. Живее в дупки, които сам копае с мощните си нокти и силни предни крайници. Храната му е разнообразна, предимно с растителен произход. Не е активен през зимата, когато спи неистински зимен сън в леговището си. Естествени неприятели на язовеца са вълкът, чакалът и скитащите кучета.

Черен пор (*Mustela putorius*) – среща се рядко, защитен вид. Сравнително дребен хищник. Няма полов диморфизъм по отношение на окраската. Теглото им е около 1 кг. Избягва обширните гори, обитава откритите площи, скалните участъци, обикновено в съседство до населени места и водни потоци. Живее в дупки, скални цепнатини, хралупи, изоставени постройки. Порът е агресивен хищник. Активен е през нощта. Плува добре, катери се отлично по дърветата и бяга бързо. Основната му храна са гризачите, но не яде всичко, което може да улови. Има много естествени неприятели - вълк, чакал, лисица, дива котка, бухал и др.

Дива котка (*Felis silvestris*) – разпространена в горските комплекси с незначителна гъстота. Средно голям бозайник с дължина около 60-80 см и опашка 30-35 см. Теглото ѝ достига до 7 кг. Окраската е сива с множество тъмни препаски. По окраска прилича на домашна котка, като се отличава с по-дебелата и рунтава опашка. Дивата котка е предимно горски обитател, който се среща във всички видове гори. Често се придържа към населени места, където намира по-лесно храна. В хранителния ѝ спектър най-силно са застъпени гризачите и птиците. Тя е силен хищник и лесно може да се справи с птици и бозайници до големина на сърна. Естествени неприятели на котката са вълкът и чакалът.

РАЗРЕД ЗАЙЧЕ ПОДОБНИ

Сив заек (*Lepus europaeus*) – обитава повсеместно, като в горите е с незначителна гъстота. У нас заекът е малко познат с правилното му название – сив заек. Наричаме го див заек, полски заек или най-често само заек. Заекът е от групата на дребните бозайници. Общата му окраска е тъмносива, като през лятото е по-жълтеникава. Ушите на върха са черни, а опашката отдолу е снежнобяла. У нас той е повсеместно разпространен. Заекът е нощно животно, през деня почива в малка трапчинка, която сам изкопава на място, осигуряващо му добра видимост. Храната му е разнообразна – сочни части на растения, млади леторасли и пъпки, плодове и семена на селскостопански култури. Заекът има много естествени неприятели – всички хищни бозайници и птици. Загубите са значителни (вкл. и от браконieri), поради което запасите му през последните десетилетия намаляват силно. Ловът му е разрешен от 1 октомври до 31 декември.

РАЗРЕД ГРИЗАЧИ

Обикновена катерица – обитава горския комплекс. Дължината на тялото е средно 25-30 см, а опашката 15-20 см. Тялото ѝ рядко надхвърля 400 гр. Опашката ѝ е много изменчива - през зимата е почти черна, а през лятото е ръждивокафява. Тя е типичен представител на горските местообитания. Благодарение на силните си крайници и здравите нокти се катери отлично по стволите на дърветата. Много е отскоклива и ползва дългата си опашка за направление на скока. Често слиза на земята при придвижване между групите дървета. В неголямата територия, която обитава, изгражда гнезда - едно постоянно и няколко временни. Прави ги от сухи клони и вършина, а отвътре ги застила с мъх и меки треви. Презимува благодарение на натрупаните хранителни запаси. Храната на катеричката е изключително разнообразна. Предпочита семената на различни дървесни видове, лешници, пъпки, млади леторасли, гъби, яйца на птици и др.

Катерицата е ловен обект и има много неприятели - грабливите птици и особено големият ястреб, златката и белката, а на земята всички хищни бозайници, които могат да я уловят и я надвият. Ловът ѝ е разрешен от 1 ноември до 31 декември.

КЛАС ПТИЦИ

РАЗРЕД КОКОШОПОДОБНИ:

Полска яребица (*Perdix perdix*) – обитава обширните обработваеми земеделски земи, като има по-голяма гъстота по границата на гората с поземления фонд.

Яребицата е оцветена в маскировъчни ръждиви и кафеникави цветове, мъжкия има тъмно петно на гърдите. Летят сравнително бързо и добре, като успяват да се вдигнат под 70 градуса наклон за да избегнат препятствие, но като повечето полски птици не могат да маневрират добре и рязко да изменят посоката си на полет, което ги прави уязвими ако наоколо има дървета или други прегради. Обитава открити местности, често засети със земеделски култури и люцерна. Храни се със зърнени култури и различни растения, насекоми и включително колорадски бръмбар. Води уседнал начин на живот. Неприятелите на яребицата са повечето видове средно големи грабливи птици, повечето видове хищни бозайници и влечуги, като ястреби, соколи, бухали, сови, порове, лисици, вълци, диви котки, змии и др.

Яребицата е традиционен ловен обект в България, но като цяло числеността ѝ сериозно намалява навсякъде и в много страни е обявена за защитен вид.

Пъдпъдък (*Coturnix coturnix*) – обитава района по време на гнездене.

Най-дребната кокошо подобна птица у нас. Теглото ѝ е средно 100-120 гр, дължината на тялото 20-22 см, а размахът на крилете до 35 см. Оперението ѝ отгоре е кафяво, с множество охрени щрихи и тъмни петна. Отдолу тялото ѝ е едноцветно жълтеникаво. Мъжките птици имат на подбранието и гърлото тъмно триъгълно петно. Отличава се по своето масивно и късо тяло. Краката ѝ са къси и не се подават зад опашката. Пъдпъдъкът е наземна птица, рядко се повдига в полет. В повечето случаи се притиска към земята докато опасността премине. Мъжките и женските живеят самостоятелно. През летните месеци, при продължителни засушавания, мигрира в райони с по-голяма надморска височина. Той е единствен прелетен вид от срещаните у нас кокошоподобни птици. Пъдпъдъците долитат у нас в края на април и началото на май. Храната ѝ е разнообразна. Яде семена и треви, улавя безгръбначни животни на земята (бръмбари, скакалци, паяци, червей и др.). През есента основна храна са семената на културните и плевелни растения.

РАЗРЕД ЩЪРКЕЛОПОДОБНИ

Горският бекас (*Scolopax rusticola*) - среща се по време на прелетите - ранна пролет и късна есен (октомври - ноември). Отделни екземпляри рядко остават да мътят и да зимуват у нас.

През гнездовия период горският бекас предпочита влажните, запустели гори, обрасли с подраст и храстова растителност, папрати, с паднали дървета, изпъстрени с открити пространства и полянки. Избягва горещите и сухи местообитания. Птицата се храни край извори и потоци във влажни и блатисти места. В извънгнездовия период обича да странства в разнообразни местообитания - гори, храсталаци, овощни градини, край реки, мочурища, блата и езера. Предпочита биотопи с рохкава почва. По време на прелетите числеността ѝ е по-голяма. Храни се с насекоми и други дребни безгръбначни. Употребява по-рядко и растителна храна, най-вече през пролетно-летния период и то ягодовите плодове. Активен е при здрач.

Горският бекас е ценен ловен вид. В Европа според ловните таксации числеността на популацията достига 3,7 млн. птици. Видът е включен в Червената книга на България с категорията „Рядък вид“, но при определени благоприятни години числеността му позволява отстрелът на квотен принцип.

РАЗРЕД ГЪЛЪБОВИ

Гургулица (*Streptopelia turtur*) – обитава ниските части на територията по време на гнездене. Прелетен вид е. Типичните ѝ местообитания през размножителния период са широколистни гори, овощни градини, паркове, залесителни пояси, крайречни насаждения, единични дървета сред полето, малки горички сред обработваемите площи. Предпочита периферията на горите, в съседство с открити площи и вода. Избягва големите непрекъснати горски комплекси. Не гнезди в населени места. През есента формира големи ята, които обитават гори в близост до слънчогледови ниви и стърнища, където птиците се хранят интензивно, подготвяйки се за есенния прелет. Гургулицата има слабо изразен възрастов диморфизъм. Тя гнезди по дървета и храсти на височина 1,5-2 м, рядко повече. В някои случаи използват стари гнезда на пойни птици – например поен дрозд (*Turdus philomelos*), червеногърба сврачка (*Lanius colurio*). У нас гнезди два

пъти годишно. От яйцата на гугутката се отличават трудно, главно по по-малките си размери.

Гугутка (*Streptopelia decaocto*) – обитава териториите около населените места. Тя е малка птица със сиво оперение, като гърбът е по-тъмен. На крилата има синьосиви петна. Върховете на опашните пера са бели. Под тила минава тънка дъга от черни пера. Краката са къси и червени. Очите и човката са черни. Няма полов диморфизъм. Може да лети със скорост до поне 60 км/ч. Дължина: 31-34 см, тегло: 170-240 г, размах на крилете: 48-56 см. Гнезди и зимува по паркове, градини и селскостопански дворове. Предимно растителнояден вид. През зимата може да се образуват големи ята там, където има хранителни запаси от зърно, например по силози и дворове. Храни се и с насекоми.

V.1.10. ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ

Според разпоредбите на чл. 4 от Закона за защитените територии, защитените територии са предназначени за опазване на биологичното разнообразие в екосистемите и на естествените процеси, протичащи в тях, както и на характерни или забележителни обекти на неживата природа и пейзажи. Категориите защитени територии биват: **резерват, национален парк, природна забележителност, поддържан резерват, природен парк и защитена местност.**

В момента териториите попадащи под закрилата на Закона за защитените територии представляват около 5% от цялата територия на Република България. В защитените територии влизат над 7% от територията на горските площи.

На територията на община Горна Оряховица са обявени следните защитени територии, обявени по Закона за защитените територии :

Защитена местност „Божур поляна“, обявен със Заповед № РД-1573 от 02.09.1968 г., бр. 33/1969 на Държавен вестник, с Документи за промяна Прекатегоризация със Заповед №РД-1316 от 27.12.2002 г., бр. 7/2003 на Държавен вестник, Промяна в площта - актуализация със Заповед №РД-54 от 30.01.2008 г., бр. 39/2008 на Държавен вестник

Цели на обявяване:

1. Опазване на находище на червен божур.

Режим на дейности:

1. Забранява се секат, кастрят и повреждат дърветата, както и да се късат или изкореняват всякакви растения;
2. Забранява се допускане на паша на всякакъв вид добитък през всяко време;
3. Забранява се да се преследват и убиват дивите животни и техните малки или да се развалят гнездата и леговищата на същите;
4. Забранява да се разкриват на кариери за камък, пясък или пръст, с което се поврежда и изменя естествения облик на местността, включително и на водните течения;
5. Забранява се чупенето, драскането и повреждането по какъвто и да е начин на скалните и земни образувания, на сталактитите и други формации в пещерите;
6. Забранява се воденето на голи и интензивни главни сечи;
7. Разрешава се извеждането на санитарна сеч и отсичането на престарели и с влошени декоративни качества дървета.

Защитена местност „ДЖОЛЮНГЪОЛ“, обявен със Заповед № РД-1 от 05.01.1982 г., бр. 16/1982 на Държавен вестник, с Документи за промяна Прекатегоризация със Заповед No.РД-1317 от 27.12.2002 г., бр. 7/2003 на Държавен вестник, Промяна в площта - актуализация със Заповед No.РД-58 от 30.01.2008 г., бр. 39/2008 на Държавен вестник

Цели на обявяване:

1. Опазване на находище на дяволски орех и сребрист папур.

Режим на дейности:

1. Забранява се извеждането на сечи, освен санитарни;
- Забранява се провеждането на каквито и да е дейности, с които се нарушава водния режим;
- Забранява се обработване на територията с пестициди;
2. Забранява се приготвянето на работни разтвори и зареждането на селскостопанските машини с пестициди на разстояние, по- малко от 100 м от защитения обект;
 3. Забранява се замърсяването по какъвто и да е начин на водите на блатото;
 4. Забранява се повреждането на блатната растителност;
 5. Забранява се провеждането на минно-геоложки и други дейности, с които се изменя ландшафта.

Защитена местност „МОНАСТИРСКА СЪЛБА“, обявен със Заповед № РД-124 от 09.02.2024 г., бр. 19/2024 на Държавен вестник.

Цели на обявяване:

1. Опазване на характерен карстов ландшафт със скални отвеси с хазмофитна растителност, пещери, мизийски гори от космат дъб (*Quercus pubescens*) и вековни дървета дървовидна (турска) леска (*Corylus colurna*);
2. Опазване на местообитания на застрашени, уязвими и защитени видове, като: птици: черен щъркел (*Ciconia nigra*), египетски лешояд (*Neophron percnopterus*), голям ястреб (*Accipiter gentilis*), малък ястреб (*Accipiter nisus*), белоопашат мишелов (*Buteo rufinus*), обикновен мишелов (*Buteo buteo*), сокол скитник (*Falco peregrinus*), черношипа ветрушка (*Falco tinnunculus*), гарван (*Corvus corax*), алпийски бързолет (*Apus melba*), обикновен бързолет (*Apus apus*), скална лястовица (*Ptyonoprogne rupestris*), червенокръста лястовица (*Hirundo daurica*) и др.; прилепи: пещерен дългокрил (*Miniopterus schreibersii*) остроух нощник (*Myotis blythii*), голям подковонос (*Rhinolophus ferrumequinum*) и др.; растения: гола копривка (*Celtis glabrata*) и др.;
3. Опазване на Прашната пещера – без повърхностна площ, с координати в координатна система WGS84 на пещерния вход: N 43.12422222; E 25.62205556 и дължина 151 метра – включена в регистъра на пещерите на Българската федерация по спелеология с номера: 2844; 213040.

Режим на дейности:

1. Забранява се строителство, с изключение на ремонт и реконструкция на съществуваща инфраструктура.
2. Забранява се търсене, проучване и добив на подземни богатства (полезни изкопаеми).

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

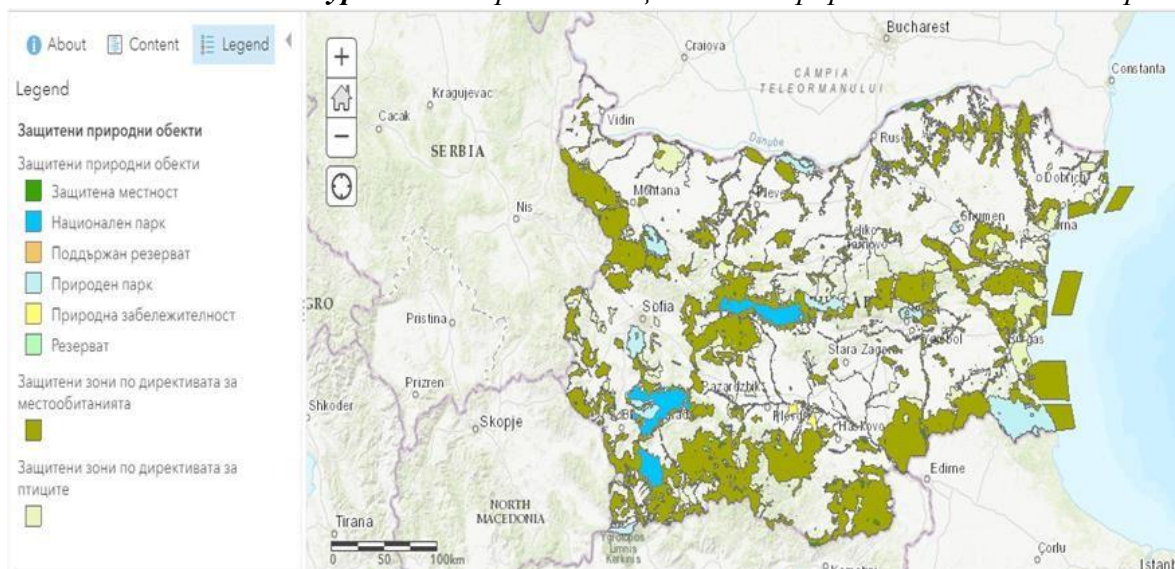
3. Забранява се извеждане на голи и краткосрочно-постепенни възобновителни сечи, с изключение на сечи, свързани с премахване на неместни и чужди видове за поддържане и възстановяване на местообитания. При провеждане на сечи не се маркират за отсичане стари дървета и дървета с хралупи и гнезда.
4. Забраняват се всякакви горскостопански мероприятия по време на размножителния период на птиците от 1 март до 15 август.
5. Забранява се внасяне, включително залесяване, на неместни и чужди растителни и животински видове.
6. Забранява се безпокоене, прогонване, улавяне на птици, събиране на яйца и разрушаване на активни и неактивни гнезда и гнездови ниши.
7. Забранява се разораване, залесяване и превръщане в трайни насаждения на земеделски затревени площи, поляни и други естествени открити пространства в горските територии.
8. Забранява се къмпингуване, бивакуване, лагериране и палене на огън извън специално определени за това места.
9. Забранява се влизане в пещерите освен за проучвателни дейности; чупене, къртене и повреждане на пещерни и скални образувания
10. Забранява се скално катерене, спускане, екипиране и преекипиране на катерачни маршрути, с изключение на катерачен сектор "G спортен" (включващ 5 бр. катерачни маршрути), с координати в координатна система WGS84 на крайните му точки: № 43.119; E 25.62563889 и № 43.11891667; E 25.62586111.
11. Забранява се скално катерене, спускане, екипиране и преекипиране на катерачни маршрути в катерачен сектор "G спортен" по време на размножителния период на птиците - от 1 март до 15 август.
12. Забранява се преминаване на моторни превозни средства освен за провеждане на горскостопански, аварийни и контролни дейности.
13. Забранява се управление и снимане с летящи апарати (дронове и др.) освен за провеждане на проучвателни и контролни дейности.

ЗАЩИТЕНИ ЗОНИ

С изграждането на националната мрежа от защитени зони се гарантира до голяма степен опазването на изключителното природно наследство на България.

Фигура № 18 Карта на защитените природни обекти в България

Защитена зона „Беленска гора (Код в регистъра: BG0000231)“

Местоположение:

1. Област: Велико Търново, Община: Горна Оряховица, Населено място: с. Стрелец
2. Област: Велико Търново, Община: Полски Тръмбеш, Населено място: с. Каранци, с. Орловец
3. Област: Велико Търново, Община: Стражица, Населено място: с. Виноград
4. Област: Русе, Община: Бяла, Населено място: гр. Бяла, с. Бистренци, с. Дряновец, с. Полско Косово

Попада на територията на следните Регионални инспекции по околната среда и водите (РИОСВ)/ Дирекции на Национални паркове:

1. Велико Търново - ул. „Н. Габровски“ 68
2. Русе - ул. „Придунавски“ 20 п.к. 26

Документи за обявяване:

Заповед № РД-694 от 25.08.2020 г., бр. 81/2020 на Държавен вестник 2-2-231-694-2020

Цели на обявяване:

1. Опазване и поддържане на типовете природни местообитания, посочени в т. 2.1, местообитанията на посочените в т. 2.2 видове, техните популации и разпространение в границите на зоната, за постигане и поддържане на благоприятното им природозащитно състояние в Континенталния биогеографски регион;
2. Подобряване на структурата и функциите на природни местообитания с кодове 6210 (*важни местообитания на орхидеи), 9180*, 91G0*, 91H0*, 91I0*, 91M0 и 91Z0;
3. При необходимост подобряване на състоянието или възстановяване на типове природни местообитания, посочени в т. 2.1, местообитания на посочените в т. 2.2 видове и техните популации

Предмет на опазване (видове и местообитания):

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

1. Съгл. чл. 6, ал. 1, т. 1 от ЗБР: 6210 Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (Festuco-Brometalia) (*важни местообитания на орхидеи); 9180 * Смесени гори от съюза Tilio-Acerion върху сипеи и стръмни склонове; 91E0 * Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (Alno-Pandion, Alnion incanae, Salicion albae); 91G0 * Панонски гори с *Quercus petraea* и *Carpinus betulus*; 91H0 * Панонски гори с *Quercus pubescens*; – 91I0 * Евро-сибирски степни гори с *Quercus* spp.; – 91M0 Балкано-панонски церово-горунови гори; – 91Z0 Мизийски гори от сребролистна липа;
2. Съгл. чл. 6, ал. 1, т. 2 от ЗБР: 2.2.1. бозайници – *Европейски вълк (*Canis lupus*); 2.2.2. земноводни и влечуги – Червенокоремна бумка (*Bombina bombina*), Пъстър смок (*Elaphe sauromates*); 2.2.3. безгръбначни – Обикновен сечко (*Cerambyx cerdo*), Буков сечко (*Morimus funereus*), Бръмбар рогащ (*Lucanus cervus*), *Алпийска розалия (*Rosalia alpina*), Бисерна мида (*Unio crassus*).

Режим на дейности:

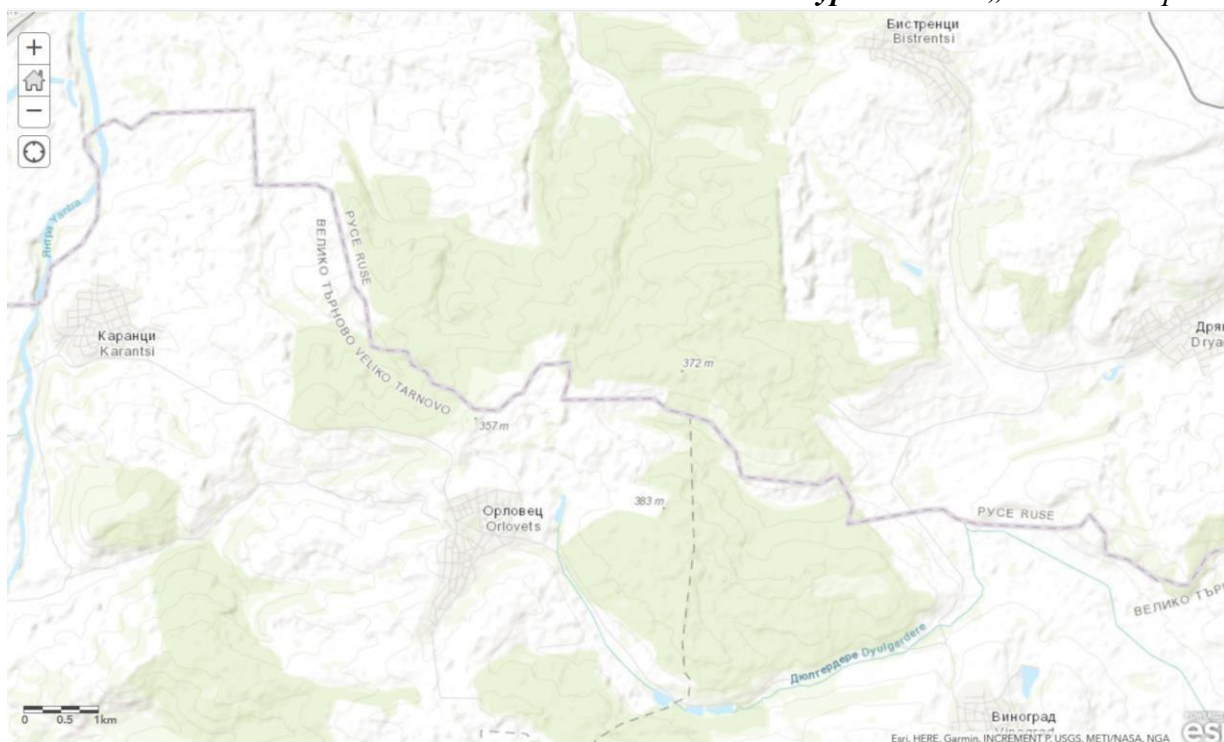
1. Забранява се провеждане на състезания с моторни превозни средства извън съществуващите пътища;
2. Забранява се движение на мотоциклети, ATV, UTV и бъгита извън съществуващите пътища в неурбанизирани територии; забраната не се прилага за определени на основание на нормативен акт трасета за движение на изброените моторни превозни средства, както и при бедствия, извънредни ситуации и за провеждане на противопожарни, аварийни, контролни и спасителни дейности;
3. Забранява се промяна на начина на трайно ползване, разораване, залесяване и превръщане в трайни насаждения на ливади, пасища и мери при ползването на земеделските земи като такива;
4. Забранява се разораване и залесяване на поляни, голини и други незалесени горски територии в границите на природно местообитание с код 6210;
5. Забранява се премахване на характеристики на ландшафта (синори, жизнени единични и групи дървета, традиционни ивици, заети с храстово-дървесна растителност сред обработваеми земи, защитни горски пояси, каменни огради и живи плетове) при ползването на земеделските земи като такива;
6. Забранява се търсене и проучване на общоразпространени полезни изкопаеми (строителни и скалнооблицовъчни материали), разкриване на нови и разширяване на концесионните площи за добив на общоразпространени полезни изкопаеми (строителни и скалнооблицовъчни материали) в териториите, заети от природните местообитания по т. 2.1; забраната не се прилага в случаите, в които към датата на обнародване на заповедта в „Държавен вестник“ има започната процедура за предоставяне на разрешения за търсене и/или проучване, и/или за предоставяне на концесия за добив по Закона за подземните богатства и по Закона за концесиите, или е започнала процедура за съгласуването им по реда на глава шеста от Закона за опазване на околната среда и/или чл. 31 от ЗБР, или е подадено заявление за регистриране на търговско откритие;
7. Забранява се употреба на пестициди, минерални, листоподхранващи и микроторове, както и на биологично активни вещества, които не са получили биологична и токсикологична регистрация от специализираните комисии и съвети към Министерството на земеделието, храните и горите, Министерството на здравеопазването и Министерството на околната среда и водите;

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

8. Забранява се употреба на минерални торове в ливади, пасища, мери, изоставени орни земи и горски територии, както и на продукти за растителна защита от професионална категория на употреба освен при каламитет и епифитотия;
9. Забранява се използване на органични утайки от промишлени и други води и битови отпадъци за внасяне в земеделските земи без разрешение от специализираните органи на Министерството на земеделието, храните и горите и когато концентрацията на тежки метали, металоиди и устойчиви органични замърсители в утайките превишава фоновите концентрации съгласно приложение № 1 от Наредба № 3 от 2008 г. за нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите (ДВ, бр. 71 от 2008 г.);
10. Забранява се използване на води за напояване, които съдържат вредни вещества и отпадъци над допустимите норми;
11. Забранява се палене на стърнища, слокове, крайпътни ивици и площи със суха и влаголюбива растителност;
12. Забранява се добив на дървесина и биомаса в горите във фаза на старост освен в случаи на увреждане на повече от 50% от площта на съответната гора във фаза на старост вследствие на природни бедствия и каламитети;
13. Забранява се паша на домашни животни в горските територии, които са обособени за гори във фаза на старост;
14. Забранява се дейности, свързани с отводняване и коригиране на дерета и естествени водни обекти, освен в случаи на опасност от наводнения, които могат да доведат до риск за живота и здравето на хората или настъпване на материални щети, при бедствия и аварии и за подобряване на състоянието на природните местообитания и местообитанията на видовете по т.2.

Фигура № 19 33 „Беленска гора“

Площ: 5041.7 хектара

Защитена зона Река Росица (Код в регистъра: BG0000609)

Местоположение:

1. Област: Велико Търново, Община: Велико Търново, Населено място: с. Водолей, с. Дичин, с. Никюп, с. Ресен
2. Област: Велико Търново, Община: Горна Оряховица, Населено място: с. Поликраище
3. Област: Велико Търново, Община: Павликени, Населено място: гр. Бяла черква, с. Лесичери, с. Михалци, с. Росица, с. Стамболово
4. Област: Велико Търново, Община: Сухиндол, Населено място: гр. Сухиндол, с. Бяла река, с. Горско Косово, с. Красно градище

Попада на територията на следните Регионални инспекции по околната среда и водите (РИОСВ)/ Дирекции на Национални паркове:

Велико Търново - ул."Н. Габровски" №68

Документи за обявяване:

Заповед №РД-331 от 31.03.2021 г., бр. 54/2021 на Държавен вестник 2-2-609-331-2021

Цели на обявяване:

1. Опазване и поддържане на типовете природни местообитания, посочени в т. 2.1, местообитанията на посочените в т. 2.2 видове, техните популации и разпространение в границите на зоната за постигане и поддържане на благоприятното им природозащитно състояние в Континенталния биогеографски регион;
2. Подобряване на структурата и функциите на природни местообитания с кодове 6210 (* важни местообитания на орхидеи), 6430, 6510, 91E0 *, 91H0 *, 91M0 и 91Z0;
3. Подобряване на местообитанията на видовете Голям гребенест тритон (*Triturus karelinii*), Шипоопашата костенурка (*Testudo hermanni*) и Шипобедрена костенурка (*Testudo graeca*);
4. При необходимост подобряване на състоянието или възстановяване на типове природни местообитания, посочени в т. 2.1, местообитания на посочени в т. 2.2 видове и техни популации.

Предмет на опазване (видове и местообитания):

1. Съгл. чл. 6, ал. 1, т. 1 от ЗБР: 6210 Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (*Festuco-Brometalia*) (* важни местообитания на орхидеи); 6430 Хидрофилни съобщества от високи треви в равнините и в планинския до алпийския пояс; 6510 Низинни сенокосни ливади; 91E0 * Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (*Alno-Pandion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*); 91H0 * Панонски гори с *Quercus pubescens*; 91M0 Балкано-панонски церово-горунови гори; 91Z0 Мизийски гори от сребролистна липа;
2. Съгл. чл. 6, ал. 1, т. 2 от ЗБР: бозайници - Видра (*Lutra lutra*), Пъстър пор (*Vormela peregusna*), Добруджански (среден) хомяк (*Mesocricetus newtoni*), Лалугер (*Spermophilus citellus*), Голям подкованос (*Rhinolophus ferrumequinum*), Дългопръст нощник (*Myotis capaccinii*); земноводни и влечуги - Червенокоремна бумка (*Bombina bombina*), Жълтокоремна бумка (*Bombina variegata*), Голям гребенест тритон (*Triturus karelinii*), Пъстър смок (*Elaphe sauromates*), Обикновена блатна костенурка (*Emys orbicularis*), Шипоопашата костенурка (*Testudo hermanni*), Шипобедрена костенурка (*Testudo graeca*); риби - Обикновен щипок

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

(*Cobitis taenia*), Черна (балканска) мряна (*Barbus meridionalis*), Европейска горчивка (*Rhodeus amarus*); безгръбначни - Бръмбар рогач (*Lucanus cervus*), Обикновен сечко (*Cerambyx cerdo*), Буков сечко (*Morimus funereus*), Бисерна мида (*Unio crassus*), Ивичест теодоксус (*Theodoxus transversalis*).

Режим на дейности:

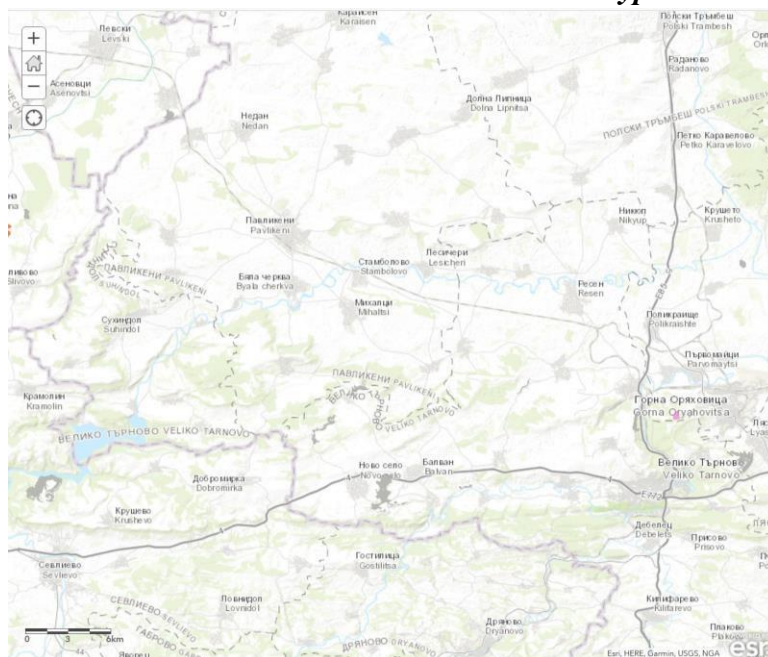
1. Забранява се провеждане на състезания с моторни превозни средства извън съществуващите пътища;
2. Забранява се движение на мотоциклети, ATV, UTV и бъгита извън съществуващите пътища в неурбанизирани територии; забраната не се прилага за определени на основание на нормативен акт трасета за движение на изброените моторни превозни средства, както и при бедствия, извънредни ситуации и за провеждане на противопожарни, аварийни, контролни и спасителни дейности;
3. Забранява се търсене и проучване на общоразпространени полезни изкопаеми (строителни и скалнооблицовъчни материали), разкриване на нови и разширяване на концесионните площи за добив на общоразпространени полезни изкопаеми (строителни и скалнооблицовъчни материали) в териториите, заети от природните местообитания по т. 2.1; забраната не се прилага в случаите, в които към датата на обнародване на заповедта в "Държавен вестник" има започната процедура за предоставяне на разрешения за търсене и/или проучване, и/или за предоставяне на концесия за добив по Закона за подземните богатства и по Закона за концесиите, или е започнала процедура за съгласуването им по реда на глава шеста от Закона за опазване на околната среда и/или чл. 31 от ЗБР, или е подадено заявление за регистриране на търговско откритие;
4. Забранява се промяна на начина на трайно ползване, разораване, залесяване и превръщане в трайни насаждения на ливади, пасища и мери при ползването на земеделските земи като такива;
5. Забранява се премахване на характеристики на ландшафта (синори, жизнени единични и групи дървета, традиционни ивици, заети с храстово-дървесна растителност сред обработваеми земи, защитни горски пояси, каменни огради и живи плетове) при ползването на земеделските земи като такива освен в случаите на премахване на инвазивни чужди видове дървета и храсти;
6. Забранява се употреба на торове, подобрители на почвата, биологично активни вещества, хранителни субстрати и продукти за растителна защита, които не отговарят на изискванията на Закона за защита на растенията;
7. Забранява се употреба на минерални торове в ливади, пасища, мери и изоставени орни земи, както и на продукти за растителна защита и биоциди от професионална категория на употреба в тези територии освен при каламитет, епифитотия, епизоотия, епидемия или при прилагане на селективни методи за борба с инвазивни чужди видове;
8. Забранява се използване на органични утайки от промишлени и други води и битови отпадъци за внасяне в земеделските земи без разрешение от специализираните органи на Министерството на земеделието, храните и горите и когато концентрацията на тежки метали, металоиди и устойчиви органични замърсители в утайките превишава фоновите концентрации съгласно приложение № 1 от Наредба № 3 от 2008 г. за нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите (ДВ, бр. 71 от 2008 г.);

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

9. Забранява се използване на води за напояване, които съдържат вредни вещества и отпадъци над допустимите норми;
10. Забранява се палене на стърнища, слогове, крайпътни ивици и площи със суха и влаголюбива растителност
11. Забранява се отводняване на крайбрежни заливаеми ивици на реки, промени в хидроморфологичния режим чрез отводняване, изземване на наносни отложения, коригиране, преграждане с диги на реки, с изключение на такива: в урбанизирани територии; в случаи на опасност от наводнения, които могат да доведат до риск за живота и здравето на хората или настъпване на материални щети; при бедствия и аварии; за подобряване на състоянието на природните местообитания и местообитанията на видовете по т. 2;
12. Забранява се извеждане на сечи в природно местообитание с код 91E0*, с изключение за нуждите на съоръжения (елементи) на техническата инфраструктура, за предотвратяване на опасности, застрашаващи живота и здравето на хората, при бедствия и аварии, за поддържане/подобряване на природните местообитания и местообитанията на видовете по т. 2, както и в случаите на реализиране на допустими инвестиционни предложения, одобрени по реда на екологичното законодателство;
13. Забранява се паша на домашни животни в горските територии, които са обособени за гори във фаза на старост;
14. Забранява се добив на дървесина и биомаса в горите във фаза на старост освен в случаи на увреждане на повече от 50 % от площта на съответната гора във фаза на старост вследствие на природни бедствия и каламитети; в горите във фаза на старост, през които преминават съществувачи горски пътища и други инфраструктурни обекти, при доказана необходимост се допуска сеч на единични сухи, повредени, застрашаващи или пречещи на безопасното движение на хора и пътни превозни средства или на нормалното функциониране на инфраструктурните обекти дървета.

Фигура № 20 33 „Река Росица“

Площ: 1440.86 хектара

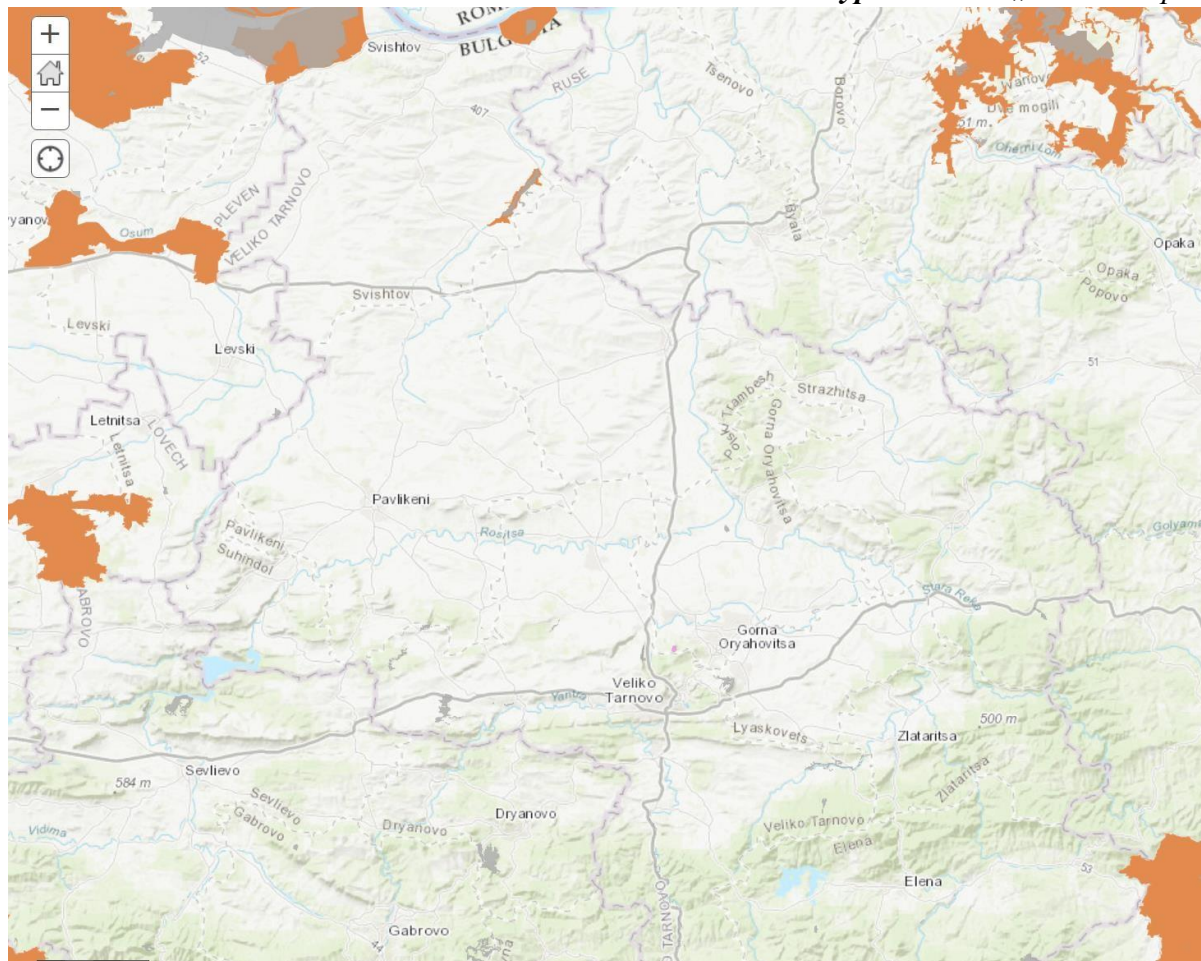

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

Защитена Зона „Река Янтра (Код в регистъра: BG0000610)“

Защитена зона по директивата за местообитанията

Фигура № 21 33 „Река Янтра“

Площ: 13899.88 хектара

Местоположение:

1. Област: Велико Търново, Община: Велико Търново, Населено място: гр. Велико Търново, с. Ветринци, с. Леденик, с. Никюп, с. Пушево, с. Самоводене, с. Шемшево
2. Област: Велико Търново, Община: Горна Оряховица, Населено място: гр. Горна Оряховица, гр. Долна Оряховица, с. Върбица, с. Горски долен Тръмбеш, с. Драганово, с. Крушето, с. Писарево, с. Поликрайще, с. Правда, с. Първомайци, с. Янтра
3. Област: Велико Търново, Община: Лясковец, Населено място: гр. Лясковец, с. Козаревец
4. Област: Велико Търново, Община: Полски Тръмбеш, Населено място: гр. Полски Тръмбеш, с. Каранци, с. Куцина, с. Петко Каравелово, с. Раданово
5. Област: Велико Търново, Община: Стражица, Населено място: с. Бряговица
6. Област: Габрово, Община: Габрово, Населено място: гр. Габрово, с. Гръблевци, с. Мичковци

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

7. Област: Габрово, Община: Дряново, Населено място: с. Гостилица, с. Каломен, с. Скалско, с. Славейково, с. Чуково, с. Янтра
8. Област: Русе, Община: Борово, Населено място: с. Брестовица
9. Област: Русе, Община: Бяла, Населено място: гр. Бяла, с. Ботров, с. Пейчиново, с. Полско Косово, с. Стърмен
10. Област: Русе, Община: Ценово, Населено място: с. Белцов, с. Беляново, с. Джулюница, с. Долна Студена, с. Кривина, с. Новград, с. Ценово

Попада на територията на следните Регионални инспекции по околната среда и водите (РИОСВ)/ Дирекции на Национални паркове:

1. Велико Търново - ул. "Н. Габровски" 68
2. Русе - ул. "Придунавски" 20 п.к. 26

Документи за обявяване:

Заповед №РД-401 от 12.07.2016 г., бр. 62/2016 на Държавен вестник 2-2-610-401-2016

Документи за промяна:

1. Промяна в режима на дейностите със Заповед №РД-966 от 20.12.2013 г., бр. 9/2014 на Държавен вестник
2. Определяне на специфични цели със Заповед No.РД-1068 от 07.11.2022 г., бр. 90/2022 на Държавен вестник

Досие на Защитена зона (препратка):

Цели на обявяване:

1. Опазване на типовете природни местообитания, посочени в т. 2.1, местообитанията на посочени в т. 2.2 видове, техните популации и разпространение в границите на зоната за постигане и поддържане на благоприятното им природозащитно състояние;
2. Подобряване при необходимост на състоянието на типове природни местообитания, посочени в т. 2.1, и на местообитания на видовете, посочени в т. 2.2;
3. Възстановяване при необходимост на типове природни местообитания, посочени в т. 2.1, местообитания на посочени в т. 2.2 видове и техните популации.

Предмет на опазване (видове и местообитания):

1. Съгл. чл. 6, ал. 1, т. 1 от ЗБР: Типовете природни местообитания -1530* Панонски солени степи и солени блата, 3150 Естествени еутрофни езера с растителност от типа Magnopotamion или Hydrocharition, 3260 Равнинни или планински реки с растителност от Ranunculion fluitantis и Callitricho-Batrachion, 3270 Реки с кални брегове с Chenopodion rubri и Bidentation p.p. , 6110 * Отворени калцифилни или базифилни тревни сообщества от Alysso-Sedion albi, 6210 * Полуестествени сухи тревни и храстови сообщества върху варовик (Festuco-Brometalia) (*важни местообитания на орхидеи), 6240 * Субпанонски степни тревни сообщества, 6250* Панонски льосови степни тревни сообщества, 6430 Хидрофилни сообщества от високи треви в равнините и в планинския до алпийския пояс, 6510 Низинни сенокосни ливади, 8210 Хазмофитна растителност по варовикови скални склонове, 8310 Неблагоустроени пещери, 9180 * Смесени гори от съюза Tilio-Acerion върху сипеи и стръмни склонове, 91E0* Алувиални гори с Alnus glutinosa и Fraxinus excelsior (Alno-Pandion, Alnion incanae, Salicion albae), 91F0 Крайречни смесени гори от Quercus robur, Ulmus laevis и Fraxinus excelsior или

Fraxinus angustifolia покрай големи реки (*Ulmion minoris*), 91G0 * Панонски гори с *Quercus petraea* и *Carpinus betulus*, 91H0 * Панонски гори с *Quercus pubescens*, 91I0 * Евро-сибирски степни гори с *Quercus* spp., 91M0 Балкано-панонски церово-горунови гори, 91W0 Мизийски букови гори, 91Z0 Мизийски гори от сребролистна липа;

2. Съгл. чл. 6, ал. 1, т. 2 от ЗБР: 2.2.1. бозайници: Видра (*Lutra lutra*), Лалутер (*Spermophilu scitellus*), Пъстър пор (*Vormela peregusna*), Добруджански (среден) хомяк (*Mesocricetus newtoni*), *Европейски вълк (*Canis lupus*), Голям подковонос (*Rhinolophus ferrumequinum*), Остроух нощник (*Myotis blythii*), Широкоух прилеп (*Barbastella barbastellus*), Дългокрил прилеп (*Miniopterus schreibersii*), Дългопръст нощник (*Myotis capaccinii*), Трицветен нощник (*Myotis emarginatus*), Дългоух нощник (*Myotis bechsteinii*); 2.2.2. земноводни и влечуги: Червенокоремна бумка (*Bombina bombina*), Жълтокоремна бумка (*Bombina variegata*), Обикновена блатна костенурка (*Emys orbicularis*), Шипобедрена костенурка (*Testudo graeca*), Шипоопашата костенурка (*Testudo hermanni*), Добруджански тритон (*Triturus dobrogicus*), Голям гребенест тритон (*Triturus karelinii*), Пъстър смок (*Elaphe sauromates*); 2.2.3. риби: Карагъз (Дунавска скумрия) (*Alosa immaculata*), Распер (*Aspius aspius*), Черна (балканска) мряна (*Barbus meridionalis*), Обикновен щипок (*Cobitis taenia*), Белопера кротушка (*Gobio albiginnatus*), Балканска кротушка (*Gobio kessleri*), Балканска кротушка (*Gobio uranoscopus*), Високотел бибан (*Gymnocephalus baloni*), Ивичест бибан (*Gymnocephalus schraetzer*), Виюн (*Misgurnus fossilis*), Сабица (*Pelecus cultratus*), Европейска горчивка (*Rhodeus sericeus amarus*), Балкански щипок (*Sabanejewia aurata*), Малка вретенарка (*Zingel streber*), Голяма вретенарка (*Zingel zingel*), Украинска минога (*Eudontomyzon mariae*), Голям щипок (*Cobitis elongata*); 2.2.4. безгръбначни: Бисерна мида (*Unio crassus*), Лицена (*Lucyena dispar*), Бръмбар рогач (*Lucanus cervus*), *Алпийска розалия (*Rosalia alpina*), Обикновен сечко (*Cerambyx cerdo*), Буков сечко (*Morimus funereus*), *Ручеен рак (*Austropotamobius torrentium*), Ценагрион (*Coenagrion ornatum*), Ивичест теодоксус (*Theodoxus transversalis*).

Режим на дейности:

1. Забранява се въвеждане на неместни растителни видове в ливади, пасища, мери, естествени водни обекти, блатата, мочурища и дерета, както и умишлено внасяне на чужди видове;
2. Забранява се употребата на минерални торове в ливади, пасища, мери и горски територии, както и на продукти за растителна защита и биоциди освен разрешените за биологично производство и при каламитет, епифитотия, епизоотия или епидемия;
3. Забранява се движение на МПС извън съществуващи пътища (вкл. горски, селскостопански, ведомствени такива) в неурбанизирани територии освен за провеждане на селскостопански, горскостопански, аварийни и контролни дейности или по предварително съгласувани по съответния ред маршрути;
4. Забранява се промяната на начина на трайно ползване, разораването, залесяването и превръщането в трайни насаждения на ливади, пасища, мери, мочурища, както и на други тревни площи (обработваеми земи, които не са включени в сеитбооборот 5 или повече години) в границите на местообитания по т. 2.1, при ползването на земеделските земи като такива;

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

5. Забранява се разораване и залесяване на поляни и други естествени открити пространства в горските територии в границите на негорските природни местообитания по т. 2.1;
6. Забранява се премахване на характеристики на ландшафта (синори, жизнени единични и групи дървета, защитни горски пояси, каменни огради и живи плетове) при ползването на земеделските земи като такива;
7. Забраняват се промени в хидрологичния режим чрез отводняване, коригиране, преграждане с диги в границите на водозависимите природни местообитания; изключения се допускат в урбанизирани територии, при бедствия и аварии или за дейности, подобряващи природозащитното състояние на местообитанията по т. 2.1;
8. Забранява се усвояване на повече от 30 % от средно-годишния отток на р. Янтра и притоците ѝ за ВЕЦ, намиращи се в процедура по издаване или продължаване на действието на разрешително по Закона за водите към датата на издаване на заповедта;
9. Забранява се съгласуване на инвестиционни предложения за нови ВЕЦ, вкл. чрез надграждане и/или реконструкция на съществуващи бендове, прагове и други съоръженията, изгубили първоначалното си предназначение, с изключение на тези, за които е започнала процедура за съгласуването им по реда на глава шеста от Закона за опазване на околната среда и/или чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие;
10. Забранява се съгласуване на строителството на ветрогенератори и фотоволтаици извън урбанизирани територии освен като собствени източници на електрическа енергия и с изключение на тези, за които е започнала процедура за съгласуването им по реда на глава шеста от Закона за опазване на околната среда и/или чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие;
11. Забранява се търсене и проучване на общоразпространени полезни изкопаеми (строителни и скалнооблицовъчни материали), разкриване на нови и разширяване на концесионните площи за добив на общоразпространени полезни изкопаеми (строителни и скалнооблицовъчни материали); забраната не се прилага в случаите, в които към датата на обнародване на заповедта в „Държавен вестник“ има започната процедура за предоставяне на разрешения за търсене и/или проучване и/или за предоставяне на концесия за добив по Закона за подземните богатства (ЗПБ) и по Закона за концесиите, или е започнала процедура за съгласуването им по реда на глава шеста от Закона за опазване на околната среда и/или чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие, или е подадено заявление за регистриране на търговско откритие;
12. Забранява се чупене, повреждане, събиране и/или преместване на пещерни и скални образувания.

Припокриване (частично или пълно):

1. Защитена местност: ДЖОЛЮНГЪОЛ
2. Защитена местност: ЕСТЕСТВЕНО НАХОДИЩЕ НА КРИМСКА КАКУЛА (Salvia scabiosifolia)
3. Защитена местност: НАХОДИЩЕ НА ОБИКНОВЕН СЛАДНИК

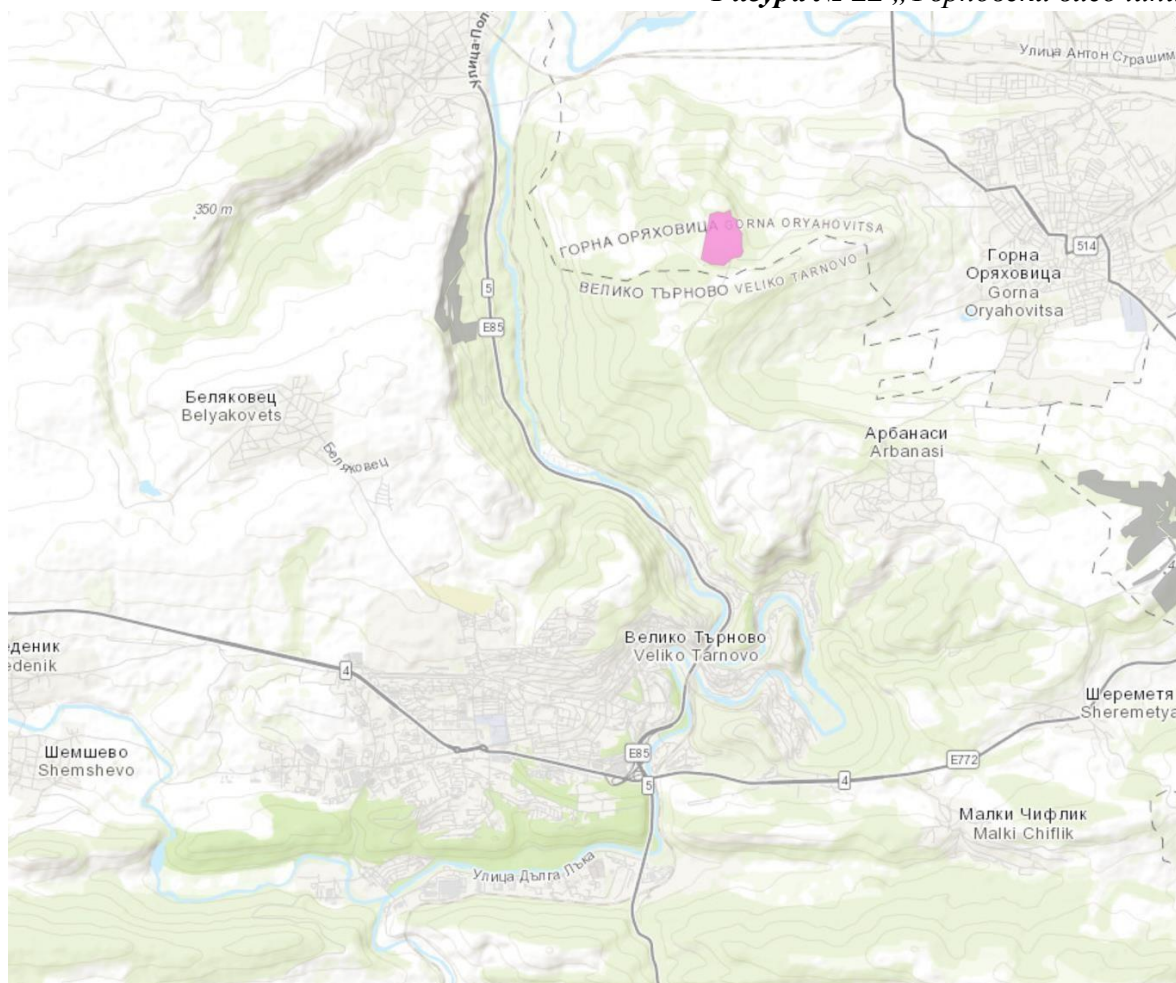
Защитена Зона „Търновски височини (Код в регистъра: BG0000213)“

Защитена зона по директивата за местообитанията

Фигура № 22 „Търновски височини“

Площ: 4432.18 хектара

Местоположение:

1. Област: Велико Търново, Община: Велико Търново, Населено място: гр. Велико Търново, гр. Дебелец, с. Арбанаси, с. Беляковец, с. Малки чифлик, с. Присово, с. Самоводене, с. Шереметя
2. Област: Велико Търново, Община: Горна Оряховица, Населено място: гр. Горна Оряховица, с. Първомайци

Попада на територията на следните Регионални инспекции по околната среда и водите (РИОСВ)/ Дирекции на Национални паркове:

Велико Търново - ул. "Н. Габровски" 68

Документи за обявяване:

Заповед №РД-325 от 22.06.2021 г., бр. 52/2021 на Държавен вестник 2-2-213-325-2021

Цели на обявяване:

1. Опазване и поддържане на типовете природни местообитания, посочени в т. 2.1, местообитанията на посочените в т. 2.2 видове, техните популации и разпространение в границите на зоната, за постигане и поддържане на благоприятното им природозащитно състояние в Континенталния биогеографски регион;

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

2. Увеличаване на приноса на защитената зона по отношение на площта на природно местообитание с код 6430;
3. Подобряване на структурата и функциите на природни местообитания с кодове 6110*, 6210 (* важни местообитания на орхидеи), 6240*, 6430, 7220*, 9180*, 91E0*, 91G0*, 91H0* и 91Z0;
4. Подобряване на местообитанията на видовете Голям гребенест тритон (*Triturus karelinii*), Шипоопашата костенурка (*Testudo hermanni*), Шипобедрена костенурка (*Testudo graeca*) и Обикновена блатна костенурка (*Emys orbicularis*);
5. При необходимост подобряване на състоянието или възстановяване на типове природни местообитания, посочени в т. 2.1, местообитания на посочени в т. 2.2 видове и техни популации.

Предмет на опазване (видове и местообитания):

1. Съгл. чл. 6, ал. 1, т. 1 от ЗБР: 6110 * Отворени калцифилни или базифилни тревни съобщества от *Alyso-Sedion albi*; 6210 Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (*Festuco-Brometalia*) (*важни местообитания на орхидеи); 6240 * Субпанонски степни тревни съобщества; 6430 Хидрофилни съобщества от високи треви в равнините и в планинския до алпийския пояс; 7220 * Извори с твърда вода с туфести формации (*Cratoneurion*); 8210 Хазмофитна растителност по варовикови скални склонове; 8310 Неблагоустроени пещери; 9180 * Смесени гори от съюза *Tilio-Acerion* върху сипеи и стръмни склонове; 91E0 * Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (*Alno-Pandion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*); 91G0 * Панонски гори с *Quercus petraea* и *Carpinus betulus*; 91H0 * Панонски гори с *Quercus pubescens*; 91Z0 Мизийски гори от сребролистна липа
2. Съгл. чл. 6, ал. 1, т. 2 от ЗБР: бозайници - Пъстър пор (*Vormela peregusna*), Видра (*Lutra lutra*), Голям нощник (*Myotis myotis*), Дългопръст нощник (*Myotis capaccinii*), Остроух нощник (*Myotis blythii*), Голям подковонос (*Rhinolophus ferrumequinum*), Малък подковонос (*Rhinolophus hipposideros*), Средиземноморски подковонос (*Rhinolophus blasii*), Южен подковонос (*Rhinolophus euryale*), Широкоух прилеп (*Barbastella barbastellus*), Дългокрил прилеп (*Miniopterus schreibersii*); земноводни и влечуги - Червенокоремна бумка (*Bombina bombina*), Жълтокоремна бумка (*Bombina variegata*), Голям гребенест тритон (*Triturus karelinii*), Пъстър смок (*Elaphe sauromates*), Обикновена блатна костенурка (*Emys orbicularis*), Шипоопашата костенурка (*Testudo hermanni*), Шипобедрена костенурка (*Testudo graeca*); безгръбначни - *Ручеен рак (*Austropotamobius torrentium*), Обикновен сечко (*Cerambyx cerdo*), Буков сечко (*Morimus funereus*), Бръмбар рогац (*Lucanus cervus*), *Алпийска розалия (*Rosalia alpina*), Лицена (*Lycaena dispar*), *Четириточкова меча пеперуда (*Euplagia quadripunctaria*), Бисерна мида (*Unio crassus*); растения - Обикновена пърчовка (*Himantoglossum caprinum*).

Режим на дейности:

1. Забранява се провеждане на състезания с моторни превозни средства извън съществуващите пътища;
2. Забранява се движение на мотоциклети, ATV, UTV и бързите извън съществуващите пътища в неурбанизирани територии; забраната не се прилага за

- определени на основание на нормативен акт трасета за движение на изброените моторни превозни средства, както и при бедствия, извънредни ситуации и за провеждане на противопожарни, аварийни, контролни и спасителни дейности;
3. Забранява се търсене и проучване на общоразпространени полезни изкопаеми (строителни и скалнооблицовъчни материали), разкриване на нови и разширяване на концесионните площи за добив на общоразпространени полезни изкопаеми (строителни и скалнооблицовъчни материали) в териториите, заети от природните местообитания по т. 2.1; забраната не се прилага в случаите, в които към датата на обнародване на заповедта в "Държавен вестник" има започната процедура за предоставяне на разрешения за търсене и/или проучване, и/или за предоставяне на концесия за добив по Закона за подземните богатства и по Закона за концесиите, или е започнала процедура за съгласуването им по реда на глава шеста от Закона за опазване на околната среда и/или чл. 31 от ЗБР, или е подадено заявление за регистриране на търговско откритие;
 4. Забранява се промяна на начина на трайно ползване, разораване, залесяване и превръщане в трайни насаждения на ливади, пасища и мери при ползването на земеделските земи като такива;
 5. Забранява се разораване и залесяване на поляни, голини и други незалесени горски територии в границите на негорските природни местообитания по т. 2.1 освен в случаите на доказана необходимост от защита срещу ерозия и порои, както и в случаите на реализиране на допустими планове, програми, проекти или инвестиционни предложения, одобрени по реда на екологичното законодателство;
 6. Забранява се премахване на характеристики на ландшафта (синори, жизнени единични и групи дървета, традиционни ивици, заети с храстово-дървесна растителност сред обработваеми земи, защитни горски пояси, каменни огради и живи плетове) при ползването на земеделските земи като такива освен в случаите на премахване на инвазивни чужди видове дървета и храсти;
 7. Забранява се употреба на торове, подобрители на почвата, биологично активни вещества, хранителни субстрати и продукти за растителна защита, които не отговарят на изискванията на Закона за защита на растенията;
 8. Забранява се употреба на минерални торове в ливади, пасища, мери, изоставени орни земи и горски територии, както и на продукти за растителна защита от професионална категория на употреба в тези територии освен при каламитет, епифитотия или при прилагане на селективни методи за борба с инвазивни чужди видове; забраната не се прилага в границите на горски разсадници;
 9. Забранява се използване на органични утайки от промишлени и други води и битови отпадъци за внасяне в земеделските земи без разрешение от специализираните органи на Министерството на земеделието, храните и горите и когато концентрацията на тежки метали, металоиди и устойчиви органични замърсители в утайките превишава фоновите концентрации съгласно приложение № 1 от Наредба № 3 от 2008 г. за нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите (ДВ, бр. 71 от 2008 г.);
 10. Забранява се използване на води за напояване, които съдържат вредни вещества и отпадъци над допустимите норми;
 11. Забранява се палене на стърнища, слокове, крайпътни ивици и площи със суха и влаголюбива растителност;

12. Забранява се палене на огън, благоустрояване, електрифициране, извършване на стопанска и спортна дейност в неблагоприятните пещери и на входовете им, както и чупене, повреждане, събиране или преместване на скални и пещерни образувания, преграждане на входовете или на отделни техни галерии по начин, възпрепятстващ преминаването на видовете прилепи, предмет на опазване по т. 2.2.1;
13. Забранява се провеждане на спелеоложки проучвания през размножителния период на прилепите - 1 март до 30 юни;
14. Забранява се извеждане на сечи в природно местообитание с код 91E0* с изключение за нуждите на съоръжения (елементи) на техническата инфраструктура, за предотвратяване на опасности, застрашаващи живота и здравето на хората, при бедствия и аварии, за поддържане/подобряване на природните местообитания и местообитанията на видовете по т. 2, както и в случаите на реализиране на допустими инвестиционни предложения, одобрени по реда на екологичното законодателство;
15. Забранява се паша на домашни животни в горските територии, които са обособени за гори във фаза на старост;
16. Забранява се добив на дървесина и биомаса в горите във фаза на старост освен в случаи на увреждане на повече от 50 % от площта на съответната гора във фаза на старост вследствие на природни бедствия и каламитети; в горите във фаза на старост, през които преминават съществуващи горски пътища и други инфраструктурни обекти, при доказана необходимост се допуска сеч на единични сухи, повредени, застрашаващи или пречещи на безопасното движение на хора и пътни превозни средства или на нормалното функциониране на инфраструктурните обекти дървета.

Припокриване (частично или пълно):

1. Защитена местност: БОЖУР ПОЛЯНА
2. Защитена местност: ДЕРВЕНТА
3. Защитена местност: ПРЕОБРАЖЕНСКИ МАНАСТИР

V.1.11. ЛЕЧЕБНИ РАСТЕНИЯ

Особеното географско положение на нашата страна като южна граница на средноевропейската флора, северна на средиземноморската и западна за източноазиатската определя действително богатото разнообразие на българската флора (3 567 вида) и в частност на лечебните растения. Повечето лечебни растения в България се отнасят към биологичния тип на многогодишните тревисти растения - 49 %. Едногодишните видове са 19%, храстите - 15%, а дърветата - 11%. Най-малочислен е типът на двугодишните видове - 6%. Размножаването е основно чрез семена или спори, но при голяма част от многогодишните видове е застъпено вегетативното размножаване. Най-голям процент от видовете български лечебни растения се срещат в поясите на широколистните, смесени и иглолистни гори - 92%. Не малка част са плевелни и рудерални видове, развиващи се в планините и низините до 1500 м.н.в. Около 40 вида се култивират, като от тях по - голямата част са елементи на озеленяването и вторично се използват и за получаване на дроги. 14 вида се използват пряко по предназначение. Най-широко място в създадените плантации в страната имат дилианка, медицинска ружа,

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

маточина, лавандула, мента, градински чай, а по-рядко невен, лайка, жълт мак, мускатен конски босилек и др.

Редица местни растителни видове в България имат икономическо значение не само от гледна точка на вътрешното потребление, но и за износ. Сред тях са повече от 250 български лечебни растения, признати за икономически значими. България изнася годишно около 15,5 хиляди тона лечебни растения, като търсенето се засилва. За отбелязване е, че около 85 % от тях са представители на дивата флора, а около 15 % са представени и се отглеждат като хранителни, технически и декоративни растения.

В морфологично отношение използваните дроги се разпределят приблизително по следния начин:

- корени – 25 вида;
- коренища – 6;
- грудки – 1;
- листа – 32;
- стръкове – 73;
- цветове и съцветия – 24;
- плодове – 13;
- кори – 7;
- семена – 2.

Лечебните растения съдържат голямо количество биологично активни вещества, на които се дължи тяхното лечебно действие. Съдържанието на лечебните вещества се обуславя от специфичните почвени и климатични дадености. Лечебните растения са способни да влияят в различни посоки върху жизнените процеси, протичащи в организма на животните и човека. Основните от тях са алкалоиди (около 900 открити до сега вида), гликозиди, сапонини, витамини, ензими, етерични масла, фитонциди, мазнини, фосфатиди, восъци, въглехидрати, дъбилни вещества, белтъчини, растителни хормони, неорганични вещества.

Чрез Закона за лечебните растения, обн. ДВ. бр. 29 от 7.04.2000 г., посл. изм. ДВ бр. 102 от 8.12.2023 г.), се регламентира управлението на дейностите по опазване и устойчиво ползване на лечебните растения, включително събирането и изкупуването на получаваните от тях билки и събирането и използването на генетичен материал от диви и култивирани лечебни растения. Таксите от тези дейности постъпват в Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда (ПУДООС) и в бюджета на Общината, на чиято територия се събират лечебните растения. Таксите се изразходват за опазване и устойчиво използване на растенията.

Особено се засили интересът към лечебните растения в последните години в резултат на което се увеличава както броят на видовете билки, които се събират, така и тяхното количество. Това може да доведе до намаляване или унищожаване на редица билкови находища. С цел да се ограничи безотговорното събиране на лечебни растения е въведено райониране на билкосъбирането, за да се даде възможност за съхраняване и възстановяване на естествените находища.

Ползването на лечебни растения от обекти общинска собственост е съгласувано с изискванията на Закона за лечебните растения. Опазването и поддържането им подлежи на регулярен контрол. Сериозна заплаха за биоразнообразието на общината представляват сезонните и умишлените пожари, неконтролираното събиране на ядливи гъби и билки, браконьерството и незаконното изсичане на горите за огрев. Внимание

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

изисква нарастващият проблем с разпространението на инвазивни видове. От голямо значение за опазване на биологичното богатство на община Горна Оряховица е повишаването на информираността и общественото съзнание на населението.

В общината са разпространени и растения с лечебни свойства, представени предимно от лечебните растения, които най-често се срещат в диворастващо състояние могат да се отбележат липата и жълтия кантарион.

Жълтия кантарион е разпространен масово в землищата на всички населени места от община Горна Оряховица.

Тъй като находищата на билки на територията на община Горна Оряховица попадат в горски масиви, то разрешителните за тяхното бране, както и последващия контрол се осъществяват от Държавно лесничейство Горна Оряховица.

В общината са разпространени и растения с лечебни свойства, представени предимно от жълт кантарион, пелин, мащерка, живовляк и много други, по-рядко използвани. Идентифицираните лечебни растения са: Грудки, корени, коренища от: божур, иглика, лудо биле, ранилист, решетка, ягода горска, кукуряк, папрат мъжка, папрат сладка, чемерика, бзак, гръмотрън, синя жлъчка, глухарче, девесил, оман чер, пищялка, чобанка и др. Листа от: мечо грозде, боровинка червена и черна, лудо биле, бръшлян, глог, живовлек, леска, липа, люляк, оман чер, бреза, върба, къпина, лопен, малина, подбел и др. Стръкове от: блатно кокиче, горицвет, лазаркия, гълъбови очички, зайча сянка, залист бодлив, лечебен исоп, прозориче жълто, шапиче, зимзелен, лудо биле, ранилист, теменуга миризлива, чубрица планинска, дяволска уста, кантарион жълт, кантарион червен, мащерка, очанка, риган обикновен, великденче, върбинка, жаблек, златна пръчица, изсипливче, камшик, лепка, медуница, миши уши, пача трева, пелин обикновен, подбиче бяло, подбиче червено, пчелник, равнец бял, врабчови чревца, вратига, глухарче, еньовче, змийско мляко, имел бял, комунига жълта, мокреш, оман чер, росопас, теменуга трицветна, хвощ и др. Цветове от: липа, божур, иглика, метличина, паричка, подбел, ралица, слез, тъжник блатен, акация бяла, бз, вратига, глог, равнец бял и др. Плодове от: боровинка червена и черна, хвойна червена, хвойна сибирска, кисел трън, къпина, малина, бз, глог, конски кестен, киселица, бзак, трънка и др. Семена от: есенен минзухар и др. Пъпки от: странични борови връхчета, бяла бреза, черна топола и др. Кори от: мъждрян, ясен, зърнастец, кисел трън, леска, върба, дъб, бреза и др.

Обща характеристика и оценка на ресурсните възможности за използване и запазване на генофонда от лечебни растения на територията на община гр. Горна Оряховица е представена в Приложение №1 от настоящата програма.

V.1.12. ТУРИСТИЧЕСКА ДЕЙНОСТ

Туризмът е един от най-динамично развиващите се сектори в българската икономика. През последните години броят на чуждестранните туристи, както и приходите от туризъм в страната нарастват. В туризма съществува голям потенциал за създаване на нови фирми, а оттам и на нови работни места, което ще доведе до намаляване на безработицата, процесите на обезлюдяване и ще осигури по-висок икономически растеж. Развитието на туристическата индустрия трябва да се основава на културно-историческите и природни дадености на региона, с оглед изключителната важност за бъдещото общинско развитие. Предпоставки за това са:

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

- Сравнително благоприятно географско положение - за еко, речен, селски, ловен и друг туризъм;
- Наличие на паметници на културата от национално и местно значение;
- Разнообразие от заведения за хранене;

Основните културни, исторически и природни забележителности и потенциали за развитие на туризма в общината са следните:

Исторически музей – Горна Оряховица - съхранява историческото наследство на града и региона, обособено в шест раздела – Археология, Етнография, Възраждане, Учебно дело, Националноосвободителни борби и Стар градски бит. Най-новата експозиция е „Горнооряховски суджук“, представяща чрез запазени оригинални предмети и фотографии, историята на прочутия колбас през вековете – от първите рецепти за приготвяне до получаването на Защитено географско указание през 2011 г. В структурата на музея влизат още два филиала – Етнографски музей Долна Оряховица (създаден през 1981 г.) и Къща музей „Асен Разцветников“ с. Драганово (открита през 1985 г.).

Художествена галерия „Недялко Каранешев“ - Фондът на Галерията жанрово включва: живопис, графика и скулптура. Съхраняват се живописни картини на проф. Васил Стоилов, Калина Тасева, проф. Иван Петров, Лиляна Русева, проф. Илия Петров, доц. Цанко Петров, проф. Иван Бочев; графики на проф. Никола Хаджитанев, проф. Христо Цацинов; скулптура на проф. Ненко Маров, Ангел Ангелов, Красимир Яков, проф. Мотко Бумов и др.

Манастир „Св. пророк Илия“ - Построен е през периода на Второто българско царство в западната част на днешна Горна Оряховица. Манастирът носи името на светеца, считан за покровител на града. Легендата твърди, че тук, след свалянето му от престола, е замонашен цар Борил и на това място той прекарва последната година от живота си. Въпреки множеството разрушения, които понася през вековете, храмът е възстановяван с доброволния труд и дарения на горнооряховчани. Днес уникалната манастирска камбана е обявена от ООН за „Камбана за живота на земята“ и всяка година на 24 октомври (Деня на ООН) бие, за да известява за надвисналата опасност над екологичното равновесие на планетата.

Защитената местност „Божур поляна“ и хижа „Божур“ - Туристическият дом е едно от любимите места за отдих на горнооряховчани. Хижата се намира в близост до защитената местност „Божур поляна“, която е находище на редкия, растителен вид – божур. Хижа „Божур“ разполага с 16 стационарни легла и 5 походни, които могат да се използват при необходимост. Има и два санитарни възела. До хижата има бюфет, който предлага топли и студени напитки и пакетирани храни. В близост се намира и заслон с две столови – малка – за 30 човека и голяма, която е с капацитет между 70 и 100 човека. В района около хижа „Божур“ са разположени стационарни барбекюта, пейки, беседка, маси за шах и табла, футболно игрище.

Екопътека „Камъка“ - Маршрут за пешеходен туризъм, представящ възможност за наблюдение на интересни природни образувания и редки растителни и животински видове. Екопътеката започва от местността „Чуруковец“, през „Мравуняка“, където се наблюдават близо един до друг няколко големи мравуняка. От тук започва най-трудната част – изкачване към скалата Камъка /близо 500 м н. в. / Маршрутът преминава през „Сухата река“, старо корито на един от притоците на р. Янтра. Предпоследната спирка

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

от пътеката е Сюлейман чешма – една от най-старите чешми в местността, с три корита. Екомаршрутът завършва при хижа „Божур“.

„Камъка“ - Символ и пазител на Горна Оряховица.

Вековната скала по неповторим начин създава мистичното усещане за вечност, сила и могъщество.

Развитие на ловен и риболовен туризъм.

V.1.13. ПРИРОДНИ УСЛОВИЯ И РЕСУРСИ

Територията на Община Горна Оряховица е бедна на полезни изкопаеми, но богата на суровини за строителни материали. Практически интерес представляват мергелите от Горнооряховската свита, които служат за суровина за производство на керамични изделия – тухли, цигли. Алувиалните наслаги на р. Янтра – пясък, чакъл са отличен инертен материал.

Води

Основната водна артерия в общината е река Янтра, която протича през нея със средното си течение на протежение от около 50 km. Реката навлиза в общината западно от село Първомайци и продължава на изток, като минава северно от Горна Оряховица и южно от Долна Оряховица. В района на село Върбица прави голям завой на север, а при село Горски Долен Тръмбеш на запад. Тук тя приема отдясно притока си Стара река. Западно от село Драганово прави нов завой, този път на север, приема най-големия си приток (ляв) река Росица и северно от село Крушето напуска общината

Почви

Най-важният природен ресурс на общината са почвите. В Община Горна Оряховица преобладават алувиално-ливадните почви, благоприятни за развитието на интензивно селско стопанство. Съгласно ерозионната карта на България районът на Горна Оряховица е категоризиран като район с неерозирани почви. Наличният горски фонд на общината възлиза на 17 607 хектара. От тях широколистни са 15 608 хектара (88,6%) и иглолистни – 903,4 хектара (5,13%). Държавният горски фонд е 16 512 хектара (93,78% от наличния горски фонд). Предоставени за стопанисване са 1095 хектара.

С най-голям относителен дял са земеделските територии, върху които се развива стопанската дейност в общината, и същевременно са подложени на значителен антропогенен натиск.

Все още развитието на регионите се дължи предимно на силните урбанистични центрове – големите и средни градове. Остават подценени потенциалите на селските територии, на селското стопанство и на селските населени места. Автоматичното разделяне на градски и селски населени места, без да се отчита тяхното разположение, близостта до големи градове и първокласна инфраструктура и услуги, вместо да се прилага аналогична полицентрична мрежа и на по-ниските териториални нива, представлява риск за крехката стабилност, особено в малките общини – този извод е напълно относим за Община Горна Оряховица.

Икономиката в Община Горна Оряховица се определя от следните отрасли:

Производство и разпределение на електроенергия, газ и вода;

- Хранително-вкусова промишленост;
- Търговия и ремонт;
- Машиностроене;

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

- Строителство;
- Транспорт, складиране и съобщения;
- Селско, ловно и горско стопанство.

Производство и разпределение на Електроенергия, газ и вода Горна Оряховица е важен енергиен център. Тук е разположен клонът на НЕК-ЕАД, обслужващ 5 области: В. Търново, Габрово, Разград, Силистра и Русе. Клонът обслужва разпределителната система и пласмента на електроенергия на територията на тези области. Община Горна Оряховица е акционер във ВиК «Йовковци» ООД и притежава най-голям дял от общинската част на фирмата 20%.

Търговия и ремонт

На територията на общината развиват своята дейност търговски фирми, които осъществяват търговия на едро и дребно със : строителни материали, отоплителни материали, метални изделия, тютюневи изделия, хранителни продукти и др. стоки. Налице е съвременна и добре развита складова база с изградена жп мрежа.

Хранително - вкусова промишленост

Производство на захар, захарни изделия, спирт, пилета, птиче месо и субпродукти, безалкохолни напитки, сладкарски изделия и хлебопроизводство.

Машиностроене, Производство на складова, подемна и битова техника, проектиране, разработване и монтиране на складови стопанства, чугунени отливки, детайли за металорежещи машини.

Строителство

Производство на строителни изделия и елементи, производство на алуминиева дограма и строително монтажна дейност.

Таблица № 10 Основните икономически показатели на стопанските субекти в общината за последните две отчетни години

Община/ Икономичес ки дейности (АЗ)	2018 г. (хил. лева)				2019 г. (хил. лева)			
	Произв. Продукция	Приход и от дейност та	Нетни приходи- продажб и	ДМА	Произв. Продукция	Приход и от дейност та	Нетни приходи - продаж би	ДМА
Общо	412 752	758 538	711 135	270 695	538 983	965 018	886 605	268 247
Селско, горско и рибно стопанство	34 666	50 663	39 309	48 816	42 894	57 334	41 598	46 127
Индустрия	279 162	353 560	316 976	181 852	333 424	394 773	346 029	186 119
Услуги	129 648	404 978	394 159	77 316	147 523	512 911	494 978	70 955

Източник: План за интегрирано развитие Община Горна Оряховица 2021-2027 г.

През 2019 г. се наблюдава повишение както в показателите за произведена продукция, така и в показателите за приходи от дейността и нетни приходи от продажби. За да се

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

запази тенденцията към повишаване на икономическите показатели, инвестициите са особено важни за устойчивото общинско икономическо развитие, тъй като в тяхната основа стоят финансови средства, които се влагат за по-продължителен период от време. На базата на направените инвестиции се очаква нарастване на доходите след определен срок от време. В разрез с тенденцията за повишаване на приходите и произведената продукция, към 2019 г. размерът на ДМА в общината е 268 247хил. лв., който бележи понижение с 0, 99 пункта спрямо 2018 година. За фирмите, функциониращи в пазарни условия, инвестирането е важно условие за повишаване на тяхната конкурентоспособност и за развитието им. В най-общия смисъл инвестирането е процес на влагане на парични средства за набавяне на ресурси с цел реализиране на стратегията на фирмата. Поради тази причина следва да бъдат създадени условия за повишаване на инвестициите, извършвани от фирмите, за да бъде повишена тяхната устойчивост и готовност за иновации.

V.1.14. ГОРСКО СТОПАНСТВО

Горскостопанската дейност в общината се осъществява от ТП ДГС „Горна Оряховица“. То осъществява дейност на територията на общините Горна Оряховица, Лясковец и Стражица:

Таблица № 11 Горскостопанска дейност в На

вид	Община Горна Оряховица ha
Обща площ	4235
Залесена площ	4145
Незалесена площ	5
Недървопроизводителна площ	85

Източник: План за интегрирано развитие Община Горна Оряховица 2021-2027 г.

Таблица № 12 Горскостопанска дейност в На

собственост	Община Горна Оряховица ha
Обща площ	4235
Държана собственост	2230
общинска собственост	12
временно стопанисвана от общината	
частна-физически лица	1092
частна-юридически лица	20
гори, върху земеделска земя	881

Източник: План за интегрирано развитие Община Горна Оряховица 2021-2027 г.

Основна характеристика е разпръснатостта на отделните горски комплекси, тяхната отдалеченост, както помежду им, така и от основите икономически центрове. Преобладаващия процент на обработваемите земи в района са причина горите в държавното горско стопанство да не са от голямо значение за икономиката на общините, в които се намират. Тези гори се използват предимно като източник на дърва за горене и по-малко като суровина за дървесина и целулоза, като основните потребители са частните фирми за производство на дървена дограма и дървен амбалаж, намиращи се в района на стопанството, както и от цялата страна. Добитите дърва за огрев са предназначени както за задоволяване нуждите на местното население, така и за други

потребители. Лесистостта на Община Горна Оряховица е 14.5%. Средната възраст на гората общо за стопанството е 44 години. Преобладават широколистните видове – цер, липа, благун, келяв габър, акация и други. Иглолистните са слабо застъпени, те не са характерни за района. Представени са главно от черен и бял бор.

От храстовата растителност се срещат шипка, трънка, къпина, глог, смрика, дрян, драка и др. За 2019 г., икономическите оператори в този сектор са 95 с общо заети лица 424 души и нетни приходи от продажби в размер 41 598 хил. лева. Средната брутна годишна работна заплата на наетите лица по трудово или служебно правоотношение в сектора възлиза на 11 748 лв. и бележи повишение спрямо 2018 г., когато показателят е бил 10 604 лв. Като съотношение спрямо другите два сектора, средната брутна заплата е с 0,99 пункта по-висока от тази в третичния сектор и с 1,08 пункта по-ниска спрямо вторичния сектор.

V.1.15. ШУМОВО НАТОВАРВАНЕ НА СРЕДАТА

Шумът е фактор, въздействащ силно върху околната среда и живите организми. Няма област и човешка дейност, при които да не се наблюдава шумово излъчване. Шумът в околната среда, причинен от транспортните, промишлените и ремонтните дейности, е един от главните екологични проблеми в урбанизираните територии.

Шумът е един от основните фактори с неблагоприятно въздействие върху населението в големите градове. Развитието на промишленото производство, интензивното развитие на пътническите, товарните и въздушните транспортни средства и масовият градски транспорт, са източници на шум, които предизвикват сериозни смущения върху хората. Изследванията показват, че нивото на шума нараства почти с 1 dB(A) годишно и достига вече нива, които предизвикват не само силни психологически раздразнения, но и физиологически заболявания на слуховия орган, сърцето, сърдечно съдовата, 162 храносмилателната и другите системи на човека, а най-силно се засяга централната нервна система. Вредното влияние на шума зависи от неговите физически характеристики. Най-дразнещи са високите честоти, а най-неприятни усещания предизвикват шумове, чиито ниво и спектър се променят непрекъснато и неравномерно. Високите шумови натоварвания довеждат, при продължителна работа в среда с шум 85 dB(A), до отслабване на слуха с 15 dB за честоти от 500 до 2000 Hz. Шум с такова ниво е често срещано явление по натоварените градски магистрали, в средно шумни производства, незаглушени големи помещения. Тези нива са по-високи в много заведения, а нива от 90-100 dB(A) са обичайни в дискотеки, на концерти и др. Извършените многобройни във времето експерименти, клинични и други изследвания, показват следното: При сила на шума 45 dB(A), латентното време на зрително-моторната и слухово моторната реакция е еднаква или близка до времето на тези реакции, определени в звуково изолирана камера. При сила на шума 50 dB(A), времето на реакцията се увеличава с 30-50 милисек., а при ниво от 60 dB(A), тези реакции се забавят още повече. Слуховата чувствителност в шумни условия намалява. При нива на шума 40-55 dB(A) състоянието на слуха се нарушава незначително. При нарастване на нивото – с 10 dB(A) за кратко време, чувствителността на ухото се възстановява бързо след прекратяване на въздействието. При шум с нива 58-63 dB(A), се наблюдава намаление на чувствителността за ниските и високите честоти. Възстановяването настъпва след 10-15 минути. Състоянието на сърдечно съдовата система при шум 40-55 dB(A) не се изменя съществено. При 58-63 dB(A) се отчита намаляване систологичното и повишаване на диасистологичното налягане.

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

За нормиране на градския шум и оценка на акустичното натоварване на средата са разработени критерии в НАРЕДБА № 6 от 26.06.2006 г. за показателите за шум в околната среда, отчитащи степента на дискомфорт през различните части на денонощието, граничните стойности на показателите за шум в околната среда, в помещенията на жилищни и обществени сгради, в зони и територии, предназначени за жилищно строителство, рекреационни зони и територии и зони със смесено предназначение, методите за оценка на стойностите на показателите за шум и на вредните ефекти от шума върху здравето на населението (Загл. изм. – ДВ, бр. 100 от 2021 г.). Издадена от министъра на здравеопазването и министъра на околната среда и водите, обн., ДВ, бр. 58 от 18.07.2006 г., изм. и доп., бр. 26 от 29.03.2019 г., бр. 100 от 30.11.2021 г., бр. 24 от 25.03.2022 г., в сила от 25.03.2022 г. В съответствие с Приложение № 2 към чл. 5 от Наредбата граничните стойности за показателите на шум в околната среда са представени на следващата таблица.

Таблица № 13 Гранични стойности на нивата на шум в помещения на жилищни и обществени сгради

№	Предназначение на помещенията	Еквивалентно ниво на шума, dB(A)		
		ДЕН	ВЕЧЕР	НОЩ
1	Стаи в лечебни заведения и санаториуми, операционни зали	30	30	30
2	Жилищни стаи, спални помещения в детските заведения и общежития, почивни станции, хотелски стаи	35	35	30
3	Лекарски кабинети в лечебни заведения и санаториуми, зали за конференции, зрителни зали на театри и кинозали	40	40	35
4	Класни стаи и аудитории в учебни заведения, заведения за научноизследователска дейност, читални	40	40	40
5	Работни помещения в административни сгради	50	50	50
6	Кафе-сладкарници, столове, фойета на театри и кинозали, клубове, бръснаро-фризьорски и козметични салони, ресторанти	55	55	55
7	Търговски зали на магазини, зали за пътници в гари	60	60	60

V.1.15.1. ИЗТОЧНИЦИ НА ШУМ В ОБЩИНА ГОРНА ОРЯХОВИЦА

Шумът е един от основните фактори с неблагоприятно въздействие върху. Развитието на промишленото производство, интензивното развитие на пътническите, товарните и въздушните транспортни средства и масовият градски транспорт, са източници на шум, които предизвикват сериозни смущения върху хората. Изследванията показват, че нивото на шума нараства почти с 1 dB(A) годишно и достига вече нива, които предизвикват не само силни психологически раздразнения, но и физиологически

заболявания на слуховия орган, сърцето, сърдечно съдовата, храносмилателната и другите системи на човека, а най-силно се засяга централната нервна система.

Вредното влияние на шума зависи от неговите физически характеристики. Най-дразнещи са високите честоти, а най-неприятни усещания предизвикват шумове, чиито ниво и спектър се променят непрекъснато и неравномерно. Високите шумови натоварвания довеждат, при продължителна работа в среда с шум 85 dB(A), до отслабване на слуха с 15 dB за честоти от 500 до 2000 Hz. Шум с такова ниво е често срещано явление по натоварените градски магистрали, в средно шумни производства, незаглушени големи помещения. Тези нива са по-високи в много заведения, а нива от 90-100 dB(A) са обичайни в дискотеки, на концерти и др.

Извършените многобройни във времето експерименти, клинични и други изследвания, показват следното:

При сила на шума 45 dB(A), латентното време на зрително-моторната и слуховомоторната реакция е еднаква или близка до времето на тези реакции, определени в звуково изолирана камера.

- При сила на шума 50 dB(A), времето на реакцията се увеличава с 30-50 милисек., а при ниво от 60 dB(A), тези реакции се забавят още повече.
- Слуховата чувствителност в шумни условия намалява. При нива на шума 40-55 dB(A) състоянието на слуха се нарушава незначително.
- При нарастване на нивото – с 10 dB(A) за кратко време, чувствителността на ухото се възстановява бързо след прекратяване на въздействието.
- При шум с нива 58-63 dB(A), се наблюдава намаление на чувствителността за ниските и високите честоти. Възстановяването настъпва след 10-15 минути.
- Състоянието на сърдечно съдовата система при шум 40-55 dB(A) не се изменя съществено. При 58-63 dB(A) се отчита намаляване систологичното и повишаване на диасистологичното налягане.

ИЗТОЧНИЦИ НА ШУМ ОТ ТРАНСПОРТ

Транспортните средства са главни източници на шум. Интензивният автомобилен трафик е основния фактор, който влияе върху акустичната среда в селищните територии. Автотранспортният шум е в пряка зависимост от интензивността на движението, скоростта и структурата на транспортния поток, пропускателната способност на пътните артерии, възрастта на автомобилния парк, вида и качеството на пътната настилка, ситуационното и нивелетно разположение на пътя и характера на терена встрани от него. Основният шумов фон се създава от автомобилите – леки и товарни, и тези на масовия градски транспорт. През последните години в резултат на масовия внос на автомобили предимно “втора употреба” автомобилният парк е основно подменен. Въпреки че повечето от автомобилите са втора употреба, нивото на излъчвания от тях шум е значително по-ниско от използваните преди това, но същевременно техният брой се увеличава интензивно.

ИЗТОЧНИЦИ НА ШУМ ОТ БИТОВ ХАРАКТЕР

На второ място са локалните източници на шум и шум от битов характер – строителни и ремонтни дейности, товаро-разтоварни работи, сметоизвозване, игри на деца (училища, детски градини, детски площадки) и др.

Следващият по значение фактор, който влияе върху акустичната среда на града, е шума, излъчван от заведенията за обществено хранене, увеселителните заведения, различните сервиси и авторемонтни работилници, разположени в непосредствена близост до жилищни сгради.

ИНДУСТРИАЛЕН ШУМ

Шумът от производствените дейности засега е на трето място. В голямата си част тези дейности са обособени в промишлените зони и/или са извън границите на населеното място. Проблем биха могли да създават малки производствени предприятия, разположени в близост до жилищните сгради, а именно предприятия за алуминиева дограма, дървообработващи предприятия и др.

V.1.15.2. АНАЛИЗ НА ПРИЧИНИТЕ ЗА НИВОТО НА АКУСТИЧНО НАТОВАРВАНЕ НА СРЕДАТА

За оценка на акустичното натоварване на околната среда са използвани най-актуалните годишни данни от мониторинга на шума, които са изготвени за последната изтекла цяла календарна година.

Оценката на шумовото натоварване в урбанизираните територии се извършва съгласно изискванията на „Методика за определяне броя, разположението и разпределението на пунктовете за мониторинг на шума, както и периодичността на измерванията и/или изчисленията на шумовите нива”, утвърдена от МЗ, 2007 г., в съответствие с посочените методи в НАРЕДБА № 6 от 26.06.2006 г. за показателите за шум в околната среда, отчитащи степента на дискомфорт през различните части на денонощието, граничните стойности на показателите за шум в околната среда, в помещенията на жилищни и обществени сгради, в зони и територии, предназначени за жилищно строителство, рекреационни зони и територии и зони със смесено предназначение, методите за оценка на стойностите на показателите за шум и на вредните ефекти от шума върху здравето на населението (Загл. изм. – ДВ, бр. 100 от 2021 г.). Издадена от министъра на здравеопазването и министъра на околната среда и водите, обн., ДВ, бр. 58 от 18.07.2006 г., изм. и доп., бр. 26 от 29.03.2019 г., бр. 100 от 30.11.2021 г., бр. 24 от 25.03.2022 г., в сила от 25.03.2022 г. Мониторингът на шумовото натоварване се извършва съгласно изискванията на Наредба № 54 от 13 декември 2010 година и Методика за определяне на броя, разположението и разпределението на пунктовете за мониторинг на шум, както и периодичността на измерванията и/или изчисленията на шумовите нива, утвърдена от министъра на здравеопазването.

Разпределението на автомобилите по типове показва, че основният поток е от леки и лекотоварни автомобили (75%). Тежкотоварните автомобили, в това число и с ремарке, са около 22%, а автобусите, мотоциклетите и неразпознатите МПС са около 1%.

За целите на дисперсионното моделиране разглежданите пътищата са съставени от отделни сегменти (множество линейни източници, следващи реалната пътна и улична мрежа, която има принос за влошеното КАВ). Всеки сегмент се характеризира с индивидуален номер, със съответен трафик по него и с емисии отделени от транспорта по неговото протежение. В по-отдалечените от гр. Горна Оряховица части на областта са представени само основните пътни артерии. В близост до града и особено в самия град, са представени и по-второстепенни пътища и практически всички по-натоварени улици. Използвайки посочените по-горе първоизточници в актуализацията на

Програмата за управление и подобряване на качеството на атмосферния въздух в Община Горна Оряховица за периода 2021-2025 г. е определен средноденонощният трафик по всеки един сегмент.

V.1.16. РАДИАЦИОННА ОБСТАНОВКА И ВЛИЯНИЕ ОТ НЕЙОНИЗИРАЩИ ЛЪЧЕНИЯ РАДИАЦИОНЕН ГАМА - ФОН

Наблюденията за състоянието на радиационния гама-фон в Република България се осъществяват чрез администрираната от ИАОС към МОСВ Национална автоматизирана система за непрекъснат контрол на радиационния гама-фон в реално време, посредством 26 локални мониторингови станции (ЛМС), обхващащи цялата територията на страната. Изграденият в ИАОС център за управление на Националната автоматизирана система за непрекъснат контрол на радиационния гама фон в страната е част от единната Европейска система за информация и обмен на данни.

Националната автоматизирана система за непрекъснат контрол на радиационния гама-фон разполага с 26 Локални мониторингови станции намиращи се в гр. Видин , гр. Вълчедръм, с. Хайредин, гр. Монтана, с. Силановци, гр. Кнежа, гр. Враца, гр. Велико Търново, Петрохан, гр. Плевен, гр. Силистра, гр. Русе, гр. Тервел, с. Самуил, нос Калиакра, нос Емине, с. Ореш, гр. Ахтопол, гр. Варна, гр. Елхово, връх Рожен, вр. Виден, вр. Ореляк, вр. Ботев, гр. София.

От направените измервания и получените резултати може да се направи извод, че радиационният гама фон в община Горна Оряховица не се различава от характерните за страната фоновы стойности.

Известно е, че естествените радионуклиди уран, радий, торий и продуктите от техния разпад, както и радиоактивните изотопи на калия, рубидия и др., имат широко разпространение в земната кора. Поради своите специфични физико-химични свойства те имат конкретно присъствие в състава на отделните компоненти на околната среда: литосферата (скали, почви), хидросферата (подземни, речни, езерни и морски води), атмосферния въздух, флората и фауната. Разпространените в природата естествени радионуклиди заедно с космическото лъчение създават т.нар. *естествен радиационен фон*. Естественият радиационен гама-фон е физична характеристика на околната среда, представляваща полето на гама-лъчите, в което се намират всички живи организми на Земята. Измерваната величина е мощност на дозата на гама лъчението, в микроСиверта/час ($Sv.h^{-1}$) и е специфична за всеки пункт, област, регион.

В резултат от дейността на човека става допълнително обогатяване на елементите на околната среда с естествени и техногенни радионуклиди и тяхното пространствено преразпределение. Тези антропогенни източници на радиоактивност обуславят техногенната компонента на радиационния фон. Към тях се отнасят:

- отпадъчните води и отбитата скална маса при миннодобивната дейност на тежки и редки метали;
- газоаерозолните изхвърляния от обектите на атомната енергетика и топлоенергетиката;
- сгурията и пепелината от топлоцентралите, работещи с твърдо гориво;
- минералните торове, получени от някои фосфорити;
- строителните материали.

РАДИОЛОГИЧНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА КОМПОНЕНТИ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

В големите градове средните фонове радиочестотни нива са около $50 \mu\text{W}/\text{m}^2$, но около 1% от обитателите им са изложени на експонации надвишаващи $10 \text{ mW}/\text{m}^2$, които могат да се наблюдават в зони разположени близо до предаватели или радарни системи.

Източници на радиочестотни полета са и домашни битови уреди, като микровълнови печки, мобилни телефони, телевизори, алармени системи и други. Потенциален източник на много високи радиочестотни нива са микровълновите печки, но те са обхванати от строги стандарти за производство и работа на изделието, което би трябвало да е гаранция за ограничаване на изтичането на микровълни.

Съществуват много производствени процеси, които използват радиочестотни полета на работното място. Такива са диелектрически нагреватели, използване за ламиниране на дърво, запояване на пластмаси, промишлени индукционни нагреватели, микровълнови пещи, медицинско оборудване. Персоналът, работещ с тези уреди, може да бъде силно експониран, особено при радиочестотно загряване и запояване, диатермия. Същото се отнася и за персонала в предаватели, телекомуникациите, антени, радари и др.

Радиочестотните полета могат да предизвикат електромагнитна интерференция и други нежелателни ефекти. Мобилните телефони, както и други електронни устройства, могат да предизвикат електромагнитна интерференция с чувствително медицинско оборудване, в редки случаи със сърдечни пейсмейкъри, слухови апарати и др. Хора, ползващи такива уреди, са изложени на риск, поради което трябва да се консултират с лекаря си, за да се определи чувствителността им към тези ефекти. Мобилните телефони много често предизвикват електромагнитни интерференции с компютърните монитори, когато са разположени на близко разстояние.

НЕЙОНИЗИРАЩИ ЛЪЧЕНИЯ

Не йонизиращи лъчения са електромагнитните лъчения, които поради своята същност не предизвикват йонизация в средата, през която преминават.

Електромагнитното поле (ЕМП) е съвкупност от електрично и магнитно поле и се разпространява в пространството във вид на електромагнитни вълни. Спектърът на не йонизиращите електромагнитни излъчвания включва ултравиолетовите, видимите, инфрачервените лъчи и радиовълните.

Източници на електромагнитни лъчения в околната среда са високо-волтните електропроводи и съоръжения от електропреносната мрежа. Те са с определена зона на въздействие в границите на съответните сервитути.

Открит остава въпросът за въздействието на електромагнитните излъчвания от многобройните антени и базови станции на мобилните оператори в населените места.

Нормативният документ, определящ прагове за електромагнитни лъчения за населените места в радиочестотния и микровълновия обхват, у нас е Наредба № 9 на МЗ и МОСВ за пределно допустимите нива на електромагнитни полета (ЕМП) в населените територии и определяне на хигиенно-защитни зони около излъчващи обекти (обн., ДВ, бр. 35 от 1991 г.; попр., бр. 38 от 1991 г., изм. доп. ДВ бр. 8/2002 г.). С тази наредба се регламентират пределно допустимите стойности на напрегнатостта и на плътността на енергийния поток на електромагнитните полета (ЕМП) за честоти от 30 KHz до 30 GHz, при които се извършва предварителен санитарен контрол, оценяващ хигиенно-

защитната зона още при проектирането, а след монтиране на излъчващите съоръжения се прави оценка на електромагнитните полета чрез измерване от лаборатории на РЗИ или НЦОЗА. Въз основа на резултатите от измерванията конкретната община издава съответно разрешително.

ИЗТОЧНИЦИ НА ЕМП В ОБЩИНА ГОРНА ОРЯХОВИЦА

На територията на община Горна Оряховица съществуват десетки източници на ЕМП, които не са картотекирани. Основен проблем е многообразието както на експлоатираните телекомуникационни системи, така и на ползвателите – ведомства, фирми (частни и държавни), а също така и тяхната динамика, във функционален и териториален аспект.

Като цяло източниците на електромагнитни полета в община Горна Оряховица могат да се обобщят в следните категории:

- радиопредаватели на къси, средни и дълги вълни;
- частни радиостанции на УКВ;
- телевизионни предаватели и ретранслатори;
- електропроводи;
- трафопостове, захранващи жилищни квартали;
- базови централи за мобилни комуникации –А 1, Виваком, Теленор;
- късовълнови и УКВ системи за мобилни комуникации на транспорта, полицията, бърза помощ и др.;
- радарни системи на Пътна полиция, за ТВ и други сателитни връзки.

Към източниците на електромагнитни полета могат да се отнесат и уредите за ежедневна употреба, като:

- монитори на компютри;
- битови електрически уреди;
- електроразпределителни системи в сгради;
- подово отопление;
- мобилни комуникационни устройства.

През последните години се наблюдава неимоверно нарастване на броя и видовете източници на електрически и магнитни полета (ЕМП), използвани в бита, за производствени, медицински, търговски и др. цели. Такива са радиото, телевизията, мобилните телефони, компютрите, различните видове електродомашински уреди, в т.ч. микровълновите печки, радари и др. В научните съобщения се предполага, че емитираните от тези устройства ЕМП може да имат вредни въздействия върху здравето, причинявайки рак, намалена фертилност, загуба на паметта, промени в поведението и развитието на децата. Действителното ниво на здравния риск още не е доказано, предполага се, че за някои видове ЕМП, то може да бъде много малко или несъществено. Въпреки това в много страни, включително и в България, макар и със значителни икономически последици, това се взема предвид при изграждането на различни съоръжения, например мрежите за високо напрежение заобикалят населените места, подстанциите се изграждат извън зоните за обитаване, трафопостовите – извън жилищните сгради и т.н.

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

В момента за всеки обект, който по своето основно предназначение излъчва, пренася или трансформира електромагнитна енергия, се определя конкретна хигиенно-защитна зона. На основание чл. 35 от Закона за здравето местоположението на обекта се съгласува от Главния държавен здравен инспектор, само при условие, че сградите и местата за постоянен или инцидентен престой на хора не попадат в границите на хигиенно-защитната зона на конкретния излъчвател. За сега няма информация за проведени измервания за параметрите на сумарните електромагнитни полета, достигащи до жилищни сгради, детски градини, училища и други обществени заведения на територията на община Горна Оряховица.

V.2. НАСЕЛЕНИЕ

Община Горна Оряховица е част от административно-териториалното деление на област Велико Търново.

По данни на Националния статистически институт (НСИ), към 31.12.2023 г., населението на община Горна Оряховица е 36 877 жители.

Таблица № 14 Население към 31.12.2023 г.

	Общо			В градовете			В селата		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
Общо за страната	6 445 481	3 097 698	3 347 783	4 738 461	2 254 254	2 484 207	1 707 020	843 444	863 576
Община Горна Оряховица	36 877	17 550	19 327	27 785	13 095	14 690	9 092	4 455	4 637

Източник: НСИ

Демографските характеристики в общината показват трайна тенденция към намаляване на населението, което е характерно, както за област Велико Търново, така и за цялата страна.

Таблица № 15 Население на община Горна Оряховица за периода 2014-2019 г.

Бр. жители	2019	2020	2021	2022	2023
Общо за страната	6 951 482	6 916 548	6 838 937	6 447 710	6 445 481
Община Горна Оряховица	41 334	40 751	39 922	37 475	36 877

Източник: НСИ

За разглеждания период в национален мащаб, спадът на населението е с 506 001 души. В община Намалението в община Горна Оряховица е с 4 457 души. На фона на бързото намаляване на общия брой на населението в общината е налице и сериозно застаряване на населението, което се явява и следствие от повишаване равнището на миграция на младото поколение и желанието им за реализация с по-добро заплащане.

Приема се, че демографското развитие на общината ще протича при по-благоприятни социално-икономически процеси от тези, характерни за изследвания до момента период.

V.3. ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНАТА

Икономиката на община Горна Оряховица заема добро място в област Велико Търново. Определя се от следните отрасли: Производство и разпределение на електроенергия, газ и вода - Горна Оряховица е важен енергиен център. Тук е разположен клонът на НЕК-ЕАД, обслужващ 5 области: В. Търново, Габрово, Разград, Силистра и Русе. Клонът обслужва разпределителната система и пласмента на електроенергия на територията на тези области. Община Горна Оряховица е акционер във ВиК „Йовковци“ ООД и притежава най-голям дял от общинската част на фирмата 20%.; Хранително-вкусова промишленост - Производство на захар, захарни изделия, спирт, пилета, птиче месо и субпродукти, безалкохолни напитки, сладкарски изделия и хлебопроизводство.; Търговия и ремонт - На територията на общината развиват своята дейност търговски фирми, които осъществяват търговия на едро и дребно със : строителни материали, отоплителни материали, метални изделия, тютюневи изделия, хранителни продукти и др. стоки. Налице е съвременна и добре развита складова база с изградена жп мрежа.; Машиностроене - Производство на складова, подемна и битова техника, проектиране, разработване и монтиране на складови стопанства, чугунени отливки, детайли за металорежещи машини.; Строителство - Производство на строителни изделия и елементи, производство на алуминиева дограма и строително монтажна дейност.; Транспорт, скрадиране и съобщения; Селско, ловно и горско стопанство.

Понастоящем, Община Горна Оряховица заема важна роля в социално-икономическото развитие, на Област Велико Търново и е от голямо значение за общини: Велико Търново, Лясковец, Стражица, Полски Тръмбеш, Златарица, Елена доколкото в административния център на общината - гр. Горна Оряховица са концентрирани икономически дейности, транспортни връзки, квалифицирана работна сила и обекти на социалната и техническата инфраструктура с надобщинско значение. Тези фактори създават интеграционни връзки със съседните общини в сферата на здравеопазването, образованието, правното обслужване, транспорта. По-високия икономически потенциал на община Горна Оряховица спомага и за развитие на трудовите пътувания основно към общинския център. В гр. Горна Оряховица се намират обекти от социалната, транспортната и техническата инфраструктура с важно над общинско значение:

- МБАЛ „Св. Иван Рилски“ ЕООД гр. Горна Оряховица, която обслужва и по-малките общини в региона. Болницата разполага с 12 стационарни отделения от които едно/УНГ/ е единствено за областта. Болницата също така подпомага другите три МБАЛ в област Велико Търново, като основен поток на пациенти се насочва от болниците в Павликени и Свищов, където лечебните заведения са със затихващи функции, персоналът им е в огромната си част в пенсионна възраст и капацитетът им за лечение намалява. Същевременно капацитетът на МБАЛ Велико Търново не е достатъчен самостоятелно да поеме здравното обезпечаване на жителите на областта, поради което значението на МБАЛ „Св. Иван Рилски“ ще се засилва във времето;

- На територията на общината са разположение профилирани и професионални средни училища, с културно-историческо и социално значение за околните общини;

- В съдебния район на Районен съд Горна Оряховица са включени не само населените места в землището на общината, но и тези, намиращи се на територията на Община Лясковец и Община Стражица. Така РС Горна Оряховица осъществява важна роля за осигуряване на първоинстанционно правосъдие и административно обслужване на жителите на 38 населени места в своя съдебен район и е един от 113-те първоинстанционни съдилища в България;

-На територията на общинския център се намира третия по големина железопътен възел в страната, както и част от администрацията на НКЖИ. Друг важен обект с надобщинско значение е Летище Горна Оряховица;

- На територията на общинския център се намират структурите на електроразпределителното дружество.

Други фактори от значение за развитието на общината са споделяното поречие на р. Янтра, която е от ключово значение за развитието на целия регион, споделяните общи защитени територии в граничните райони с община Велико Търново и Община Полски Тръмбеш, както и Арбанашкото плато.

V.4. УПРАВЛЕНСКИ ФАКТОРИ

Кметът на община Горна Оряховица е едноличен орган на изпълнителната власт. Кметът на общината е първостепенен разпоредител с бюджет по бюджета на общината. Дейността на кмета се подпомага от заместник-кметове. Община Горна Оряховица включва: Общинския център гр.Горна Оряховица, 12 кметства и 1 кметско наместничество (с. Горски горен Тръмбеш).

Таблица № 16 Кметства на територията на община Горна Оряховица

КМЕТСТВА
с. Върбица
гр. Долна Оряховица
с. Драганово
с. Крушето
с. Писарево
с. Поликраище
с. Правда
с. Първомайци
с. Янтра
с. Горски горен Тръмбеш
с. Горски долен Тръмбеш
с. Паусий
с. Стрелец

Дейността на общинската администрация се контролира и утвърждава от Общинския съвет, които е съставен от представители на различни политически партии и на различни териториални и социални общности.

Общинската администрация се дели на обща и специализирана. Общата администрация осигурява технически дейности на органите на местната власт и на специализираната администрация и извършва дейности по обслужването на гражданите, физическите и юридическите лица. Специализираната администрация подпомага и осигурява осъществяването на правомощията на органите на местната власт.

По проблемите на околната среда и здравния статус на населението община Горна Оряховица поддържа информационен обмен и е партньор със следните регионални органи на централни ведомства: РИОСВ – Велико Търново, към МОСВ – ИАОС; РЗИ – Велико Търново, към МЗ; “Териториално статистическо бюро” към НСИ; Гражданска защита.

V.5. ИНФОРМИРАНЕ НА ОБЩЕСТВЕННОСТТА

Повишената осведоменост е важен елемент за осмисляне на местните екологични проблеми от страна на обществеността и обуславя адекватни и отговорни действия за подобряване на околната среда. Жителите на общината са твърде чувствителни по отношение чистотата на града и по-специално на въздуха и на жилищните територии. Периодичното предоставяне на информация се осъществява посредством:

- Интернет страницата на община Горна Оряховица;
- Средствата за масова информация;
- Специално изградено табло за информация;
- Обявен телефон за контакти: +359 618 60501;
- Обществени обсъждания;
- Екологични кампании.

V.6. ИКОНОМИЧЕСКИ ФАКТОРИ

Структурата и развитието на икономиката в община Горна Оряховица до голяма степен се определя от наличните природни дадености и ресурси. Основните структурни икономически отрасли са търговията и услугите, селското, горското и рибното стопанство. На територията на общината се наблюдава относително стабилно развитие на местната икономика, като спектърът на икономическите дейности в града включва всички отрасли на икономиката. Обликът на общинската икономика дават микро предприятията и малките предприятия, които заедно представляват 98.14% от всички регистрирани предприятия. Голяма част от фирмите и всички от последните три групи развиват дейност в град Горна Оряховица. Спрямо предходни години се наблюдава увеличение в общия брой регистрирани фирми, както и в общия брой заети лица, като намаляване на показателите се наблюдава в сегменти големите предприятия над 250 нает персонал и малки предприятия от 10 до 49 души. В динамиката на предприятията в общината, измененията се дължат основно на структурните промени и икономическата криза. Секторната заетост показва една картина, която в последните години е характерна за почти всички общини в България – водещ е третичният сектор (услуги).

VI. УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

Анализите на състоянието на управлението на отпадъците в община Горна Оряховица са направени в контекста на правата и задълженията на местните власти, произтичащи от националната нормативна уредба и националните програмни документи. Анализите са фокусирани върху това да установят количествата и тенденциите на генерираните отпадъци на територията на общината през последните 5 години, наличната или в процес на изграждане инфраструктура за събиране, транспортиране и третиране на отпадъците и прилаганите от общината схеми за управление на отпадъците. Въз основа на констатациите от анализите са идентифицирани изводи и препоръки за развитие и подобряване на системите за управление на отпадъците в общината.

АНАЛИЗ БИТОВИ ОТПАДЪЦИ и препоръки

- В регион Велико Търново, включващ общините Велико Търново, Горна Оряховица, Елена, Златарица, Лясковец и Стражица всички населени места са обхванати от организирана система за сметосъбиране и сметоизвозване. Организирано събиране и транспортиране на битовите отпадъци не се извършва само в много малки населени места, които са с население по-малко от 10 жители;
- През последните години в регион Велико Търново, включващ общините Велико Търново, Горна Оряховица, Елена, Златарица, Лясковец и Стражица не се очертава ясна тенденция по отношение на увеличението или намалението на количествата събрани битови отпадъци. Като цяло липсват резки промени и 52 годишните количества на събраните битови отпадъци остават близки до средните за разглеждания период.
- Съгласно данни от морфологичния анализ за шестте общини от региона, лесно може да се направи заключението, че преобладаващи в общия поток битов отпадък са градинските отпадъци, следвани от фракции „хартия и картон“ и „хранителни“;
- Изчислената норма на натрупване, позволява да бъде изведено заключението, че в по-голямата си част, общините от региона се доближават до нормата определена с Методиката за определяне на морфологичен състав (в съответствие с категоризацията на населените места). Изключение правят само общините Лясковец и Елена, чиято изчислена норма на натрупване надвишава, определената такава, съгласно Методиката (за населени места от 25 000 – 5000 жители);
- Единствено за общините Велико Търново и Горна Оряховица са въвели системи за разделно събиране на специфични потоци отпадъци, визирани като едрогабаритни, сгурия и пепел, текстилни отпадъци. Като цяло, за общините в региона се наблюдава липсва на цялостна интегрирана система за управлението на специфичните потоци отпадъци.

ПРЕПОРЪКИ

- Общината трябва да продължи да планира и изпълнява мерки за намаляване на количествата на депонираните и увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци, за да изпълни цели за битовите отпадъци, определени в ЗУО.
- Общината следва да изпълни мерки за разделно събиране и оползотворяване на зелените отпадъци на територията на общината.
- Община Горна Оряховица трябва да предприеме допълнителни мерки за увеличаване на разделно събираните и рециклираните количества отпадъци от хартия, картон, пластмаса, метали и стъкло.
- Общината следва да въведе мерки за разделно събиране на хранителните отпадъци.
- Община Горна Оряховица следва да предприеме стъпки за определяне на такса битови отпадъци в съответствие с принципа „замърсителя плаща“.
- Необходимо е създаването на партньорства между институциите, бизнеса и научните среди за намаляване на отпадъците и ресурсната ефективност.

ИНФРАСТРУКТУРА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

Анализът обхваща инфраструктурата за управление на отпадъците, отговорност на кмета на общината.

Анализът на инфраструктурата проследява настоящата ситуация и тенденциите по отношение на осигуряване от общината на инфраструктура за отпадъци и оценява достатъчен ли е капацитетът на наличната и в процес на изграждане инфраструктура за изпълнение на нормативните изисквания за третиране на отпадъците и за постигане на целите за рециклиране и оползотворяване на отпадъците и каква допълнителна инфраструктура е необходима за подобряване на услугите и прилагане на йерархията на управление на отпадъците в община Горна Оряховица.

ИНФРАСТРУКТУРА ЗА БИТОВИ ОТПАДЪЦИ

Наличната и изграждаща се инфраструктура за третиране на битови отпадъци не биха могли да обезпечат постигането на тези цели за подготовка за повторна употреба и отклоняване на битови отпадъци от депониране. Привличането на частния сектор в дейностите по управление на битовите отпадъци се явява необходимост за постигането на тези високи цели в дългосрочен план. Предстои сериозно предизвикателство пред местните власти – въвеждане на задължително разделно събиране на биоотпадъци от домакинствата. Необходими са координирани действия между общините, бизнеса, системите за разширена отговорност на производителите и гражданите за изграждане на удобни и икономически ефективни системи за разделно събиране на отпадъци от домакинства и значително повишаване на ангажираността и участието на последните в тези системи. Постигането на по-ефективно използване на ресурсите, намаляването на количествата образувани отпадъци при различните производствени процеси и постигането на по-високи нива за рециклиране и оползотворяване изисква значителни инвестиции и усилия от страна на българските компании.

ИНФРАСТРУКТУРА ЗА СТРОИТЕЛНИ ОТПАДЪЦИ

Понастоящем изискванията на Наредбата за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали, която определя процентът на рециклирани строителни материали, които следва да се влагат в определени строителни дейности се изпълнява частично. Инфраструктурата за рециклиране на отпадъци от строителство и разрушаване е недостатъчно изградена. Наблюдава се спад в равнището на рециклиране на отпадъци от строителство и разрушаване – от 90% през 2016 г. до 24% през 2018 г. Нерегламентираното депониране на този вид отпадъци продължава да бъде практика в страната. Необходимо е строителният сектор да поеме водеща роля при предотвратяването и повторната употреба на строителни отпадъци в партньорство с местните власти. Публичните институции също следва да играят много по-сериозна роля като използват обществените поръчки за проектиране на строителни обекти със залагането на рециклирани строителни материали. Липсата на платформа за обмен на информация и добри практики не позволява да се направи връзка между източниците на образуване на различни по вид отпадъци от строителство и разрушаване, наличието на различни по вид рециклирани строителни материали на регионалните съоръжения за рециклиране и строителния сектор в страната.

ТРЕТИРАНЕ НА УТАЙКИТЕ ОТ ПСОВ

Схемата се прилага за утайки от ПСОВ, генерирани в резултат на отвеждането и пречистването на битови отпадъчни води от домакинствата и от други източници. При тази схема лицата, които ползват услугите по отвеждане и пречистване на отпадъчни води в т.ч. и третиране на утайки от ПСОВ, в съответствие с принципа „замърсителя плаща“, заплащат пълните разходи за тази услуга. Задължените в схемата лица заплащат услугите чрез такса за отвеждане и пречистване на отпадъчните им води в т.ч. за третиране на утайките им, която се изчислява на базата на количеството на доведени и отведени отпадъчни води и разходи за дейността. Таксите се определят от оператора на ВиК системите и се утвърждават от Комисията за енергийно и водно регулиране, в съответствие с нормативната уредба на национално ниво.

Пречиствателна станция за отпадни води – Горна Оряховица Обектът е разположен на 2 площадки на територията на две общини – Лясковец и Горна Оряховица:

- Основна площадка на ПСОВ - 60,014 дка е разположена в землището на гр. Лясковец. От тях 37,629 дка са собственост на Община Горна Оряховица, а 22, 385 дка са собственост на Община Лясковец.
- Площадка на Помпена станция за отпадъчни води – Долна Оряховица - 2,861 дка, е собственост на Община Горна Оряховица в землището на гр. Долна Оряховица. Пречиствателната станция е построена в резултат на реализация на пилотен проект във водния сектор през периода 07.2004 – 09.2006 год., финансиран от Европейския съюз по програма ISPA. В редовна експлоатация е от 21.12.2007год. Проектирана е да пречиства канализационни отпадъчни води от трите града Горна Оряховица, Лясковец и Долна Оряховица с 102 000 ЕЖ със средноденоношен дебит 16 028 м³ за денонощие. Основни технологични методи и съоръжения по пътя на водата включват: I.МЕХАНИЧНО ПРЕЧИСТВАНЕ 49
- Механични решетки – Суровите отпадъчни води от канализацията на градовете Горна Оряховица, Лясковец и Долна Оряховица се прецеждат през 3бр.фини решетки с размер на отворите - 6mm.
- Аериран пясъко-масло-задържател – Предназначен за утаяване и задържане на минералните примеси с едрина >0,2 mm - пясък, стъкло, въглищен прах, сгурия и др., както и на голяма част от плаващите субстанции в отпадъчните води.
- Първични (2бр.) и вторични (2бр.) радиални утайтели – утаяване на неразтворени примеси под действието на гравитационни сили. Получената първична утайка след пясъко-задържателя или вторична утайка след биобасейна се изпуска до помпена станция за първични или вторични утайки.
- БИОЛОГИЧНО ПРЕЧИСТВАНЕ
 - Биобасейн - При изкуствено създадени условия на постоянна аерация органичният азот от амониева форма се трансформира чрез процеса нитрификация до нитрати от нитрифициращи бактерии, разграждащи органичните замърсители във водата в присъствие на свободен кислород.
- ДОПРЕЧИСТВАНЕ Съгласно определените индивидуални емисионни ограничения при заустване в чувствителна зона на р. Янтра, се налагат завишени изисквания към качествата на пречистените води по отношение съдържание на биогенните елементи азот и фосфор. За целта към технологичната схема на пречистване са включени допълнителни съоръжения за допречистване :

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

- Отстраняване на фосфор –утаяване вследствие дозирано прибавяне на железен трихлорид в биологичното стъпало.
- Отстраняване на азот – чрез денитрификация, Осъществява се в неаерирана зона от биобасейна при интензивно разбъркване и осигурена рециркулация на водата Основни методи и съоръжения за третиране на утайките:
- Уплътняване на първична, вторична и стабилизирана утайка
- Преобразуване на утайката в устойчиво към изгниване състояние по биологичен път при анаеробни условия и мезофилен температурен режим(32°C-35°) след 15-20 дневен престой в метантанк. Метанът, получен в резултат на изгниване на утайките, се съхранява в газхолдер - за регулиране на газовото налягане и изравняване неравномерността в количеството му.
- Ко-генериращ газов блок, в който енергийният капацитет на полученият биогаз се оползотворява в следните насоки: – за загряване на утайката на вход в метантанка; – за задоволяване нуждите на станцията от отопление; – за покриване на част от разхода на ел.енергия за работа на хидротехническите съоръжения.
- Механично обезводняване на утайката – в Лентови филтър-преси (2бр.). - за подобряване и ускоряване на флокулацията автоматично се дозира воден разтвор на флокулант, представляващ синтетичен полимер (полиелектролит). Съгласно Закона за управление на отпадъците (ЗУО) третирането на генерираните утайки от пречиствателна станция (ПСОВ), в конкретния случай ПСОВ -Велико Търново и ПСОВ – Горна Оряховица е задължение на операторите на съответната ПСОВ. През 2020 г. не са предавани утайки от пречистването на отпадъчните води за оползотворяване в земеделието. Съгласно информация от регионалните доклади за състоянието на околната среда на РИОСВ –Велико Търново за ПСОВ – Горна Оряховица –Долна Оряховица – Лясковец има издаден регистрационен документ за дейности за третиране на отпадъци /утайки/ по реда на чл. 78 от Закона за управление на отпадъците.

ЗАМЪРСЕНИ В МИНАЛОТО ПЛОЩАДКИ ЗА ОБЕЗВРЕЖДАНЕ НА ОТПАДЪЦИ И ОСЪЩЕСТВЕНИ МЕРКИ ЗА ТЯХНОТО ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ

На национално ниво към настоящият момент няма изградена цялостна информационна база данни, която да обхваща информацията за старите депа за отпадъци, обхващаща всички аспекти, както в регионален, така и в местен план. За целите на настоящият анализ е ползвана информация, предоставена от общините от региона, в т.ч. интернет страниците на общините Велико Търново, Горна Оряховица, Елена, Златарица, Лясковец и Стражица; доклади, отчети на анализирани общини, както и информация от НПУО 2021 – 2028 г. На територията на общините от регион Велико Търново стари замърсявания се получават в резултат: - Локални (незаконни) сметища (струпване на всякакъв вид отпадък, най-вече битови и строителни) около население места. Образуват се периодични и своевременно се почистват. Една от причините за тяхното образуване е недостатъчната култура и липса на отговорно отношение от страна на някой

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

недобросъвестни жители на общината. - Общински депа за неопасни отпадъци с преустановена експлоатация.

На територията на община Горна Оряховица има едно старо общинско депо за отпадъци с площ 72 дка, което попада в землището на с. Първомайци, местност „Бабенец“, ЕКАТТЕ 16359. Имотът е собственост на община Горна Оряховица (публична общинска собственост) и обхваща площ (по скица) от 52,953 дка. Съставът на депонираните отпадъци на депото може да се определи като: битови (около 50%), производствени отпадъци, основно от текстилната промишленост (около 8-10%) и строителни (около 8-12%). Със Заповед №552/30.09.2016 г. на РИОСВ – Велико Търново е със спряна експлоатация, считано от 03.10.2016 г. Към момента е прието изпълнението на всички етапи на рекултивацията – ТР, БР и в изпълнение на Плана за контрол и мониторинг на депото за ТБО, съгласно заложения такъв в проекта и в съответствие с нормативните изисквания (*Приложение №3 от Наредба №6 от 27 август 2013 г. за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци*), се извършва мониторинг за състоянието на параметрите от Община Горна Оряховица.

СХЕМИ ЗА СЪБИРАНЕ, ТРАНСПОРТИРАНЕ И ТРЕТИРАНЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ И ФИНАНСИРАНЕ НА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

За целите на настоящият анализ е ползвана информация НПУО 2021 – 2028 г., Наредби и решения одобрени от общинските съвети на общините от региона Велико Търново; заповеди на кметовете на общините и интернет страницата на съответната община. 1. Същност на принципа „Замърсителя плаща“ и „Разширена отговорност на производителя“ Принципът „Замърсителя плаща“ е заложен в договора за създаване на Европейската общност и най-общо изисква:

- Причинителят и притежателя на отпадъци да ги управлява по начин, който гарантира висока степен на защита за околната среда и човешкото здраве;
- Причинителите на отпадъци да поемат отговорност за отпадъците си;
- Разходите за опазване на околната среда и човешкото здраве , свързани с образуването и третирането на отпадъците, трябва да бъдат отчитани при определяне цената на продуктите и услугите;
- Разходите за третиране и транспортиране са за сметка на причинителите и притежателите на отпадъци.

Принципът на схемата за „Разширена отговорност на производителя“, съгласно последните изменения на ЗУО е набор от мерки, предприети с цел да гарантират, че производителите на продукти носят финансова отговорност или финансова и оперативна отговорност за управлението на отпадъците като етап от жизнения цикъл на продукта след превръщането му в отпадък.

В България се прилагат успешно няколко основни схеми за управление на отпадъците в съответствие с националното законодателство в т.ч.: отговорност на причинителя и притежателя за образуваните отпадъци при производството на стоки и услуги; разширена отговорност на производителя относно 6 групи масово разпространени отпадъци; и схема за отговорност на домакинствата и на другите лица, които генерират подобни на битовите отпадъци; Схемата за разширена отговорност на производителя

(РОП) се прилага успешно по отношение на 6 групи масово разпространени отпадъци (МРО): опаковки (от 2004 г.); ИУМПС (от 2005 г.); ИУЕЕО (от 2006 г.); отпадъчни масла и нефтопродукти (от 2006 г.); батерии и акумулатори (от 2006 г.); и гуми (от 2011 г.). При тази схема, лицата, пускащи на пазара продукти, които се превръщат в МРО, са задължени по силата на ЗУО и специфичните наредби за постигане на количествени цели за подготовка за повторна употреба, рециклиране и оползотворяване на МРО, определени в Наредбите за всеки вид МРО. Създадени са и се поддържат съответните публични регистри на задължените по схемата лица. Цените на услугите, свързани с подготовка за повторна употреба, рециклиране и оползотворяване на МРО се формират изцяло на пазарен принцип при наличната конкуренция на национално ниво, в рамките на ЕС и СТО за предоставяне на такива услуги. Анализът на отпадъците показва, че най-добри постижения от гледна точка на йерархията на управление на отпадъците са постигнати за МРО. Това дава основание добрите резултати от прилагане на схемата за 6-те групи МРО схемата да се разшири и за други продукти. С оглед на новите европейски цели по отношение на текстилните отпадъци за 2025 г., е необходимо в схемата да бъдат включен и този отпадъчен поток. Схема за отговорност на домакинствата и на другите лица, които генерират подобни на битовите отпадъци се прилага за битовите отпадъци от домакинствата (с изключение на 6 групи МРО) и за отпадъци, подобни на битовите, които по своя характер и състав са сравними с отпадъците от домакинствата, но образувани от други източници.

Задължени лица са домакинствата и лицата, които образуват битови отпадъци и подобни на битовите отпадъци. Задължените лица заплащат такса-битови отпадъци, с приходите от която се финансира функционирането на схемата. Понастоящем размерът на таксата се определя масово като промил от данъчната оценка/отчетната стойност на имотите на гражданите, фирмите и институциите, което води до неспазване на принципа „замърсителят плаща“. През 2017 г. бе приет ЗИД на ЗМДТ, с който бяха въведени нови основи за определяне на такса битови отпадъци.

ПРИЛАГАНИ СХЕМИ ЗА СЪБИРАНЕ, ТРАНСПОРТИРАНЕ И ТРЕТИРАНЕ НА ОТПАДЪЦИ

Схемата се прилага за битовите отпадъци от домакинствата (с изключение на няколко групи МРО) и за отпадъци, подобни на битовите, които по своя характер и състав са сравними с отпадъците от домакинства, но образувани от други източници – юридически лица. Подобни на битовите отпадъци се образуват най-вече в административни сгради, образователни институции, социални организации, пазари, търговски обекти, хотели и ресторанти и др. Битовите отпадъци се образуват и от производствени предприятия, но от жизнената дейност на служителите и работниците на тези предприятия. Домакинствата и други генератори на битови отпадъци заплащат такса битови отпадъци на общината, а с приходите от такса битови отпадъци общините от регион Велико Търново осигуряват услуги на домакинствата и други генератори на битови отпадъци по събиране, извозване и третиране на битови отпадъци. При тази схема задължените лица са домакинствата и лицата, които образуват битови отпадъци и подобни на битовите отпадъци. Тези лица са отговорни за изхвърлянето, включително разделното събиране и изхвърлянето на битови отпадъци в определените за целта съдове и места, в съответствие с принципа „Замърсителя плаща“ – и за заплащането на пълните разходи за услугите по временно съхраняване, събиране, 101 транспортиране, третиране на отпадъци,

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

закриване, рекултивация и последващ мониторинг на депа и съоръженията за битови отпадъци в съответствие със Закона за местни данъци и такси, ЗУО и наредбите на общините за управление на отпадъците. Поради затруднения в определяне на точното количество отпадък, което изхвърля едно домакинство, принципът „замърсителя плаща“ не се прилага напълно за общините от регион Велико Търново. Съгласно сега действащите наредби на общините от региона, размера на таксата за битови отпадъци се определя за всяко населено място и за всяка дейност поотделно. За услугите по събиране, извозване, обезвреждане на битови отпадъци в депа или други съоръжения и за поддържане чистотата на местата за обществено ползване, данъчно задължените лица на територията на общините от региона, заплащат такса за битови отпадъци, определена от общинския съвет за всяка една от шестте общини, въз основа на одобрена план-сметка, за разходите по поддържане на чистотата и размера на таксите за битови отпадъци, включваща най-общо разходи за:

- Осигуряване на съдове за съхранение на битови отпадъци – контейнери, кофи и др.
- Събиране, вкл. разделно на битови отпадъци и транспортирането им до депа или други инсталации и съоръжения за третиране; - Проучване, проектиране, изграждане, експлоатация, закриване и мониторинг на депа за битови отпадъци или други инсталации и съоръжения за обезвреждане, рециклиране и оползотворяване на битови отпадъци, вкл. отчисления по чл. 60 и 64 от ЗУО;
- Почистване на улични платна, площади, алеи, парковете и другите територии от населените места, предназначени за обществено ползване. Таксата за организиране на разделното събиране и сортиране на отпадъци от опаковки от домакинствата, административните, социалните и обществените сгради, заведения за обществено хранене, търговски обекти и обекти за отдых, се заплащат от собствениците (ползвателите, концесионерите) на облагаемите с данък недвижими имоти, по ред определен от общинския съвет на шестте общини, в левове, според количеството на битовите отпадъци. Съгласно чл. 11 от ЗМДТ, данъчно задължените лица (собственици на сгради, ползватели, концесионери), заплащат такса по реда на Наредбите за определяне на администрирането на местните такси и цени на шестте общини от региона. Съгласно анализа на тези наредби, общинските съвети на общините от региона определят местните цени и такси на предлаганите услуги по сметосъбиране и сметоизвозване на база количеството на битовите отпадъци. Когато не може да се определи количеството, 102 размерът на такса битови отпадъци се определя в левове на ползвател или пропорционално върху основа, определена от общинския съвет

ФИНАНСИРАНЕ НА УПРАВЛЕНИЕТО НА ОТПАДЪЦИТЕ

Принципите „замърсителят плаща“ и „разширена отговорност на производителя“ се реализират чрез административни разпоредби и икономически инструменти - такси за услугите, продуктови такси, такси за депониране и други.

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

Основните приходоизточници за финансиране на управлението на битовите отпадъци както за всички общини, така и за община Горна Оряховица, са такса битови отпадъци и безвъзмездни финансови средства от държавния бюджет и европейски фондове.

Разходите за управление на отпадъците имат най-висок дял в общите разходи за опазване на околната среда в България като този дял непрекъснато нараства и изпреварват всички останали сектори на околната среда. Основните сектори, в които се извършват разходи по управлението на отпадъците са индустрията и публичния сектор (за управление на битовите отпадъци от общините). Главните източници за финансиране на оперативните разходи за управление на битовите отпадъци са собствените средства на организациите за оползотворяване на отпадъците и постъпления от такса за битови отпадъци, реализирани от общините. Водещият източник за финансиране на инвестиционните разходи за управление на МРО са собствените средства на организациите по оползотворяване. 36 Останалите средства за третиране на битовите отпадъци се осигуряват от целеви средства по линия на държавен бюджет, собствени средства на общините и безвъзмездно финансиране (по линия на ОПОС и ПУДООС, в т.ч. от ДБ). □ ОПОС е водещият източник за финансиране на публична инфраструктура в управлението на битовите отпадъци. През програмен период 2007-2013 г. по програмата са финансирани инвестиционни проекти в 20 РСУО в т.ч.: клетки на депа за битови отпадъци с общ капацитет 6 408 887 тона; инсталации за предварително третиране на смесени битови отпадъци с общ капацитет 387 065 тона/год.; инсталации за компостиране на зелени отпадъци с общ капацитет 200 667 тона/год.; инсталации за анаеробно разграждане с общ капацитет 20 000 тона/год. и др. През програмен период 2014-2020 г. са финансирани инвестиционни проекти в 24 РСУО в т.ч.: за изграждане на инсталации за предварително третиране на отпадъци; инсталации за компостиране на зелени отпадъци и инсталации за анаеробно разграждане.

АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

Функциите на общинска администрация Горна Оряховица са описани в Наредба за управление на отпадъците на територията на Горна Оряховица.

Кметът на Община Горна Оряховица организира управлението на битовите и строителните отпадъци, както и третирането на масово разпространени и на опасни отпадъци от бита, образувани на територията на общината, съгласно изискванията на ЗУО, подзаконовите нормативни актове и настоящата наредба.

ИНФОРМИРАНЕ НА ОБЩЕСТВЕННОСТТА

В резултат на анализа на текущото състояние относно информационната политика на община Горна Оряховица в сектор отпадъци са изведени следните основни изводи и препоръки:

- Прилагат се добри практики за информиране на жителите на общината относно предоставяните услуги, така и за привличането им за участие в дейности, които допринасят за подобряване на управлението на отпадъците в община Горна Оряховица;
- Община Горна Оряховица изпълнява всички ангажменти за консултации с обществеността, произтичащи от екологичното законодателство. Общината привлича обществеността в процеса на вземане на решения по изготвяне на планове и програми и по инвестиционни предложения на територията;

- Прилагат се добри практики за целенасочени разяснителни кампании за повишаване на общественото разбиране за наличните системи за събиране и третиране на отпадъци, задълженията и отговорностите на населението, ползите за околната среда от прилагане на отделните мерки и по специално от ползите от намаляване на количеството генерирани отпадъци и оползотворяване на отпадъците. Планирането и провеждането на целенасочени кампании цели изграждането на устойчиви екологосъобразни навици и поведение сред населението за предотвратяване, намаляване и разделно събиране на отпадъците.
- Част от информацията в областта на отпадъците се публикува на интернет страницата на общината. Могат да бъдат публикувани допълнителни данни и информация за улеснение на гражданите и бизнеса, като например:
 - график и местоположение на съдовете за събиране на смесени битови отпадъци, вкл. данни за лицата, които извършват дейностите, с адрес, телефон за контакт;
 - график и местоположение на съдовете за разделно събиране на „зелени“ отпадъци, вкл. данни за лицата, които извършват дейностите, с адрес, телефон за контакт;
 - график и местоположение на съдовете за разделно събиране на отпадъци от опаковки, вкл. данни за лицата, които извършват дейностите, с адрес, телефон за контакт;
 - след въвеждане на нови системи за разделно събиране на територията на общината да се оповести реда и начина за прилагане на съответната система, с данни за лицата, които извършват дейностите, с адрес, телефон за контакт ;
 - местоположение на търговски обекти, в които гражданите, които притежават негодни за употреба портативни и/или автомобилни батерии и акумулатори, могат да върнат НУБА на територията на търговски обект, в който се предлагат батерии и акумулатори от същия вид, без да е необходимо да закупуват нови.
 - местоположение на търговски обекти, които извършват продажба на ЕЕО, и в които гражданите, които притежават ИУЕЕО могат да:
 - върнат безплатно ИУЕЕО, при покупката на ново ЕЕО от сходен вид и изпълняващо същите функции
 - върнат безплатно без да закупуват ЕЕО от подобен вид много малко по размер ИУЕЕО (при което нито един външен размер не надвишава 25 cm) или на входа на обектите, които извършват продажба на ЕЕО, с търговска площ, по-голяма или равна на 400 m²;
 - местоположение на търговски обекти, в които гражданите, които притежават негодни за употреба портативни и/или автомобилни батерии и акумулатори, могат да върнат НУБА на територията на търговския обект, в който се предлагат батерии и акумулатори от същия вид, без да е необходимо да закупуват нови;
 - възможностите и начина за обратно безплатно приемане на ИУГ от гражданите в търговски обекти, места за смяна на ИУГ на територията на общината.

ПРОГНОЗИ ЗА ОТПАДЪЦИТЕ

Въз основа на анализа на текущото състояние за генерираните отпадъци на територията на община Горна Оряховица са изготвени подробни прогнози за образуваните отпадъци.

ПРОГНОЗИ ЗА ОБРАЗУВАНИТЕ КОЛИЧЕСТВА БИТОВИ ОТПАДЪЦИ И ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ ЗА БИТОВИТЕ ОТПАДЪЦИ

Прогнозата на количествата образувани отпадъци е определена като произведение на броя на прогнозното население и прогнозната норма на натрупване, представено в следващата таблица:

Таблица № 17 Прогнозни количества отпадъци за периода 2021 – 2028 г.

Количество отпадъци, тона	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Горна Оряховица	13073	13075	13078	13081	13083	13086	13089	13091

Източник: Регионална програма за управление на отпадъците за Регион Велико Търново

За изчисление на прогнозния морфологичния състав на отпадъци са извършени следните допускания: морфологичния състав остава постоянен, а количествата от всеки вид отпадък се променят в зависимост от промяната на нормата на натрупване и броя на населението.

Резултатите от прогнозата за община Горна Оряховица са представени в следващата таблица:

Таблица № 18 Прогнозен морфологичен анализ на отпадъци в община Горна Оряховица

Вид Отпадък, тона	Общ Отпадък на Година %	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Хранителни	16.10%	2105.33	2105.66	2106.14	2106.62	2106.94	2107.43	2107.91	2108.23

Източник: Регионална програма за управление на отпадъците за Регион Велико Търново

Съгласно изготвените прогнози за морфологичния анализ, в следващата таблица е направена прогноза за количествата биоразградими отпадъци в община Горна Оряховица до 2028 г., както следва

Таблица № 19 Прогноза за количествата биоразградими отпадъци в община Горна Оряховица до 2028 г.

Година	2021	2022	2023	2024	2025
Общо за страната	7 153 784	7 101 859	7 050 034	7 000 039	6 951 482

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

Община Горна Оряховица	8 538	8 332	8 123	7 925	7 770
------------------------	-------	-------	-------	-------	-------

Източник: Регионална програма за управление на отпадъците за Регион Велико Търново

Таблица № 20 Прогноза на населението в община Горна Оряховица

	2024	2025	2026	2027	2028
брой жители	39193	38813	38436	38063	37694

Източник: Регионална програма за управление на отпадъците за Регион Велико Търново

Прогнозата за количеството на генерираните отпадъци предвижда, че количеството на отпадъците и (съответно търсенето на услуги по управление на отпадъците) ще се намалява, но темпът на намаление ще е по-малък в сравнение с този на населението.

Секторната нормативна уредба регламентира поетапно въвеждане в годините след 2020 г. на изисквания към услугите по управление на отпадъците, които настоящата система в общината не може да осигури напълно.

Количествата образувани битови отпадъци за дадена административна единица са в зависимост от броя жители и потребителските навици и възможности. За да се отчетат тези фактори е въведен терминът „норма на натрупване“ (НН), отчитащ средното годишно количество образувани битови отпадъци, които се падат на един жител. Тази норма се използва при определянето на потенциала за образуване на битови отпадъци в дадена общност. В следващата таблица е представена информация за прогнозата на очакваното количество образувани отпадъци на община Горна Оряховица, направена за целите на настоящата програма.

Таблица № 21 Прогноза на нормата на натрупване в община Горна Оряховица

Норма на натрупване, кг/ж/год	2024	2025	2026	2027	2028
Община Горна Оряховица	334	337	340	344	347

Източник: Регионална програма за управление на отпадъците за Регион Велико Търново

Съобразявайки се със събраната и анализирана базова информация и данни, относно битовите отпадъци и направените по-горе допускания, прогнозните количества на битовите отпадъци за община Горна Оряховица са представени на следващата таблица.

Таблица № 22 Прогнозни количество отпадъци в община Горна Оряховица

	2024	2025	2026	2027	2028
Горна Оряховица	13081	13083	13086	13089	13091

Източник: Регионална програма за управление на отпадъците за Регион Велико Търново

ПРОГНОЗИ ЗА СТРОИТЕЛНИТЕ ОТПАДЪЦИ

В Националния стратегически план за управление на строителни отпадъци 2011- 2020 г., одобрен от Министерския съвет са определени петте области (София, Варна, Бургас, Благоевград и Пловдив), в които се очаква количествата отпадъци от строителство и разрушаване на сгради да са най-големи. Основната причина за това е, че според данни на НСИ в тези области се извършва най-мощно строителство на жилищни, административни и други сгради. Също така тези области са индустриални центрове, което допринася за генериране на строителни отпадъци от индустрията. Друг важен фактор е, че тези пет области са с развита пътна инфраструктура, което налага извършването на мащабни строително-ремонтни дейности, което води до образуване на строителни отпадъци. Община Горна Оряховица не попада сред тези пет области, поради което се очаква запазване на количествата на строителните отпадъци.

VII. ИЗВОДИ

АНАЛИЗ НА СИЛНИТЕ И СЛАБИ СТРАНИ, ВЪЗМОЖНОСТИТЕ И ЗАПЛАХИТЕ (SWOT АНАЛИЗ)

„Анализът на средата“ е един от най-важните етапи в стратегическото планиране. В технологията на стратегическото планиране SWOT анализът има ключово значение. Благодарение на него получените резултати от “анализа на средата” могат да се приоритизират и да бъдат структурирани по начин, позволяващ извличането на генералните стратегически цели.

SWOT анализът е акроним от :

S – Strenghts – силни страни;

W – Weakness – слаби страни, проблеми;

O – Opportunities – възможности, шансове;

T – Treats – заплахи, възможни опасности.

SWOT анализът изхожда от идеята за разделянето на обекта на стратегически анализ от средата, в която той функционира. Обектът на стратегически анализ се разглежда откъм неговите “силни” и “слаби” страни. Средата, в която функционира обектът на стратегически анализ се диференцира на “възможности” и “заплахи”.

Възможности: Възможностите представляват най-благоприятните елементи на външната среда на общината. Това са благоприятни за общината потенциали от които тя се възползва или би могла да се възползва.

Заплахи: Заплахите са най-неблагоприятните сегменти на външната среда за общината. Те поставят най-големи бариери пред настоящото или бъдещото (желаното) състояние на общината.

Силни страни: Силните страни са ресурс, умение или друго преимущество, което притежава общината. Силната страна е отличителна компетенция, която дава сравнително предимство на общината.

Слаби страни: Слабите страни представляват ограниченията или недостига на ресурси, умения и способности, които сериозно възпрепятстват развитието на общината.

Между четирите квадранта съществуват определени зависимости. Връзката между възможностите и силните страни дава представа за лостовете на развитие. Връзката между слабите страни и заплахите формира основните проблеми на развитие. Връзката между силните страни и заплахите определя рисковете на развитие, а връзката между

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

слабите страни и възможностите извежда ограниченията на развитие. От тази класификация произтичат и условните наименования на различните видове стратегии. Най-благоприятната стратегическа позиция е агресивната стратегия. Всеки обект на анализ се стреми да заеме максимална площ в квадранта между силните страни и възможностите. Тази позиция е най-благоприятна и стратегията на развитие трябва да е построена така, че заемащата в нея площ само да се увеличава. Стратегията на развитие, която се определя между слабите страни и възможностите може да се нарече концентрираща, защото тя е насочена към използване на съществуващите благоприятни условия за развитие чрез намаляване на слабите страни. Стратегията на развитие, която се определя между слабите страни и заплахите може да се нарече защитната е най-неблагоприятна. Организацията, попаднала в тази позиция трябва да търси възможност за оцеляване и след това да се опита да премине в някой от другите квадранти. Диверсификационната стратегия се определя между силните страни и заплахите. Основната посока на стратегическо развитие при нея е насочена към намаляване или ограничаване на заплахите и при едновременно укрепване на силните страни. Схема за резултатите от SWOT-анализа на програмата за опазване на околната среда на община Горна Оряховица е представена, както следва:

Таблица № 23 SWOT анализ

Силни страни	Слаби страни
Общините от региона са разработени необходимите, наредби и други нормативни документи (съгласно ЗУО и ЗМДТ), които се фокусират върху бъдещи действия с цел решаване на съществени проблеми	Приходите от ТБО не покриват пълния размер на разходите за управление на дейностите с отпадъци
Общината е осигурила модерна инфраструктура за сепариране, компостиране и обезвреждане на смесените битови отпадъци на регионален принцип.	Все още е голям делът на депонираните отпадъци, което обуславя необходимост от изграждане на допълнителни клетка на регионалното депо.
Принципът „разширена отговорност на производителят” се прилага в общината по отношение на отпадъците от опаковки, без да се отделят публични средства за разделно събиране и третиране.	Принципът „разширена отговорност на производителят” се прилага в общината по отношение на следните МРО - Система за разделно събиране на отпадъци от опаковки – за хартиени и картонени опаковки, композитни, пластмасови, метални и стъклени, негодни за употреба батерии и акумулатори (НУБА), Събиране, транспортиране, съхранение и разкомплектоване на излезли от употреба моторни превозни средства (ИУМПС), Събиране, съхраняване, транспортиране, оползотворяване или обезвреждане на излезли от употреба гуми (ИГУ)
Община Горна Оряховица е осигурила съдове и техника за събиране на смесени битови отпадъци, която обслужва 100% от населението на общината.	Няма изградена мониторингова система, която да отчита удовлетвореността на
Община Горна Оряховица постига целите за рециклиране и оползотворяване на битови отпадъци и намаляване на количества на депонираните биоразградими отпадъци	

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

	обществеността и заинтересованите лица от резултатите, свързани с дейности по управление на отпадъците. Не се прилагат целенасочени стимули, които да допринесат за предотвратяване образуването на отпадъци и рециклиране на отпадъците. Малък брой информационни кампании за информиране на обществеността и насочване на вниманието към високите нива в йерархията за управление на отпадъците – предотвратяване образуването и рециклиране на отпадъците
Възможности	Заплахи
Осигуряване на извънбюджетно финансиране чрез европейските и национални източници за ефективното управление на отпадъците. Промяна на обществените нагласи в полза на екологосъобразното и ефективно управление на отпадъците Използване на финансовите инструменти на ЕС за решаване на проблемите, свързани с управлението на отпадъците. Създаването на партньорства между институции, бизнес и научните среди за минимизиране на отпадъците и ресурсна ефективност. Повишаване на информираността на населението за ползите от предотвратяване на образуването на отпадъците чрез разпространяване на интересна, полезна и достъпна информация Въвеждане на нови, ефективни и екологосъобразни технологии, позволяващи достигане на високи нива на рециклиране и оползотворяване на отпадъците	Значително увеличение на разходите за управление на битови отпадъци и необходимостта за повишаване на такса за битови отпадъци за населението Слаба покупателна способност на домакинствата и трудност на нискодоходните групи да отделят допълнителни средства за услуги и дейности, свързани с управление на отпадъците. Спиране финансирането по оперативните програми, с което да се затрудни реализацията на проекти на общината Налагане на санкции при неспазване изискванията на националното и европейско законодателство Необходими допълнителни инвестиции за управление на отпадъците съобразно нормативните изисквания и достигане на набелязаните нови цели. Значителни по обем необходими инвестиции и експлоатационни разходи за управление на отпадъците съобразно новите изисквания свързани с прилагане на Пакета „Кръгова икономика“.

Най-силна и най-реалистична е връзката между слабите страни и възможностите. Те определят ограниченията на развитие на общината.

VIII. ВИЗИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Визията е обобщена представа за развитието на общината в бъдеще време. Тя представя желаното и възможно състояние на средата, която общината изгражда, поддържа и развива в един дългосрочен период. Програмата за опазване на околната среда на община Горна Оряховица гарантира постигането на балансирано и устойчиво социално и икономическо развитие на общината и осигуряването на високо качество на живот на гражданите. Визията за околната среда описва перспективите в близките 8 години и дава общата представа за характеристиките на околната среда в общината в контекста на концепцията за устойчиво развитие.

За да осигури по-високото качество на живот на населението, общината ще се води от следните приоритети: опазване чистотата на почвите, въздух и вода; възможности за осигуряване на по-качествена храна; повишаване на възможностите за осигуряване на заетост; по-високи доходи; социална сигурност и стабилност; качествено образование, здравеопазване и култура; нови инициативи в секторите отдых, спорт и туризъм; личностна реализация и семейно благополучие.

Постигането на горепосочените приоритети може да се осъществи, като се и биологично разнообразие, историческите и културните ценности и традиции, като се развият високоефективни производства и услуги, незамърсяващи околната среда, опазване на природните богатства, защита здравето на хората, съвременен транспорт и комуникации. Благоденствието и доброто състояние на околната среда се дължат на иновативна, кръгова и ресурсно ефективна икономика, в която природните ресурси се управляват по начини, които повишават устойчивостта на нашето общество.

Общото виждане и очакване за развитие на община Горна Оряховица в рамките на следващите 8 години може да се формулира като:

- Поддържане на високо ниво на качество на атмосферния въздух;
 - Изпълнение на мерки за запазване и допълнително подобряване на качеството на атмосферния въздух чрез допълнително намаляване на емисиите на вредни вещества от автомобилния транспорт и битовия сектор;
 - Подобряване на енергийната ефективност и използване на алтернативни източници на енергия;
 - Информираност на населението, повишаване на екологичната култура;
- Подобряване на системата за управление на отпадъците;
 - Увеличаване дела на отделените за рециклиране и оползотворяване смесени битови отпадъци;
 - Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъци;
 - Подобряване на организацията по разделяне, временно съхранение, събиране и транспортиране на отпадъците;
 - Екологосъобразно третиране на отпадъците;
 - Правно регулиране на управлението на отпадъците и ускоряване прилагането на законодателството и политиката в областта;
 - Осигуряване на достатъчни и надеждни данни за отпадъците;

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

- Въвеждане на информационни системи за събиране на информация за отпадъци;
- Укрепване на административния капацитет за управлението на отпадъците;
- Увеличаване на инвестициите в сектора и прилагане на принципите “разширена отговорност на производителя” и “замърсителят плаща”;
- Увеличаване на дела на участието на обществеността в прилагане политиките по управление на отпадъците;
- Съвременен стандарт на живот чрез подобряване на ВиК инфраструктурата;
 - Осигуряване на достатъчни количества питейна вода за всички населени места на територията на общината;
 - Подобряване на ВиК системата в общината;
 - Формиране на съзнание и интерес за икономии на водни ресурси;
 - Запазване и подобряване качеството на подземните и повърхностните води;
- Политика за управление на околната среда, интегрирана в дейностите на стопанските отрасли на местно ниво;
 - Прилагане на превантивните инструменти за недопускане на замърсяване /ОВОС, ЕО, Разрешителни режими и др./;
 - Развитие на екологично чисти земеделие и животновъдство;
 - Запазване на околната среда в туристическите райони;
 - Опазване и поддържане на богатото биологично разнообразие;
 - Съхраняване и опазване на защитените територии и зони;
 - Осигуряване на условия за устойчиво ползване на биологичните ресурси;
- Участие на обществеността при решаване на проблемите на околната среда;
 - Повишаване на обществената култура и съзнание по проблемите на околната среда;
 - Привличане на обществеността в процеса на вземане на решения и съставяне на екологична политика;
 - Повишаване на екологичната информираност и образование на населението;
 - Създаване на условия за включване на населението в инициативи по опазване на околната среда;
 - Запознаване на населението с най-актуалните насоки в сферата на опазването на околната среда;
 - Провеждане на информационни кампании и обучения на подрастващото поколение за опазване на околната среда и прилагане на интегриран подход.

Съобразно принципите и политиките на община Горна Оряховица, плана за действие може да бъде допълнен и/или променен от органът, който го приема при смяна на възгледите и приоритетните цели за изграждане на политиката за опазване на околната среда в общината.

IX. ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

Планът за действие обхваща периода 2024 – 2028 година и включва основните мерки и дейности, предвидени за изпълнение. Структурата на Плана за действие е съобразена с целите и приоритетите на програмата и отговаря на изискванията и целите на действащото към момента законодателство. С приемането и прилагането на плана се цели да бъде постигнат оптимален баланс между различните законодателни, институционални, икономически и технически мерки и практическото реализиране на

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

интегриран подход за опазване на околната среда и компонентите ѝ на територията на общината.

Таблица № 24 План за действие на програмата

№	Дейност, задачи	Срок	Отговорен за изпълнението	Очаквани разходи, хил. лева	Източници за финансиране
1.	Атмосферен въздух, води, почви				
1.1.	Доставка на нови превозни средства за обществения транспорт (градски и междуселищен)	2024-2028 г.	Общинска администрация и фирмата превозвач	7 056	Фондове на ЕС, друга чуждестранна помощ
1.2.	Изграждане на Електрозарядни станции за Електробусите – трифазен ток	2024-2028 г.	Общинска администрация	1 728	Фондове на европейския съюз, друга чуждестранна помощ
1.3.	Предвиждане и усвояване на терен за Нова Автогара в град Горна Оряховица	2024-2028 г.	Общинска администрация	2 400	Общински бюджет
1.4.	Реновиране на спирките на обществения транспорт на територията на град Горна Оряховица (информационни LED табла, разписания, навеси, спиркови знаци)	2024-2028 г.	Общинска администрация	635	Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга чуждестранна помощ
1.5.	Интелигентна транспортна система	2024-2028 г.	Общинска администрация	507	Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга чуждестранна помощ
1.6.	Възстановяване на почвеното плодородие на установените нарушени терени; почистване и рекултивация на нарушени терени.	2024-2028 г.	Общинска администрация	Съгласно проект	Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга чуждестранна помощ

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

1.7.	Ограничаване на строителството в зелените площи и покритие на градските райони с растителност чрез общите устройствени планове (ОУП) на населените места.	2024-2028 г.	Общинска администрация	-	Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга чуждестранна помощ
1.8.	Провеждане на информационни кампании, свързани с популяризиране на въпросите за опазване, устойчиво ползване и възстановяване функциите на почвите.	2024-2028 г.	Общинска администрация	10	Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга чуждестранна помощ
1.9.	Засилване на контрола върху спазване на забраната за палене на стърнища.	2024-2028 г.	Общинска администрация	Служебен ангажимент	Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга чуждестранна помощ
2.	Екологосъобразно решаване на проблема с третирането на отпадъците				
2.1.	Мониторинг на изпълнение на включените в програмата мерки за предотвратяване образуването на отпадъци	2024-2028 г.	Общинска администрация	-	Общински бюджет
2.2.	Обучение относно „Зелени обществени поръчки“ на служители от звената от общинската администрация с отговорности, свързани с възлагане на обществени поръчки – разработване на изисквания към изпълнителите и технически спецификации.	2024-2028 г.	Общинска администрация	-	Общинска администрация
2.3.	Провеждане на периодични информационни	2024-2028 г.	Общинска администрация	50	средства от отчисления по чл. 64 от ЗУО

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

	кампании за предотвратяване образуването на отпадъци				спонсорство от партньори
2.4.	Провеждане на масови прояви в рамките на Европейска седмица за намаляване на отпадъците	2024-2028 г.	Общинска администрация	10	средства от отчисления по чл. 64 от ЗУО
2.5.	Разяснителни кампании със земеделските производители	2024-2028 г.	Общинска администрация	Служебен ангажимент	Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на европейския съюз, друга чуждестранна помощ
3.	Зелени системи. Защитени територии и биоразнообразие. Туризъм				
3.1.	Нови пешеходни пътеки – маркировка, сигнализиране с пътни знаци и осветяване	2024-2028 г.	Общинска администрация и АПИ	72	Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на ЕС, друга чуждестранна помощ
3.2.	Монтиране на антипаркинг елементи по тротоари	2024-2028 г.	Общинска администрация	73	Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на ЕС, друга чуждестранна помощ
3.3.	Проектиране и извършване на основен ремонт на тротоарни площи	2024-2028 г.	Общинска администрация	914	Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на ЕС, друга чуждестранна помощ
3.4.	Подобряване на информираността и повишаване активността на обществото за опазване на биологичното разнообразие	2024-2028 г.	Общинска администрация	10	Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на ЕС, друга чуждестранна помощ
3.6.	Подобряване на туристическа инфраструктура /оборудване на туристически екопътеки за пешеходен и	2024-2028 г.	Общинска администрация	2 600	Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на ЕС, друга чуждестранна помощ

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

	велотуризм/, велосипедно движение				
3.7.	Изграждане на Пешеходна алея от градския парк до хижа „Божур“	2024- 2028 г.	Общинска администрация	888	Общински бюджет, Държавен бюджет, Фондове на ЕС, друга чуждестранна помощ
4.	Административен капацитет				
4.1.	Поддържане на информационна система и база данни за състоянието на компонентите на околната среда	2024- 2028 г.	Общинска администрация	-	Общински бюджет
4.2.	Обучение и повишаване на капацитета на служителите на общинска администрация за прилагане на екологичното законодателство	2024- 2028 г.	Общинска администрация	-	Общински бюджет
4.3.	Своевременна актуализация и допълване на общинските наредби и програми с отношение към опазване на околната среда	2024- 2028 г.	Общинска администрация	-	Общински бюджет

Х. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПРОГРАМАТА

Орган за контрол по изпълнение на програмата за управление на отпадъците е общинският съвет. Кметът на общината информира ежегодно общинския съвет и обществеността за изпълнението на програмата през предходната календарна година, чрез подготовката на отчет за изпълнение на програмата. Отчетът следва да се представя в срок до 31 март, като копие от него се изпраща на РИОСВ-Велико Търново. Целта на отчета за изпълнение на програмата е да се проследи напредъкът при изпълнението през предходната календарна година и да се идентифицират необходимите промени или адаптиране на програмата за текущата година на изпълнение.

Отчетът се изготвя на достъпен език, използвайки общо приета и общо позната нотация, като се препоръчва да включва графики, фигури, таблици и др. елементи, чрез които да се илюстрират по леснодостъпен начин напредъка по изпълнение на мерките и поставените с програмата цели.

Контрол по изпълнението на програмата може да се осъществява чрез провеждане на мониторинг с цел отбелязване на отклоненията от плана достатъчно рано, за да бъде възможно тяхното коригиране, преди последствията от тях да станат толкова сериозни, че да не могат да бъдат преодоленни. Определянето кога да се извършват наблюденията е процес, който следва да отчита много фактори, свързани със същността на програмата, но и да се съобразява с икономическите и финансовите възможности.

Освен като финансова поносимост, предлаганата система на мониторинг трябва да отговаря и на други изисквания, като например:

- Системата трябва да бъде разбрана от хората, които ще я използват и ще получават информация от нея;
- Системата трябва да съобщава за отклоненията от плана през определени интервали от време така, че да бъде възможно предприемането на корективни действия преди последиците да са станали прекалено сериозни;
- Системата трябва да посочва характера на корективните действия, които да върнат проекта обратно към плана;
- Системата трябва да бъде представена в широко позната и лесно разбираема нотация;
- Системата за управленски контрол трябва да бъде разработена с активното участие на всички хора и групи, включени в дейностите по опазване на околната среда на община Горна Оряховица.

ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ

- Национално законодателство, свързано с опазване на околната среда
- Нормативни актове на община Горна Оряховица
- План за интегрирано развитие на община Горна Оряховица 2021-2027 г.;
- Областна стратегия за развитие на област Велико Търново;
- Регионална програма за управление на отпадъците на Регион Велико Търново - 2021-2028 г.;
- Доклад за състоянието на околната среда - РИОСВ – Велико Търново, 2019 г.;
- Годишен доклад за качеството на повърхностните води предназначени за питейно битово водоснабдяване.
- Други.

Приложение №1

Обща характеристика и оценка на ресурсните възможности за използване и запазване на генофонда от лечебни растения на територията на община гр. Горна Оряховица

Община Горна Оряховица се намира в Северна България и е една от съставните общини на област Велико Търново. Общината е разположена в централната част на област Велико Търново. С площта си от 317,807 km² заема 7-о място сред 10-те общините на областта, което съставлява 6,82 % от територията на областта. Границите ѝ са следните:

- на северозапад – община Полски Тръмбеш;
- на изток – община Стражица;
- на юг – община Лясковец;
- на запад – община Велико Търново.

Общината е с важно геостратегическо положение, тъй като на нейната територия се пресичат важни международни и местни транспортни артерии.

Общината се състои от 14 населени места, от които два града и 12 села: Горна Оряховица, Долна Оряховица, Върбица, Горски Горен Тръмбеш, Горски Долен Тръмбеш, Драганово, Крушето, Паисий, Писарево, Поликраище, Правда, Първомайци, Стрелец, Янтра.

С изключение на най-южната част на общината, където се издига северната част на Арбанашкото плато (440 m н.в.), останалата територия е заета от обширната долина на река Янтра и нейният ляв приток река Росица, които очертават южната, условна граница на Средната Дунавска равнина. Тук в коритото на Янтра е и най-ниската точка на общината – 44 m н.в. Североизточно от долината на Янтра, в пределите на общината попадат и части от Драгановските височини (те се отнасят условно към Източната Дунавска равнина) с максимална височина от 371 m, разположена северозападно от село Горски Горен Тръмбеш. Основната водна артерия в общината е река Янтра, която протича през нея със средното си течение на протежение от около 50 km. Реката навлиза в общината западно от село Първомайци и продължава на изток, като минава северно от Горна Оряховица и южно от Долна Оряховица. В района на село Върбица прави голям завой на север, а при село Горски Долен Тръмбеш на запад. Тук тя приема отдясно притока си Стара река. Западно от село Драганово прави нов завой, този път на север, приема най-големия си приток (ляв) река Росица и северно от село Крушето напуска общината. По-голямата част от територията на общината попада в умерено-континенталната климатична област.

Средногодишната температура за Горна Оряховица е 11,5 °С, а в средногодишната температура за цяла България е около 10,5 °С.

Валежите са неравномерно разпределени в два валежни максимума – есенно-зимен и пролетно-летен.

Условно местообитанията на “лечебните растения определени като такива с приложение към ”Закон за лечебните растения“ (ЗЛР) (обн. в ДВ бр. 29 от 7 април 2000 г., посл. изм. ДВ бр. 102 от 8.12.2023 г.) могат да бъдат разделени в следните групи:

1. Водни и крайводни местообитания, населявани от хигрофитни и хидрофитни лечебни растения.

Създадената мрежа от изкуствени водоеми - канали, рибарници, микроязовири не може да компенсира изчезването на естествените водоеми.

2. Влажни ливади, развити предимно в доловете и подходящи за лечебни растения с умерени изисквания към влажността.
3. Сухи ливади по хълмове и склонове, подходящи за сухолюбиви тревни видове лечебни растения.
4. Скали сипеи и скални откоси, подходящи за калцифилни, сухолюбиви предимно тревни видове.
5. Гори и храсталаци, подходящи за горски видове лечебни растения.

Във връзка с използваните в текста някои по специфични термини, налага се те да бъдат обяснени по долу:

- 1) рудерал - вид, среща се в селищата и на антропогенно нарушени терени, но не навлизащ масово в обработваеми площи.
- 2) плевел - вид навлизащ масово в обработваемите площи и конкуриращ културните растения.
- 3) спорадично разпространение - разпространение на изолирани и отделени едно от друго места.

Alismataceae - Лаваницови

Alisma plantago-aquatica L - лаваница, жаблек. Среща се край водоеми предимно със стоящи води (стари корита, рибарници, канали). Ресурсите му са ограничено използваеми.

Anacardiaceae - Анакардиеви

Cotinus coggygria Scop. - смрадлика. Среща се предимно в горски. Ресурсите му са използваеми.

Amarilidaceae - Амарилисови

+ *Galanthus elwesii* Hook fill.- елвезиево кокиче. Среща се нарядко в горски фонд (липов) и крайнините му. Ресурсите му са неизползваеми.

* *Leucojum aestivum* L. - блатно кокиче. Среща се в заливни гори. Ресурсите му са практически неизползваеми.

Apiaceae - Сенникоцветни

Anethum graveolens L. - обикновен копър- култивиран навсякъде на територията на община като растение за подправка.

Angélica sylvestris L. - лечебна пищялка. Ресурсите му са използваеми.

Anthriscus cerefolium (L.) Hofm. - азмацуг /див керевиз/ - Видът е широко разпространен на територията на цялата общината, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен или плевел край огради, пътища и по-рядко в обработваеми площи. Ресурсите му са максимално използваеми.

Bifora radians Bieb. - лъчисто- колендро. Видът е широко разпространен на територията на цялата общината най-често като плевел в ниви (слънчоглед, царевица, пшеница). Ресурсите му са максимално използвани.

Vupleurum rotundifolium L. - кръглолистна урока. Видът е разпространен на територията на цялата общината най-често край ниви (слънчоглед, царевица, пшеница) и рядко навлиза в тях, но е много рядък с ниска численост. Ресурсите му са практически неизползвани.

Conium maculatum L. - петнист бучиниш (цволика). Видът е широко разпространен на територията на цялата общината, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен или плевел край огради, пътища и в обработвани площи. Ресурсите му са максимално използвани.

Eryngium campestre L. - полски ветрогон. Среща се навсякъде по ливади, пасища, крайселски. Ресурсите му са използвани.

Foeniculum vulgare Mill. - резене (морач) - култивира се нарядко и подивява (край огради и градини). Ресурсите му са ограничено използвани.

Tordyllum maximum L. - обикновена нузла. Видът е широко разпространен на територията на цялата общината най-често като плевел в ниви (слънчоглед, царевица, пшеница) и край пътища. Ресурсите му са максимално използвани.

Torilis arvensis (Huds.) Link. - полски торилис. Видът е широко разпространен на територията на цялата общината най-често като плевел в ниви (слънчоглед, царевица, пшеница). Ресурсите му са максимално използвани.

Arosynaseae - Тойнови

Vinca herbacea W. et K. - тревист зимзелен. Среща се често по скали и сухи места. Ресурсите му са използвани.

AgaПасеae - Аралиеви

Hedera helix L. – бръшлян. Среща се нарядко в горски фонд (предимно липов) и крайнините. Ресурсите му са неизползвани.

Aristolochiaceae Вълчаябълкови

V Aristolochia clematidis L. - обикновена вълча ябълка. Видът е широко разпространен на територията на цялата общината най-често като плевел в ниви (слънчоглед, царевица, пшеница), зеленчукови градини и лозя. Ресурсите му са максимално използвани.

Asteraceae - Сложноцветни

Achillea millefolium gr. - хилядолистен / бял / равнец. Видът е широко разпространен на територията на цялата общината, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен или плевел край огради, пътища и по-рядко в обработвани площи. Ресурсите му са максимално използвани

Anthemis tinctoria L. - жълто подрумиче /бяла рага/. Видът е разпространен на територията на цялата община най-често по сухи рудерализирани места и в запустели ниви, на ерозирани терени. Ресурсите му са максимално използвани.

Arctium minus Bernh. - малък репей. Видът е широко разпространен на територията на цялата общината, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен или плевел край огради, пътища и по-рядко в обработвани площи. Ресурсите му са максимално използвани.

Arctium tomentosum Mill. - мъхнат репей. Видът е широко разпространен на територията на цялата общината, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен или плевел край огради, пътища и по-рядко в обработваеми площи. Ресурсите му са максимално използвани.

Artemisia absinthium L. - горчив пелин. Видът е широко разпространен на територията на цялата общината, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен или плевел край огради, пътища и по-рядко в обработваеми площи. Ресурсите му са максимално използвани.

Artemisia annua L. - едногодишен пелин. Видът е широко разпространен на територията на цялата общината, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен или плевел край огради и пътища. Ресурсите му са максимално използвани.

A-Artemisia vulgaris L - обикновен пелин. Видът е широко разпространен на територията на цялата общината, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен или плевел край огради, пътища и по-рядко в обработваеми площи. Ресурсите му са максимално използвани.

A Beilis perennis L. - паричка. Среща се често в горски фонд, по влажни долове и в регулацията на селищата. Ресурсите му са използвани.

Carduus acanthoides L. - късодръжков магарешки бодил. Видът е широко разпространен на територията на цялата общината, включително и в регулация на селищата, най- често като бурен или плевел край огради, пътища и в обработваеми площи. Ресурсите му са максимално използвани.

Chamomilla suaveolens (Pursh.) Rydb. - езичестоцветна лайка. Видът е широко разпространен на територията на цялата общината, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен край огради и пътища. Ресурсите му са ограничено използвани поради забележимата тенденция към намаляване през последните години.

Centaurea calcitrapa L. - дълго иглеста метличина. Видът е широко разпространен на територията на цялата общината, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен или плевел край огради, пътища и по-рядко в обработваеми площи. Ресурсите му са максимално използвани.

Centaurea cyanus L. - полска метличина. Видът е широко разпространен на територията на цялата общината най-често като плевел в ниви (слънчоглед, царевица, пшеница). Ресурсите му са максимално използвани.

Centaurea solstitialis L. - средиземноморска метличина. Видът е широко разпространен на територията на цялата общината, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен или плевел край огради, пътища и в обработваеми площи. Ресурсите му са максимално използвани.

Cichorium inthabus L. - грапавоплодна синя жлъчка. Видът е широко разпространен на територията на цялата общината, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен или плевел край огради, пътища и в обработваеми площи. Ресурсите му са максимално използвани.

Leucanthemum vulgare Lam. - обикновена маргаритка. Среща се много рядко по влажни места. Ресурсите му са неизползвани.

Matricaria trichophylla (Boiss.) Boiss. - влакнеста лайкучка. Видът е широко разпространен на територията на цялата общината най-често като плевел в ниви (слънчоглед, царевица, пшеница). Ресурсите му са максимално използвани.

Onopordum acaanthium L. - жълтеникав онопордум. Видът е широко разпространен на територията на цялата община, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен или плевел край огради, пътища и в обработваеми площи. Ресурсите му са максимално използвани.

Pulicaria dysentheria (L.) Bernh. - дизинтерийна бълшница. Видът е широко разпространен на територията на цялата община, включително и в регулация на селищата, най-често по влажни места (край огради канавки, утайтели, чешми, водоеми), като бурен и по-рядко в обработваеми площи. Ресурсите му са максимално използвани.

Senecio vulgaris L. - обикновен спореж. Видът е широко разпространен на територията на цялата общината, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен или плевел край огради, пътища и в обработваеми площи (ниви, зеленчукови градини, лозя). Ресурсите му са максимално използвани.

Taraxacum officinale Web. - лечебно глухарче. Видът е широко разпространен на територията на цялата общината, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен или плевел край огради, пътища и в обработваеми площи (ниви, зеленчукови градини, лозя). Ресурсите му са максимално използвани.

Xanthium spinosum L. - бодлив казашки бодил /рогачица/. Видът е широко разпространен на територията на цялата общината най-често като плевел в ниви /слънчоглед, царевица, пшеница / Ресурсите му са максимално използвани.

Xanthium strumarium L. - влакнест казашки бодил. Видът е широко разпространен на територията на цялата общината, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен или плевел край огради, пътища и в обработваеми площи /ниви, зеленчукови градини, лозя). Ресурсите му са максимално използвани.

Xeranthemum annuum L. - едногодишно безсмъртниче. Видът е широко разпространен на територията на цялата община, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен или плевел край огради и пътища. Ресурсите му са максимално използвани.

Betulaceae – Брезови

Betula pendula Rothm. - бреза. Среща се нарядко. Ресурсите му са неизползвани.

Borraginaceae - Гранаволистни

Anchusa officinalis L. - лечебно Винче. Видът е широко разпространен на територията на цялата община, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен или плевел край огради и пътища и по рядко в обработваеми площи. Ресурсите му са максимално използвани.

Buglossoides an/ensis L. - полска белоочица. Видът е широко разпространен на територията на цялата община, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен или плевел край огради и пътища и по рядко в обработваеми площи. Ресурсите му са максимално използвани.

Cynoglossum officinale L. - лечебна наумка. Видът е широко разпространен но с ограничена численост на територията на цялата община, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен или плевел край огради и пътища и по рядко в обработваеми площи. Ресурсите му са ограничено използвани.

Echium italicum L - италианско усойниче. Видът е широко разпространен на територията на цялата община, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен или

плевел край огради и пътища и по рядко в обработваеми площи. Ресурсите му са максимално използвани.

Symphytum officinale L. - зарасличе (черен оман). Ресурсите му са ограничено използвани.

Brassicaceae - Кръстоцветни

Alliaria petiolata (Bieb.) Cavata et Graub. - лъжичина. Видът е широко разпространен на територията на цялата община, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен край огради, пътища и гори от всякакъв вид. Ресурсите му са максимално използвани.

Thlaspi alliaceum L. - лукова попова лъжичка. Видът е широко разпространен на територията на цялата община най-често като плевел в ниви (слънчоглед, царевица, пшеница). Ресурсите му са максимално използвани.

Thlaspi arvense L. - полска попова лъжичка. Видът е широко разпространен на територията на цялата община най-често като плевел в ниви (слънчоглед, царевица, пшеница). Ресурсите му са максимално използвани.

Caprifoliaceae - Бъзови

Sambucus ebulus L. - нисък бъз. Видът е широко разпространен на територията на цялата община, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен или плевел край огради, пътища и в обработваеми площи. Ресурсите му са максимално използвани.

Sambucus nigra L. - черен бъз. Среща се често като единично дърво по влажни места в низини и долове. Ресурсите му са използвани.

Caryophyllaceae - Карамфилови

Agrostemma githago L. - къклица. Видът е широко разпространен на територията на цялата община най-често като плевел в ниви (слънчоглед, царевица, пшеница). Ресурсите му са максимално използвани.

Herniaria hirsuta L. - Влакнесто изсипливче. Среща се нарядко по ливади и каменисти места. Навсякъде единични растения. Ресурсите му са практически не използвани.

Cornaceae - Дрянови

Cornus mas L. – дрян. Среща се нарядко в горски фонд, в крайнините му и извън него, но и в селища. Ресурсите му са ограничено използвани.

Equisetaceae - Хвощови

Equisetum arvense L. - полски хвощ. Среща се често край рибарници, стари корита, микроязовири. Ресурсите му са използвани.

Equisetum palustris L. - блатен хвощ. Среща се нарядко по влажни места край рекички. Много ограничено използваем.

Equisetum telmateja Ehrh. - голям хвощ. Среща се по влажни места край рекички, канали и канавки. Ресурсите му са ограничено използвани.

Fabaceae - Бобови (Пеперудоцветни)

Galega officinalis L. - конски ребра (жаблек). Среща се навсякъде на територията на общината по влажни места, край водоеми. Ресурсите му са използваеми.

Ononis spinosa L. - бодлив гръмотрън. Среща се навсякъде по ливади, пасища, крайселски. Ресурсите му са използваеми.

Trifolium arvense L. - полска (плевелна) детелина. Видът е широко разпространен на територията на цялата община, най-често като плевел в ниви (слънчоглед, царевица, пшеница). Ресурсите му са максимално използваеми.

Trifolium pratense L. - ливадна детелина. Видът е широко разпространен на територията на цялата община, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен или плевел край огради, пътища и в обработваеми площи. Ресурсите му са максимално използваеми.

Trifolium repens L. - пълзяща детелина. Видът е широко разпространен на територията на цялата община, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен или плевел край огради, пътища и в обработваеми площи. Ресурсите му са максимално използваеми.

Fagaceae - Букови

Quercus robur L. - летен дъб. Ресурсите му са ограничено използваеми.

Gentianaceae - Тинтявови

Centaureum erythraeum Rafn - червен кантарион. Среща се нарядко в състава на сухотревни. Ресурсите му са използваеми.

Geraniaceae - Здравецови

Erodium cicutarium (L.) L. Her. - цикutowo часовниче. Видът е широко разпространен на територията на цялата община, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен или плевел край огради и пътища, но е с ниска численост. Ресурсите му са ограничено използваеми.

Hippocastaneaceae - Конскокестенови

Aesculus hippocastanum L. - конски кестен. Отглежда се като декоративно. Ресурсите му са потенциално използваеми.

Hypericaceae - Звъникови

Hypericum perforatum L. - жълт кантарион. Видът е широко разпространен на територията на цялата община, край пътища обработваеми площи пасища, изоставени ниви лозя, и ресурсите му са максимално използваеми.

Hypolepidaceae Хинопленидови

Pteridium aquilinum (L.) Kuhn. - орлова папрат. Среща се в крайнините на горски фонд. Ресурсите му са ограничено използваеми.

Iridaceae - Перуникови

Crocus pallasii Bieb. - паласов минзухар. Среща се наредко в състава на сухотревни съобщества. Ресурсите му са използваеми.

Lamiaceae - Устоцветни

Origanum vulgare L. - обикновен риган. Среща се по ливади и хълмове. Ресурсите му са използваеми.

Salvia aethiopis L. - бяла какула (конски босилек). Широко разпространен на територията на цялата община най-често по пасища, но и край селищата, като рудерал. Ресурсите му са максимално използваеми.

Salvia nemorosa L. - горска какула (г. конски босилек). Широко разпространен на територията на цялата община най-често по пасища, но и край селищата, пътища и жп линии. Ресурсите му са максимално използваеми.

Satureja montana subsp. *Kitaibelii* (Wierzb.) Ball. - планинска чубрица. Среща се често по скали и сухи места. Ресурсите му са използваеми.

Stachys annua L. - едногодишен ранилист. Видът е широко разпространен на територията на цялата община, най-често като плевел в ниви (слънчоглед, царевица, пшеница). Ресурсите му са максимално използваеми.

Stachys germanica L. - германски ранилист. Широко разпространен на територията на цялата община най-често по пасища но и край селищата, като рудерал. Ресурсите му са максимално използваеми.

Stachys recta L. - изправен ранилист. В района на общината по сухи възвишения се среща близкия ендемичен вид *Stachys arenariaeformis*. Събирането му не се препоръчва.

Teucrium chamaedris L. - обикновено подъбиче. Среща се често по сухи каменисти места. Ресурсите му са използваеми.

Teucrium montanum L. - планинско подъбиче. Среща се често по скали и сухи места. Ресурсите му са използваеми.

Teucrium polium L. - бяло подъбиче. Среща се често по сухи каменисти. Ресурсите му са използваеми.

Thymus callieri Borb. - калиерова мащерка. Среща се често по сухи каменисти места. Ресурсите му са използваеми.

Liliaceae - Кремови

Allium rotundum L. - кръгъл лук. Широко разпространен на територията на цялата община най-често по пасища, но и край селищата, като рудерал. Ресурсите му са максимално използваеми.

Malvaceae - Слезови

Alcea rosea L. - градинска ружа. Отглежда се често като декоративно растение. Подивява на територията на цялата община. Среща се като рудерално растение край ниви и пътища. Ресурсите му са ограничено използваеми.

+*Althaea officinalis* L. - лечебна ружа. Среща се навсякъде на територията на общината по влажни места, край рибарници, стари корита, микроязовири. Ресурсите му са използваеми.

Lavatera thuringiaca L. - лаватера, тюрингска. Видът е широко разпространен на територията на цялата община като рудерал, край пътища обработваеми площи пасища, изоставени ниви лозя, но числеността му не е висока. Ресурсите му са ограничено използваеми.

Malva sylvestris L. - горски слез. Видът е широко разпространен на територията на цялата общината, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен или плевел край огради, пътища и в обработваеми площи. Ресурсите му са максимално използваеми.

Oleaceae - Маслинови

Fraxinus ornus L. – мъждрян. Среща се предимно в горски фонд и по-рядко в крайнините му и извън него. Ресурсите му са ограничено използваеми.

Fraxinus oxycarpa Willd. - полски ясен. Ресурсите му са ограничено използваеми.

Syringa vulgaris L. - обикновен люляк. Среща се нарядко по скали и сипеи. Ресурсите му са ограничено използваеми.

Papaveraceae - Макови

Chelidonium majus L - змийско мляко. Видът е широко разпространен на територията на цялата община, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен или плевел край огради, пътища и в обработваеми площи, но предимно на влажни и сенчести места. Ресурсите му са максимално използваеми.

Fumaria officinalis L. - лечебен росопас. Видът е широко разпространен на територията на цялата община, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен или плевел край огради, пътища и в обработваеми площи. Среща се нарядко в горски фонд (липов) и крайнините му. Ресурсите му са неизползваеми, максимално използваеми.

Papaver rhoeas L. - кадънка, полски мак. Видът е широко разпространен на територията на цялата община, включително и в регулация на селищата, най-често като плевел край огради, пътища и в обработваеми площи (ниви). Ресурсите му са максимално използваеми.

Phytolacaceae - Лаконосови

Phytolacca americana L. - лечебен винобой. Видът е разпространен на територията на цялата община, отглеждан като декоративно растение и на много места подивява. Ресурсите му са максимално използваеми и може да се отглежда в култура.

Pinaceae - Борови

Pinus sylvestris L. - бял бор. Залесяван като декоративно дърво и почвоукрепител. Ресурсите му са потенциално използваеми.

Plantaginaceae - Живовлекови

Plantago lanceolata L. - ланцетовиден живовлек. Видът е широко разпространен на територията на цялата община, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен или в състава на различни типове пасищна растителност, но и като плевел край огради пътища и в обработваеми площи. Ресурсите му са максимално използваеми.

Plantago major L. - голям живовлек. Видът е широко разпространен на територията на цялата общината, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен или

плевел край огради, пътища и в обработваеми площи. Ресурсите му са максимално използвани.

Plantago media L. - среден живовлек. Среща се наредко по умерено влажни ливади. Няма ресурсно значение.

Росеae - Житни

Lolium temulentum L. - пиявец (райграс). Среща се много рядко главно като плевел в ниви и по сухи места. Ресурсите му са неизползваеми.

Sclerochloa dura (L.) Bauch – склерохлоа. Видът е широко разпространен на територията на цялата община, главно по пътища поради специфичния начин на пренасяне на семената му (антропохория). Ресурсите му са максимално използвани.

Portulacaceae - Тученицови

Portulaca oleracea L. - обикновена тученица. Видът е широко разпространен на територията на цялата община, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен или плевел край огради, пътища и в обработваеми площи. Ресурсите му са максимално използвани.

Ranunculaceae - Лютикови

Adonis aestivalis L. - летен горицвет. Видът е широко разпространен на територията на цялата община най-често като плевел в ниви (слънчоглед, царевица, пшеница), но спорадично и ниска численост. Ресурсите му са ограничено използвани.

Clematis vitalba L. - обикновен повет. Видът е широко разпространен на територията на цялата община включително и в регулацията на селищата, но най-често на по-влажни места край водоеми, огради, пътища, ж.п. линии. Ресурсите му са максимално използвани.

Consolida hispanica (Costa.) Greud. et Bördet - източна ралица. Видът е широко разпространен на територията на цялата община, включително и в регулация на селищата, най-често като плевел в обработваеми площи (ниви). Някои негови форми се отглеждат в градини за украса. Ресурсите му са максимално използвани.

Consolida regalis S. F. Gray - обикновена ралица. Видът е широко разпространен на територията на цялата община, включително и в регулация на селищата, най-често като плевел в обработваеми площи (ниви). Ресурсите му са максимално използвани.

Ranunculus ficaria L - жълтурче. Среща се доста често навсякъде по влажни ливади, край горски фонд и в него (главно салкъм), в селищата край рекички, в долове на територията на цялата община. Ресурсите му са използвани.

Ranunculus repens L. - пълзящо лютиче. Среща се на територията на цялата община, край вади, канали, реки, във влажни долове, включително и в регулацията на селищата. Ресурсите му са използвани.

Resedaceae - Резедови

Reseda inodora Rchb. - неароматна резеда. Среща се на територията на цялата община по сухи каменисти и тревисти места, но и като плевел в ниви и други обработваеми площи. Ресурсите му са използвани.

Reseda lutea L.- жълта резеда. Видът е широко разпространен на територията на цялата община, най- често като плевел в ниви (слънчоглед, царевица) и като рудерал по сухи тревисти места. Ресурсите му са максимално използваеми.

Rosaceae - Розоцветни

Agrimonia eupatoria L. - лечебен камшик. Видът е широко разпространен на територията на цялата община, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен край огради, пътища и гори от всякакъв вид и много по рядко вторично навлиза в изоставени обработваеми площи/овощни градини/. Ресурсите му са максимално използваеми.

Crataegus toподуpa Jacq. - червен глог. Среща се предимно в горски фонд и по-рядко в крайнините му и извън него, като единичен храст се среща и по сухи поляни и край селищата. Ресурсите му са използваеми.

Fragaria vesca L. - горска ягода. Няма ресурсно значение.

Geum urbanum L - градско омайниче. Видът е широко разпространен на територията на цялата общината, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен край огради, пътища и гори от всякакъв вид. Ресурсите му са максимално използваеми.

Prunus spinosa L. - трънка. Среща се на територията на цялата община, както в горски фонд, така и край селищата, по хълмове, край реките и др. Ресурсите му са използваеми.

Rubus caesius L. - полска къпина. Среща се доста често на територията на цялата община, включително и в регулацията на селищата, край огради и в обработваеми площи. Ресурсите му са използваеми.

Rubiaceae - Брошови

Galium verum L. - същинско еньовче. Видът е широко разпространен на територията на цялата община, най-често като рудерал по сухи тревисти места, край пътища, шосета, пасища от всякакъв тип и други. Ресурсите му са максимално използваеми.

Salicaceae - Върбови

Populus nigra L. - черна топола. Среща се доста често на територията на цялата. Ресурсите му са използваеми.

Scrophulariaceae - Живеничеви

Verbascum nigrum L. - черен лопен. Среща се нарядко по алувиални наноси. Ресурсите му са практически използваеми.

Verbascum phlomoides - лечебен лопен. Видът е широко разпространен на територията на цялата община. Най-често се среща като рудерално растение край водоеми, изкопи, пътища, жп линии. Ресурсите му са максимално използваеми.

Veronica anagalis-aquatica L. – огничевоподобно великденче. Среща се предимно по влажни, засъхващи места. Ресурсите му са използваеми.

Veronica arvensis L. - полско Великденче. Видът е широко разпространен на територията на цялата община най-често като плевел в ниви (слънчоглед, царевица, пшеница), но спорадично и ниска численост. Ресурсите му са ограничено използваеми.

Tiliaceae - Липови

Tilia tomentosa Moench. - сребролистна липа. Формира гори. Има ресурсно значение.

Urticaceae - Копривови

Parietaria officinalis L. - лечебна разваленка. Видът е широко разпространен на територията на цялата община, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен и по-рядко плевел - край огради, пътища и в обработваеми площи. Ресурсите му са максимално използваеми.

Urtica urens L. - гръцка коприва. Видът е широко разпространен на територията на цялата община, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен по влажни и сенчести места и по-рядко плевел - край огради, пътища, нарушени терени и в обработваеми площи. Ресурсите му са максимално използваеми.

Valerianaceae - Дилянкови

+*Valeriana officinalis* L. - дилянка. Среща се много рядко във влажни долове - край Драгашка бара, край р. Осъм и други. Няма ресурсно значение.

Verbenaceae - Върбинкови

Verbena officinalis L. - лечебна Върбинка. Видът е широко разпространен на територията на цялата община, включително и в регулация на селищата, най-често като бурен по влажни места и по-рядко плевел - край огради, пътища, нарушени терени, водоеми и обработваеми площи. Ресурсите му са максимално използваеми.

Violaceae - Теменугови

Viola odorata L. - миризлива теменуга. Среща се предимно в горски фонд. Ресурсите му са ограничено използваеми

Zygophyllaceae - Чифтолистникови

Tribulus terrestris L. - трабузан (бабини зъби). Видът е широко разпространен на територията на цялата община най-често като плевел в ниви (слънчоглед, царевица), лозя, овощни градини. Ресурсите му са максимално използваеми.

- * Билки под ограничителен режим на събиране
- * + Билки забранени за събиране.

Приложение №2

Програмата за опазване, устойчиво ползване и възстановяване функциите на почвите на територията на община Горна Оряховица

Опазването на почвите и устойчивото използване на почвените ресурси зависи от прилагането на подходящи системи за земеползване, правилната обработка, намаляване на обезлесяването и горските пожари, състоянието на растителната покривка и времето през което почвата е защитена от растителност.

Увреждането на почвите е процес на настъпване на неблагоприятни промени в строежа и/или физико-химичните им свойства, водещ до нарушаване на основните им функции. Причините могат да бъдат природни и антропогенни. В чл. 12 от Закона за почвите са посочени следните видове процеси, които увреждат почвите:

1. ерозия;
2. вкисляване;
3. засоляване;
4. уплътняване;
5. намаляване на почвеното органично вещество;
6. замърсяване;
7. запечатване;
8. свлачища.

Главни източници на замърсяване на почвите са промишлеността, транспорта и неправилно провежданата растително-защитна дейност.

ЗАМЪРСЯВАНЕ НА ПОЧВИТЕ С ТЕЖКИ МЕТАЛИ И МЕТАЛОИДИ

Основен източник на замърсяване на почвите с тежки метали и кисели компоненти са: автомобилният транспорт, изгарянето на въглища и нефтопродукти, прекомерното използване на препарати за растителна защита и минерални торове. Почвите се замърсяват чрез атмосферата по пътя на утаяване на аерозоли, прах или разтворени съединения на токсични вещества с валежите.

ЕРОЗИЯ И ВКИСЛЯВАНЕ

Ерозията на почвите е явление, свързано с отделяне и пренасяне на почвени частици чрез вятър, дъждовни и поливни води при протичане на естествени и/или антропогенни процеси. Загубата на почвен материал оказва съществено влияние върху функциите на почвата, както в мястото на проявлението на ерозията, така и върху прилежащите територии.

Ерозията води до намаляване на дълбочината на коренообитаемия слой, количеството на хранителните елементи и запасите на почвена влага, изчерпване на филтриращия и буферния капацитет на почвата, намаляване на съдържанието на почвено органично вещество, загуба на биоразнообразие, деградация на почвената структура, образуване на почвена кора, разпространение и акумулация на замърсители във водните течения и в зоните на акумулация на наноси.

Вкисляване

Вкисляването на почвите е естествено протичащ процес, чийто интензитет зависи от генетична обусловеност и от антропогенни фактори и се характеризира с понижаване на рН, поява на обменна киселинност и развитие на алуминиева и/или манганова фитотоксичност, обедняване на почвата с бази, молибденов дефицит, подтисната микробиологична активност и киселинна деструкция на глинестите материали.

Основен фактор за вкисляването на почвите в България е едностранчивото торене с азотни торове. Успоредно с процеса на вкисляване се променя подвижността и достъпността на редица почвени елементи, които оказват пряко и косвено влияние върху системата почва – растение – човек.

Данните от наблюденията от извършения мониторинг свидетелстват за очертаване на трайна тенденция на вкисляване на почвите, в следствие тяхното повърхностно преовлажняване.

Засоляване на почвите е процес, при който се увеличава съдържанието на водоразтворимите соли, с което се увеличава обемът на натрий и магнезий в почвите и се оказва негативно влияние на техните свойства, респективно на продуктивния им потенциал. Подобряването на засолените почви е свързано със значителни капиталовложения, тъй като е възможно да се постигне след дрениране на почвите, а също и с прилагането на други сложни агротехнически практики.

Уплътняване на почвата е физически процес на частично разрушаване на почвената структура и увеличаване на плътността, при което намалява водопропускливостта, увеличава се твърдостта, нарушава се почвената структура и се променя строежът на почвения профил. Основно се наблюдава при неправилно използване на селскостопански машини при неподходящи условия. Обработваемите земи са засегнати от уплътняване както на горния слой, така и на плодородния слой. Необходимо е прилагането на добри земеделски практики за поддържане и възстановяване на структурата на почвата като например използване на машини и приспособления за почвообработка с намален натиск, а също и прилагане на интензивни мерки за опазване на почвата от ерозия и деградация на почвеното органично вещество.

Почвеното органично вещество е сложна система от хумусни вещества, белтъци, въглеводороди, восъци, смоли и други компоненти. **Намаляването на почвеното органично вещество** при обработваемите земи, е между 10 и 40% за по-голямата част от почвите, но в отделните случаи може да намалее и повече. Въпреки липсата на системни наблюдения има данни за трайна тенденция към намаляване на запасите на почвено органично вещество в обработваемите земи.

Замърсяване на почвите е процес на натрупване на вредни вещества в почвите от естествен и/или антропогенен източник, чиито свойства и концентрации причиняват нарушаване на техните функции независимо дали се превишават действащите в страната норми. Основни източници на замърсяване са:

- транспортът;
- неправилната употреба на минерални торове;
- пестицидите;

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

- тежките метали (мед, олово, хром, манган и др.) в резултат от напояване със замърсени промишлени води или от промишлено замърсен въздух.

Запечатване на почвите е трайно покриване на почвените повърхности с непропусклив материал поради застрояване и/или изграждане на инфраструктура.

Свлачището е природно явление, при което се нарушава устойчивостта на големи земни маси и се създават предпоставки за придвижването им. Причините за възникването на свлачища са свързани със силно пресечения релеф и други специфични геоложки дадености в определени райони. Свлачищните процеси нямат внезапен характер и е възможно да бъдат регулирани с технически средства. Във времето те имат периоди на затихване и усилване. След активизирането на свлачището може да се стигне до възникване на бедствена ситуация.

По отношение на почвено-географското райониране на България, общината се отнася към Севернобългарска лесостепна почвена зона. За територията на община Горна Оряховица, основните почвени типове са черноземни почви, сиви горски, алувиално-ливадни и хумусно-карбонатните. За поречието на река Янтра са типични алувиално-ливадни почви. По-рядко се срещат тъмно-сиви и горско-ливадни почви. Обработваемите земи са с най-голям дял от общата площ на община Горна Оряховица, като земеделските територии са със значително по-висок дял от средния за страната.

Алувиално-ливадни почви - са широко разпространени в заливните речни тераси. Образувани са върху поръозни алувиални наслаги и при постоянно и достатъчно овлажнение и ливадна растителност. Характеризират се с дебел хумусен хоризонт, като ежегодно се натрупват минерални вещества в почвените хоризонти. Разпространени са върху I и II надзаливни тераси на реките на страната. Имат само един тънък повърхностен хоризонт – по-тъмен, до 10 см, след което има само слоеве, различаващи се по вида на фракцията. Те са със сиво-жълт цвят и са много плодородни. Алувият представлява материал, който се формира от постоянно течащи води. Той се натрупва по речната тераса като фин материал с богато органично и минерално съдържание, което му предава изключителна плодородност. Алувиално-ливадните почви са с дебел почвен хоризонт и високо съдържание на хумус.

Географското разпределение на черноземите определя тяхното разпространение в общината, като те са представени от различни подтипове. Тези почви се отличават с високо естествено плодородие.

Черноземни почви – черноземните почви са се оформили под влияние на ливадно-степна и лъсостепна растителност. Почвообразуващите скали в района на черноземните почви са предимно от лъсови образувания. Характерна особеност на черноземите е отделянето на карбонатите от скалната основа във вид на „карбонатен мицел“.

Обикновени черноземи – формирали са се изцяло под въздействието на лесостепна растителност. Скалите върху които са се образували са разнообразни. С най-голямо значение е лъса, но се срещат още варовици и мергели. Тези почви са предимно дълбоки и много дълбоки, но на места по склоновете на платата и хълмистите части са по-измити и дълбочината им намалява. Механичният им състав варира в рамките на песъчливо-

глинести почви – от леко до тежко песъчливо – глинести. Сумата от фракциите по-малки от 0.01 мм за А- хоризонт се дължи от 15.20% за песъчливо-глинести почви, през 21.68% за средно-песъчливо глинести.

Карбонатен чернозем - Карбонатните черноземи от крайдунавския район се характеризират със средно мощен хумусен хоризонт – 45-80 см. В източната част на крайдунавския район (Беленско и Русенско) мощността на хумусния хоризонт, е по-малка – 25-35 см. Карбонатните черноземи имат средно песъчливо глинест механичен състав, като се наблюдават колебания на механичния състав в зависимост от механичния състав на лъоса, лъосовидните песъчливи глинени или мергелните глинени. Характерна особеност на карбонатните черноземи е липсата на плътни хоризонти по техния профил, което обуславя сравнително по-леко придвижване на почвения разтвор, следователно и на лесно разтворимите хранителни вещества, за което трябва да се държи сметка при торенето. Водният режим на карбонатните черноземи не е благоприятен. Макар че сборът на годишните валежи е около 500 мм, вследствие на континенталния климат (високи температури през лятото, силни и бързо изсушаващи почвата ветрове) недостигът на влага е ограничителен фактор на добивите.

Излужени черноземни почви - образувани са общо взето върху по-тежки лъосо-водни и лъосовидно-глинести материали, при по-влажни условия и при лесостепни условия (комбинирано влияние на степна и горска растителност). Характеризират се с по-мощни хумустноакumulативен А хоризонт (60-80см.) и преходен Б хоризонт (40-50см.). Карбонатните са измити под А хоризонт и реакцията на орния хоризонт е слабокисела която е по-благоприятна за растенията. В сравнение с карбонатните черноземи имат по-тежък механичен състав и по-добра водосъдържаща способност, но по-слаба водопроницаемост. Притежават слабо проявена пластичност и лепливост при обработка във влажно състояние. При изсъхване образуват непътна кора и при обработка се къртят на буци. Според степента на излужване, определена по нивото на измиване на карбонатните, излужените черноземи се делят на: слабо, средно и силно излужени. С увеличаване степента на излужване се понижава почвеното рН и се засилват неблагоприятните физически свойства на почвите.

Излужените черноземи са най-плодородните почви в страната с голямо значение на българското земеделие. При правилна технология от тях могат да се получават високи и стабилни добиви от всички култури.

Деградираните (лесивирани) черноземи Заемат площи южно от излужените черноземи към Ст. Планина. Образувани са в голяма степен под влияние на горска растителност (предимно различните видове дъбове) и представляват преход между черноземните и сивите горски почви.

Хумусния хоризонт е по-малко мощен (40-50см), а Б хоризонт е по-мощен (60-70см) Карбонатите са измити на голяма дълбочина (100-120 см.) и реакцията на повърхностния хоризонт е слабо до средно кисела. Те са по-слабо запасени с хумус, азот и фосфор в сравнение с предшествашите подтипове на чернозема. Физичните свойства на деградираните черноземи са по-неблагоприятни в сравнение с останалите черноземи - имат по-слаба водопроницаемост, при висока влажност придобиват лепливост и пластичност, а при изсъхване-образуват плътна кора и се къртят на буци при обработка.

Естественото им плодородие е по-слабо от това на излужените черноземи, но при правилна агротехника от тях се получават добри и стабилни добиви на земеделските култури. За това допринася и по-голямата сума от валежи в района на разпространението им. Те са особено подходящи за отглеждането на зърнени и технически култури, както и на различни видове зеленчуци.

Сивите горски почви са другият зонален почвен тип разпространен в общината. Те са разположени на юг от черноземните в по-високите части на Дунавската равнина, Лудогорието, западната част на Добруджанското плато и Предбалкана. Образувани са предимно върху карбонати, главно под влиянието на широколистната горска растителност, но в по-ниските части се чувства влиянието на тревистата растителност. При тези условия на почвообразуването за сивите горски почви е характерно развитието на по-слабо мощен А-хоризонт, който има характер на хумусноелувиален и силно развит и уплътнен илувиален В-хоризонт. Сивите горски почви се разделят основно на два подтипа-дълбококарбонатни и плиткокарбонатни сиви горски почви. Към плиткокарбонатните се отнасят слабо мощни почви, развити върху карбонатни скали с линия на шупване 50- 80см. Дълбококарбонатните сиви горски почви са с мощен профил, при който карбонатите се появяват под 100см. Сивите горски почви се разделят на три вида-тъмносиви, сиви и светлосиви. Хумусното им съдържание е по-малко от това на черноземите, което налага тяхното наторяване. Подходящи са за отглеждането на ечемик, овес, ръж, картофи, овощия и др. От азоналните почвени типове, на територията на общината са разпространени алувиалноливадните и хумусно-карбонатните (рендзини) почви. Алувиално-ливадните почви се срещат по поречията на почти всички реки в страната. Те се разполагат от двете страни на речните корита. Тези почви се образуват върху речни наноси, както и върху материалите постъпили чрез пороите от околните склонове. В зависимост от наличието на Калций те се делят на:

- карбонатни-тези които са формирани върху богати на карбонати наноси
- безкарбонатни - тези които са формирани върху наноси с минимални количества карбонати.

Почвите могат да се класифицират и според дебелината на хумусният си слой. Те биват:

- слаби - до 10 см
- средно мощни-от 10 до 40 см
- мощни-над 40 см

Характерна особеност за тези почви е, че не се формират ясно обособени почвени хоризонти. Образова се само добре обособен хумусен слой със съответната дебелина, като под него се разполагат почво-образуващите материали - наносите. Под тях се разполагат подпочвените води.

Характерно за тези почви е, че подпочвените води са много близко до повърхността - около 60-80см. Друга особеност на почвите е добрата формация на хумус. При тях той е лек и зрял и с много добри качества. Добрите условия за формиране на хумусът се дължат на факта че почвите са с добра аерация и влажност. Дори при заливане от реките те не се заблатяват. Това дава възможност за развитие на богата ливадна растителност, чиито органични остатъци са основната предпоставка за формиране на зрял хумус. Освен това почвите са добре запасени и с основните елементи необходими за растенията - Калий, Фосфор, Калций, Азот. Реакцията на почвите варира от кисела до алкална в зависимост от почвените наноси. Физичните им свойства също са много добри - имат добра

структура, рохкавост, слаба лепливост, не се сбиват и напукват, при изсъхване лесно се обработват. Те са плодородни почви, подходящи за отглеждането на разнообразни култури.

Рендзини- хумусно-карбонатни почви Наличието на карбонатни скали и карстовите процеси, развити на някои места от общината, са предпоставка за наличието на рендзините. Те се развиват на карбонатна основа, там където на повърхността излиза карбонатна скала. Те са временни почви в процес на развитие и имат високо съдържание на хумус и карбонати. Много сухи, със силна алкална реакция, поради което няма микроорганизми. Върху тях виреят някои зърнени и технически култури, както и овощни насаждения.

Почвата е ограничен, незаменим и практически невъзобновим природен ресурс, който изпълнява редица функции, които играят важна роля за поддържане на равновесието в природата и съществуването на човешкото общество. В зависимост от факторите на почвообразуване – биотични и абиотични се формира почвена покривка с различна мощност на почвения профил и хумусния хоризонт, с различен механичен състав, почвена реакция, структура, различно съдържание и запасеност с органично вещество и хранителни елементи, различни, водни, въздушни и топлинни режими. Деградацията на почвата включва протичането на редица процеси, които водят до пълно или частично нарушаване на една или повече от нейните функции. Основните заплахи за нарушаване на функциите на почвите са дефинирани в Закона за почвите и включват: ерозия, киселяване, засоляване, уплътняване, намаляване на почвеното органично вещество, замърсяване, запечатване и свлачища.

Съхраняването на екологичните и производствени функции на почвата е в тясна връзка с качеството на произвежданата селскостопанска продукция и рефлектира върху здравето на хората. Най-разпространените форми на увреждане на почвата са химическото замърсяване с тежки метали, металоиди и устойчиви органични замърсители, различни форми на деградационни процеси като ерозия, киселяване, засоляване, уплътняване, запечатване. Оценка на състоянието на почвите се извършва в рамките на Националната система за мониторинг на почви, разработена и утвърдена от Министъра на околната среда и водите през 2004 година, изцяло съобразена с последните изисквания на Европейската комисия и Европейската агенция по околна среда, както и с националното законодателство, Закон за почвите и Наредба №4 за мониторинг на почвите.

Пестицидите са химически средства за защита от вредители: насекоми, гризачи, паразитни гъби и плевелни растения. Употребата им води до рязко увеличаване на добивите от обработените с тях култури поради бързото унищожаване на вредители. Пестицидите трудно се разграждат по биологичен път и концентрацията им се увеличава многократно по дължината на хранителните вериги. Ако количеството на пестицида е било безвредно при първоначалното му прилагане, след време, при навлизане в последното звено на хранителната верига, то може да се окаже смъртоносно. Пестицидите се натрупват в човешкото тяло, причинявайки тежки увреждания в различни органи. Потенциалните източници за замърсяване на почвите с пестициди (складове за съхранение) са под непрекъснато наблюдение на РИОСВ – В. Търново.

Анализираните почвени извадки за устойчиви органични замърсители, които се следят в пунктовете за мониторинг (РАН, РСВ и ОСР), не показват данни за наличие на търсените

Програма за опазване на околната среда на община Горна Оряховица за периода 2024-2028 г.

аналити (по-малко от границата на количествено определяне на метода) или при отчетени за отделни аналити стойности, то те са много под МДК, определени с Наредба № 3 от 1 август 2008 г. за допустимо съдържание на вредни вещества в почвата.

Изводи:

Според резултатите от анализи, почвите на територията на общината са в добро екологично състояние по отношение на запасеност с биогенни елементи (органично вещество), оценена чрез измерени концентрации на общ азот, органичен въглерод и общ фосфор, а съотношението C/N показва благоприятни условия за разграждане (минерализиране) на органичното вещество. Не са отчетени замърсявания на почвите тежки метали и металоиди и устойчиви органични замърсители, което се дължи основно на въведените изисквания в българското земеделие през последните години при употреба на продукти за растителна защита и торове. През последните години се налага тенденция за устойчиво ползване, предотвратяване и ограничаване на увреждането на почвите, както и трайно запазване на функциите им. С прилагането на добри земеделски практики от земеделските производители в региона, тенденцията към влагане основно на органични торове в почвата, провеждането на балансирано, неедностранно и непрекомерно торене, спазването на технологичните изисквания при употребата на пестициди, както и пестеливото им използване в земеделието, отказът от опожаряване на стърнищата след прибиране на реколтата, се постигат целите за съхраняване на почвеното плодородие, опазване на почвата и земеделските земи от увреждане, замърсяване и други деградационни процеси.